

Л. РОДЗЕВІЧ

РОБІТНИК ТИМІШ

(З життя Західної Білорусі)

Робітник міської електровні Тиміш мешкав недалеко від місця своєї роботи. Хоч до зміни ще було більше як година часу, але Тиміш вийшов з дому, щоб устигнути ще до початку роботи зайти до аптеки купити для сина ліки. Його восьмирічний Франек в останні дні захорів, мабуть, переївшись. Цілий місяць жили надголодь, а цими днями роздобув Тиміш трохи грошей, й на радість дружина більше наварила та всі поквапно накинулися на їжу.

Згадавши про гроші, Тиміш хоч і почував їх вагу у кишені, але рішуче заперевитися і обмачав свій засмальцований гаманець, що повинен принести йому прогудувати всю його сім'ю не менше двох тижнів, а там далі треба знову викручуватися, як шкварок на вогні.

Проходячи через майдан, Тиміш звернув увагу на великий натовп робітників. Над їх головами вполювину вище виділявся промовець, що, як йому було догадатися, його підтримували на руках. Без шапки, розмахуючи широкими руками, він кидав на всі боки гарячі слова у щільно згуртовану масу. Тут і там свіжообструганих палиць коливалися червоні полотнища. Де-не-де у висхідних на балконах, наслухаючи, стирчали в погордливих позах фігури. Крім майдану на тротуарах зібралось повнісінько зівак, хоч поміж мітингуючих на тротуарах було до схочу вільного місця. Виглядало так, що на майдані неприємне, але інтригуюче видовище, а довкруги стовпилися випадкові глядачі, яких обурює це видовище, але цікавить його кінець. Стати на брук майдану це значить взяти часткову участь у видовищі—ось чому всі товкла і тиснулися на тротуарах.

Зупинився і Тиміш: поперше трудно було далі протиснутися, а подруге цікаво було приглянутися і послухати, що скаже промовець.

Кругом Тимоша кинули й нахабно насміхалися з серйозних і мовчазно важких робітників, учасників мітингу. Гамір, шепотіння та насмішки передбачали Тимошеві вслухатися в музику дзвінких слів промовця. І хоч як йому цікаво Тимошеві довідатися, про що говорить промовець, але він не зміг живися підійти ближче. Він від когось чув, що такі зборища погано кінчаються, на його думку, нічого було наражатися на ризик.

Кілька разів знайомий робітник з тартака закликав його прийти до себе допомогти і самому повчитися, влитися до робітничої сили, підтримати робітничу справу. Проти робітничої справи він нічого не мав, хай роблять, решкоджати не буде, але самому вплутуватися—річ зайва. Можна без роботи на вулиці опинитися. Його і в електровню прийняли з застереженням, коли хоч крихту завважають щонебудь, зразу розрахунок. Та й хіба це робота—політикою займатися?

Товстий панисько, що стояв обіч, здумав випхнутися наперед та так штовхнув Тимоша, що він, втративши рівновагу, опинився на бруку. Закіпіло йому в речині у Тимоша. Він хотів тим же відплатити панському хамові, але стримався, бо був певний, що товстий панисько прийме це не як відплату, а як напад. Передасть його в руки поліції, а там вже відомо—подірявлять шкіру, дубинками вимотають. І без того доволі біди в хаті. Не життя, а каторга. Одна рад

то гіркому житті—це Франек. Гарний хлопчина, буде радість і підмога на прості літ. Не дивлячись на домашні нестатки і на недомагання Франек шалений—міцний тілом, з дзвінким голосом, волосся золотисте, як до-
— збіжжя, а з-під волосся яскраво синіють живі оченятка, як волошки.

— Ну як же такого молодця кинути на голодну смерть. Чорт з ним, з па-
— стерплю. Ось треба до аптеки поспішати, трохи ще постою і піду.

— Товстий панисько не вгамовувався і вовтузився з обуренням.
— Чорт зна що—говорив—де та поліція, чому вона дозволяє більшо

— бунти?
— Тепер оце збираються, зговорюються, а потім почнуть людей вирізувати
— завжди так,—підтакував голомозий, подібний на крамаря з пригороду.
— Єзус, Марія, карі божої на них немає,—неначе піввана струна, забрен-
— сухорлява діва.

— Не кару на них треба посилати, прошу пані, а освіту. Це темний на-
— дз дикими інстинктами. Шкодити й ушляхетнювати його треба,—казав пов-
— то панок в окулярах і з портфелем.

— Ага, трясця вашій голові, не подобається вам все це, подумав з задо-
— вням Тиміш. А голосно сказав:

— Не всі вони тут більшовики, але, що слухаючи отого торохтія, марну-
— єсі час, так це правда.

— присутні замість відповіді звисока глянули на Тимоша і витримали по-
— шиву мовчанку, а товстий пан відвернувся налітою салом потилицею.

— Чого вони всі так носами крутять на те, що я сказав,—думав собі Тиміш.
— шнійон я для них невідходящий, це правда. Воно то нічого й нарікати на
— це рівня я їм. Всі вони вчені і гроші мають, чисто одягнені, а в мене
— зугіллям вимазаний, мазутою пахне, окрім цієї замазаної мозолистої п'я-
— нічого більше не маю. І як на біду, рук цих скільки хочеш, вибирай
— стрі,—он скільки їх.

— цей час на майдані учасники мітингу махали шапками, вітаючи промовця
— торуючи кинуте ним гасло.

— Бач, як бидло розійшлося. Ну й порядки у нас,—злостилися сусіди
— да.

— Ура!—неждано для себе самого крикнув Тиміш, попадаючи в тон мі-
— нням. Ті, що окружали його, витріщили очі, повні здивування й ненависті.

— ура! ура!—кричав Тиміш, і чув, що під ворожими поглядами голос його
— зь слабше, і його „ура“ виходить щораз слабше, аж врешті зовсім об-
— яється.

— клавши руки за спину, випнувши черево, обмотане товстим золотим
— шком сунув на Тимоша той, подібний на крамаря і, бризкаючи слиною,

— Більшовик! Так, більшовик! Комуни хочеш, а в тюрму не хочеш, га? Як?

— Та я жартома, чого чіпляєшся, перекирляю їх, дурнів, от і все. Велика
— крикнути ура. Кожен, здається, має на це право. Найшовся який.

— хоч ті трісні кричи ура, чи не ура, слова не скажу. Причепився...

— урився врешті Тиміш, коли його напасник відійшов подаль, сказавши
— ото ж бо й то. Тиміш сам був не радий за свій вигук на честь мітин-

— ивувався, як це він відважився—само вихопилося.

— цієї сутички, що її, пережив Тиміш, внутрі у нього залишився неспокій

— ть, незадоволення і почуття помсти. Хоч яка обридлива була для нього

— крамаря, але він не міг стриматися, щоб не глянути в його бік і не

— тся в думках. Він уже був рішив піти до аптеки—пропадіть ви всі

— ть,—та жадоба дошкулити чим-небудь цим випадковим сусідам за-
— на його.

— Зримає Тимоша і спів Інтернаціоналу, що розлягався по цілому майдані,
— ньому чути було віковичну скаргу і біль та бурхливий порив до боротьби,
— ся. Чього гімну поневолених, визискуваних і покривджених Тиміш не
— не чув його кілька разів і любив слухати. Йому було досадно й жалісно,

що не вмів співати, почував себе відосібленим, покинутим. Щось там гли- в душі ворушилося болюче й радісно. Спливали спогади то леготом пе- веснім, то бурим гірким димом з труби електровні, то фіолетовими еле- іскрами. Почуття набрякало любов'ю до Франка, що розливалось щедрою- лотою, і аж до сліз шкода ставало свого пестуна, шкода своєї молодого- змарнованого безпросвітнього, безталанного життя. Жаль і злість огорта-

І непотрібні, неначе чужі слюзи заливали очі. Тиміш моргав вїями- розігнати їх. А обіч чув свист, лайку, прокльони.

— Співайте, співайте, швидко кров'ю будете плакати. Вам це даро- пройде, тут вам не большевія..

Та й певно ж потопчуть їх, подушать. Шукають собі прикљочки. Чи- так нашому братові мало попадає,—казав Тиміш більше для того, щоб- ховати, щоб заглушити прикре почуття, свою душевну слабкість і розлад-

Неначе хто ножем різав по склі, так відбивалося в його вухах- скавуління обурених сусідів. Ніби ненароком, Тиміш зі всією своєю в- ступив грубим чоботом на лякерований черевик пузатого пана, що криз- лоті зуби шпів прокляття просто у вуха Тимошеві. Завив, заскавучав з болю- і накинувся на Тимоша.

— Хамське рило, хіба не бачиш! Чого тут топчешся, он твоє мі- ними, більшовиками...

— Поліція! Поліція!—почулися з усіх боків крики.

На одній з вулиць показався загін кінної поліції, що просто мчал- мітинговців.

— Утікайте, чорти, чого ви зіваєте!—кричав Тиміш до робітників, зуючи на поліцію. А на тротуарах шумно раділи:

— Нарешті поліція.

— Бийте їх більшовиків!

— Оратора ловіть!

Від мітинговців відділився старий єврей і хотів ступити на тротуа- крамар грубо штовхнув його ногою, обзиваючи брудними словами.

Натовп на майдані захвилювався. Поміж мітинговцями і поліцією за- лася коротка сутичка. У повітрі мигнуло каміння, блиснули шаблі по- Крик, зойк, заклики, команда. Народ кинувся втікати на всі боки. Черв- прапор зник. Поліція направо й наліво рубала тупим боком шабель ти- втікали. Тиміш остовпів від жахливого видовища, а біля нього бігли р- ники з переляком і ненавистю в очах. Ось пройшов хитаючись робітник, тискаючи рукою червону пляму на сивім волоссі, а по зашкарублх па- коралями збігала кров, дальше бігла жінка і, стогнучи, протирала ру- очі, що запливали кров'ю від рани на голові. На майдані то тут, то там ва- приголомшений чи вбитий, інші не могли йти і плазували по землі під- домів, розмазуючи кров по камінню.

Померкло в очах, занудило Тимоша.—За віщо, за віщо,—брєніло в н- і переходило в лемент, в одчай.

— За віщо?

І перед ним виростав знак запитання, такий великий, він закрученим- кінцем чіплявся за його малолітство, а вістрям пробив серце. За віщо ві- життя набивав криваві мозолі. Чи ж не його руками вирівняні ці мур- вулиці, одягнені ці поліцаї,—кругом сліди його праці!

— Так за що ж вони рубають мою голову, як качан капусти, за що- чаюся у крові на бруку, як кінь заїжджений?.. Так ось воно як з н- братом!

Тиміш так пройнявся всім, що бачив, так віддався своїм почуттям- всією істотою втілявся в кожну жертву терору, переживав їхню крик- муки. Він не чув, як ті, що пробігали біля нього, штовхали й пересували- з місця на місце. Тимошеві здавалося, що все кругом, навіть повітря- просякнуте мукою і ненавистю, йому важко було дихати, в горлі- шили слова.

вагу Тимоша прикував молодий робітник, що пробігав через майдан. О було, що юнак напружує всі свої сили, щоб утекти від кінного поліцейського, нагнався за ним, наготовивши шаблю для удару. Віддалення поміж тим, збільшувалося, і тим, що доганяв його, з кожним моментом меншало. Затаївши дихання, слідкував за ними Тиміш. Втече, не дожене, коли б тільки до брами дійшли, запевняв себе Тиміш. Але робітник не добіг і до половини, а поліцейський уже зовсім недалечко. Не спускаючи з ока поліцейського, Тиміш нагнався, різко виколупував камінь, обдираючи пальці до крові. В цей час, той поліцейський, круто повернувся і спокійно, але з певним розмахом, кинув камінь у напасника. Раптово опустилася шабля і з брязкотом вдарилася об землю. Поліцейський зашипів, завив і обіруч схопився за коліна, а кінь припинив біг і почав поводити головою в інший бік.

Оглядаючи побоевище, Тиміш доглянув, як на майдані один з прибитих до стіни підвісився. Весь покривавлений, на людину не подібний, витягнув руку, в якій тримав шматки червоного прапору і, вимахуючи ним, щось кричав, закликав, погрожував.

Раптом Тиміш неначе збудився з важкого сну. Думка „рятувати, виручити“ боляче хльоснула раз, другий. Зірвавшись з місця Тиміш біг навпроти до червоного прапору. І ось він бачить, чи йому здається, що ще хтось біжить туди ж, і то не один, а з усіх боків біжать і за ним біжать, і розуміє, що вони біжать з іншою метою, хочуть його випередити, біжать, щоб перемогти, знищити, добити.

— Ні, сволото, не дочекаєшся вам, потріскають жили ваші, — запальливо кричить Тиміш і біжить розхристаний, простоволосий туди, де бачить тільки одну руку, що конвульсивно стискає шматки червоного прапора. Ось ще раз, руку простягнути... вже... е...

Але тут удар у голову повалює його з ніг. У вухах шум і дзенькіт, перед очима червоне поле, то золотиста голівка сина...

Здається ще щось доглянути, пригадати собі де він, що з ним.

Тінь — чорна важка завіса заслонила свідомість.

Вчував Тиміш від гострого запаху, що боляче і лоскотливо колов у ніс — від чужих очей і побачив знайоме оточення. Скляні вікна, шкряпані стіни і так само знайомі стіни, як колись чоловік... у білому дає нюхати ліки... коли ж він побачив його? А ось „коли раз викрутила йому машина ногу на електровні лінії“... оді в лікарню... значить він і тепер у кареті швидкої допомоги. Почув у голові, вхопився руками і переконався, що вся голова обвішана бинтами. Почув пригадувати, як це він тут опинився. Митинг, червоний прапор, купа грошей, голова Франека, аптека, гроші... Пошукав у кишені, чи є гаманець з грошима. Немає. У другій кишені щось важке — оказався камінь. Стиснув Тиміш камінь у гарячій долоні і подумав:

— Це я тебе, брате, на поліція видряпав з бруку... А й ловко ж той погнав у коліна... Перший гудзюк буржуям набиваємо камінням... — Так, так. Обличчя розплилося у спокійній, радісній усмішці. Одначе гроші згубив, голова побита, на зміну не потрапив, ліків не купив та й зо служби можуть звільнити.

— Нічого! Хай собі...

Знову та сама усмішка. Тиміш чув, що його наповняє ніколи ще ним не відчуване радісне задоволення, буцім то він найшов щось таке, чого довго шукав, буцім помолодшав, поміцнішав, буцім зробив таке, що його будуть поважати, як того промовця, а в Франека з цікавості аж оченята попливуть, і він клонить любовно голівку.

— Червоний прапор, камінь, кров...

— Як сказав голосно і в цих словах відчув особливу гармонію і міць.

— Червоний прапор і камінь! Сонце й сталь!

Повторяв Тиміш і тішився словами, а коли задоволення наповняло вщерть, тоді воно спливало спокійною, радісною усмішкою.

З білоруської мови переклав Ів. Ткачук

П. АНИКАНОВ

Національно-культурне будівництво в українських районах Далекого Сходу

Рік тому уряд Радянської України взяв культурне шефство над українською людністю Далекого Сходу, якої, до речі, там коло 400 тисяч чоловік. Здійснюючи це шефство, Наркомос України ще минулого року надіслав 300 вчителів українців для шкіл старшого й молодшого концентру. 24 березня цього року ВУРПС відрядив на Далекий Схід бригаду українських письменників. Метою своєю бригада ставила: ознайомлення з національно-культурним та господарським будівництвом Далекого Сходу, допомогу українським газетам, школам та взагалі обмін досвідом України з Далеким Сходом у галузі соціалістичного будівництва.

Прибувши до краевого центру — Хабаровська, ми не мали на меті довго залишатися тут, — основна робота наша мала бути в районі, на селі. Обговорившись двома нарадами в Крайпрофраді, нарадою з колективом редакції „Соц. перебудови“, та виступом в залізничному клубі, бригада в повному складі виїхала до Владивостоку, щоб відтіля окремими групами роз'їхатися до районів.

Наради в культсекторі Крайпрофради дали користь нам і культробітникам різних профспілок, що були присутні на них. Ми тут розповіли про господарське та національно-культурне будівництво в УСРР, товариші профсоюзники Д. С. К. у своїх виступах розповіли нам про стан Далекого Сходу в культурній галузі. Тут же виробили план діяльності нашої бригади в районах.

Була корисна так само нарада в редакції „Соц. перебудови“. На нашій нараді бригада ознайомилася з станом преси на Далекому Сході.

Надзвичайно цікава розмова відбулася у голови Крайового Виконавчого Комітету Д. С. К. тов. Буценка. У товариській розмові тов. Буценка розповів нам про політично-економічний стан Д. С. К., про його перспективи.

За кілька днів бригада виїздила з Хабаровська на район, маючи від різних крайових організацій низку доручень: від Край Р. С. І. — обслідувати стан українізації в радянському апараті, від Крайпрофради — допомогти низовим профорганам в їх роботі, налагодити їхню участь у нацкультбудівництві, в редакції „Соц. перебудови“ — допомогти районним газетам та забезпечити оперативним матеріалом.

Бригада перебула на Далекому Сході біля 2-х місяців і за цей час змогла пересвідчитись у тому, що Далекий Схід за проводом комуністичної партії зробив великий крок уперед на шляху будування соціалізму, будування національної формою і пролетарської змістом культури.

Наявність в українських районах українських шкіл, газет, літератури, деяких видів мистецтва — усе це, звичайно, колосальне досягнення трудящих Далекого Сходу. Нехай ці школи, газети і т. інш. ще слабкі, нехай все це має недоліки, але вже сам факт існування говорить про ту величезну роботу партійної комсомольської організації, профорганізації радянських установ Далекого Сходу, яку вони провели. Величезним кроком уперед на шляху будування національної культури та обслуговування українського населення

орення української крайової газети „Соціалістична перебудова“. Щоправда, газета зараз має ряд хиб. Наприклад, вона мляво керує ще українськими новими газетами, у неї малі робселькорівські кадри, газета не стала ще жи-
ноперативною, вона навіть некомплектована як слід робітниками. А все ж ставить перед собою відповідальне завдання — завоювати популярність, організатором трудящих мас.

на Далекому Сході державний український пересувний театр. Це теж досягнення трудящих українців Далекого Сходу, та цьому театрові треба працювати, щоб стати дійсно провідником пролетарського мистецтва. Репертуар старого „малоросійського“ театру ще знаходить собі притулок і на Далеко-Східного Українського Державного Театру. Тому й не диво, глядачі уявляють там собі український театр, українського актора не інакше широкими штанах, сивій шапці й вишитій сорочці з гопаком й іншими змугами старого просвітнянського театру П'єса Кропивницького, а потім і вечірниць, все це до деякої міри характерне для цього театру. Він створюється, — це теж видно. Ставиться п'єса Івана Микитенка „Диктатура“ і радянські п'єси.

е, що ми бачили в районах, нас, звичайно, не дивувало й не лякало, багато чого не можна було й чекати. Те, що ми бачили в українських районах, зайвий раз підкреслювало, яку колосальну роботу зробили в нас радянській Україні трудящі за проводом КП(б)У. Коли пригадати часи україзації в нас, приблизно 1926 і 1927 рік, то можна знайти дещо спільного з радянським Далеким Сходом. Тоді вороги класові на Україні говорили: „навіщо організувати наше населення, навіщо насаджувати якусь галицьку мову, адже маємо мову, якою говорив наш поет Тарас Григорович Шевченко?“. Цим оперували наші класові вороги, які перешкоджали україзації. На Далекому Сході майже аналогічне явище, тільки в іншому вигляді. Там кажуть, українська людність Далекого Сходу говорить якимсь жаргоном і не знає діалектної української мови, але коли поговорити з якимось селянином, що 20—30 років вивав з Чернігівщини, і він заговорить до вас добірною українською мовою, звичайно, чернігівським діалектом, то пересвідчуєшся, що на Далекому Сході ще не всі, навіть районні робітники розуміють ленінську політику й зокрема українізацію.

ім крайового центру — Хабаровська наша бригада побувала у Владивостоці побачила те величезне будівництво, яке іде там. Прекрасне враження справляє науково-дослідницький інститут рибного господарства. Не уявляють собі, що можна добувати зі звичайного оселедця — івасі. Від „до-го-го“ жемчугу, який дістають з івасевої луски до сільсько-господарських цінностей. Можна нарахувати понад 20 предметів, які добувають з цієї риби. Інститут провадить велику роботу, не зупиняючись на тих досягненнях, які вже тепер має.

е менш прекрасне враження і від оленярського радгоспу „Сідімі“. Видно там понад 2000 плямистих оленів, що дають кожного року пару пантів — від чого й олені зветься пантачами).

малий час перебування на Далекому Сході, бригада встигла побувати в 6 районах: Іманському, Спаському, Ханькайському, Чернігівському, Свандрівському та Благовіщенському; у цих районах і зосередила бригада свою роботу. Зв'язок найщільніше налагоджували по лінії редакції районних газет, що, скажімо до речі, найбільше потребують допомоги і порадою і практичного участю в їх роботі. Члени бригади містили в цих газетах низку короткозв'язаних (нариси, статті, вірші), корегували матеріал, що надходив до них, одночасово постачали матеріал крайовій газеті „Соціалістична перебудова“.

бригада побувала в окремих колгоспах, радгоспах, комунах МТС, розповідаючи про реконструкцію сільського господарства на Радянській Україні, надаючи про господарське та національно культурне будівництво в УСРР. Відповіді у різних радянських закладах ДСК наша бригада налічує понад 30.

Ми побували в багатьох українських школах, технікумах, ВИШах, нуючи в них ознайомлення з конкретною допомогою.

Вийжджаючи з кожного району, наша бригада залишала зокрема д-місії в справах українізації проєкти заходів, що їх треба вжити для поліп-стану нацкультбудівництва. Здебільшого наші доповіді з конкретними п-зіями слухано на об'єднаних нарадах: бюро РПК, президії РВК і ко-справах українізації.

За півтора місяця перебування в районах, з'їхавшись знов у Харовс-наша бригада зробила єдиний можливий висновок, що на Далекому-іде величезне соціалістичне будівництво: є так само величезні досягне-галузі нацкультбудівництва, зокрема в галузі українізації, але в цій ч-треба ще працювати, щоб цілком запровадити її.

Наведемо приклади цього з окремих районів.

Візьмемо Умань. З боку районного партійного комітету, а також-конкому, в цій галузі зроблено мало. Обмежилися утворенням комісії в-українізації. У свій час утворили курси українізації, але вони налічують-нять, а потім зовсім перестають існувати. Коли питаєм, чому ж це так,-відають: немає кадрів. Дійсно, проблема кадрів на Далекому Сході стоїть-гостро. Це скрізь відчувається. Але поряд з цим над розв'язанням про-кадрів працюють мало. Багато надій покладають на те, що кадри наді-і мусять надіслати з України. У тому ж самому Уманському районі є-гічний технікум, який за постановою райвиконкому мусів українізу-з першого жовтня 1931 року. Та коли ми познайомилися з роботою-технікуму, виявилось, що там навіть української мови, як дисципліни, -Отже й виходить, що технікум готує кадри не для свого району, в-якого 78% українців, а готує їх для району російського. А українізувати-нікум змога в Умані є. Педагогічні кадри там знайти можна. Треба зр-лише певну перестановку їх, бо вчителі, які приїхали торік з України,-куди потрапили до російських шкіл.

Є в Умані українська газета „Боротьба“ (навіть назва не зовсім-Газета досить гарно вкомплектована робітниками. Редактор—українець-копенко), секретар—українець, літредактор—українець, людина з-освітою, машиністка—українка, масовик, штатний літробітник—усе-потрібно для того, щоб газета була живою, оперативною, а не такою,-вона справді є. Причина: не навчилися ще працювати ударними, дійсно-шовицькими темпами, не розкачалися ще, як вони самі кажуть. Газету р-сам апарат. З робкорами слабкий зв'язок, хоч є для цього спеціальна ш-людина. Тому мають факти, коли за день надходить до редакції 2-3 доп.

Райпартком провів недостатню роз'яснювальну роботу навіть серед-тійної організації. Тимто й слабка українізація. Часто-густо українізацію-вають від цілого комплексу національно-культурного будівництва, від-процесу будування соціалізму. Окремі особи намагаються розглядати-щось взяте саме по собі.

Нам довелося взяти участь разом з трудящими Умані в святку-1 травня. Надзвичайно яскраво впадало в око, що навіть в клубі залізе-ків, де відбувалося урочисте засідання президії райвиконкому разом з-ними та громадськими організаціями—не було жодного українського-Так само не було жодного гасла іншими національними мовами, хоч в-Умані досить великий відсоток китайського населення. На наше за-культпропові партійного комітету, чому це так трапилося—він відпові-просто забули. Культпроп міг би забути щось інше, але забувати лені-національну політику—він ні в якому разі не міг і не мав на це права.

Подекуди українізація йде знизу, цебто сілсьради намагаються надс-до райвиконкому папірці, писані українською мовою. Але в апараті рай-кому їх перекладають російською мовою, а інколи зовсім не читають. Це-що перекладати з української мови на російську—там люди майже з-знайдуться, але зробити навпаки—цього ніколи не було.

риятливіше вражіння справляє Спаський район. Тут ця справа посува-
кваліше. Цікаво, що майже як правило в усіх районах українізації йде
радянського апарату і відстає лінією партійних органів. У Спаському
ми: тут районний партійний комітет зробив більше, ніж райвиконком.
ділька випадків, що партосередки українських сел надсилали деякі ма-
українською мовою. Були випадки, коли слухаючи в РПК доповіді
ередку українського села приймали постанову, так само написану
ською мовою. Райвиконком щодо цього відстав. Уже за нашого приїзду
в справах українізації винесла постанову: ввести обов'язкову україні-
для службовців різних установ, проводячи її тричі на декаду в робочий
о ж з керівників установ закриє серед робочого дня установу і
апарат на курси? Правда, цю постанову скоро скасували, але факт,
на постанова була.

готуванні українських кадрів Спаський район уже багато зробив. Є пе-
нів технікум, який нічим не нагадує Іманський. Тут приблизно 80 %
нів розмовляють українською мовою. Утворено більш-менш задовільний
ічний колектив. Бракує, правда, підручників. Прикладом, такі дисци-
як фізику, хемію викладають з підручників російських. Про це треба
ти й нашому Укрнигцентрові, але водночас їх можна виготовити і
місці та до цього жадної спроби не було ще. На нашу думку є цілко-
ного виготовити підручники для шкіл нижчого концентру там на місце-
матеріалів, створивши для цього невеличкі, але міцні бригади з педагогів
Доводилося спостерігати, коли в українських школах першого кон-
діти вчать на підручниках, виготовлених Центрвидавком РСФРР. Там
но про Дніпро, Кубань, про українські й кубанські широкі лани, але
про Далеко-Східне золото, хутро, вугіль, рибу й інше, на що такий
Далеко-Східний край. Дитина читає про щось їй незрозуміле, зовсім
же й нічого не знає про свій величезний край.

Спаському є українська газета, треба сказати жвавіша від Іманської,
ж такі з недоліками. Тут сидить фактично лише один робітник. Він
директор, коректор, секретар і все, що хоче. Він сам робить газету,
не диво, що газета мертва. Звичайно, ми допомогли цій газеті і пора
практичною участю в її роботі, але наша допомога тимчасова, як і в
районах. Спаським районним організаціям треба подбати про те, щоб
забезпечити людьми, що хоч трохи знають газетну справу, мо-
ліпшити її стан. Господарство району розвивається швидкими тем-
цього ніяк ніхто не може відкинути. Приблизно кілометрів за 25 від
ного понад озером Ханкою розкинувся рижовий радгосп Сантахеза з
на 2000 га. А ще три роки тому це були окремі маленькі клапті, де
ть переважно корейці, обробляючи його щонайкустарнішим, найприми-
нім способом.

Відріжжаючи від Спаського в напрямі Владивостоку, ви бачите під
ним величезну сопку. У ній видовбано невеличку нору. Під соп-
ментний завод. 25 років володів цим заводом якийсь капіталіст і брав
в сопку для заводу з цієї сопки і за 25 років видовбав лише оцю невелику
коди збудувати там величезний цементний завод, що дасть продук-
весь Радянський Союз, то тієї сировини йому вистачить на багато, ба-
іського років. Цей завод там зараз будують. За рік він має бути готовий і дасть
в рік мільйони бочок цементу.

Оце цей район, як і багато районів Далекого Сходу, на масово-куль-
оботу. Її тут майже непомітно. У Спаському майже на кожній афіші
виставу в кінці великими літерами дописано: „Танцы до утра“, з
за краще виконання вальсу, польки або якогось іншого танку. І тан-
переважно молодь. Нам довелося зайти увечорі в один робітничий
після вистави відбувався оцей веселий дивертисмент. Танцює молодь,
не подбав спрямувати її енергію в належне річище і вона найшла
в тут, у танках.

Репертуар клубних вистав невідомо хто проглядає, бо доводилося бачити речі, які виходять далеко за межі звичайної порнографії (п'єса „Явлена ікона“). З українською літературою в Спаському справа стоїть гаразд. На нашу думку, літератури української досить, але вона лежить у книгозбірнях і ніхто не кавиться просуненням її до українського читача. Ми зайшли до крамниці, побачили там літературу, якої не завжди зможеш дістати в наших книгозбірнях: досить перекладної української літератури, оригінальної, є останні твори наших радянських письменників: Микитенка, Кириленка, Гордієнка, Е. Любченка, але коли ви попросите дати вам якусь книжку, продавника просто запросить підійти до полиці й вибрати собі, що потрібне, бо вона українській літературі зовсім не розуміється. З літературою можна спостерігати явища і іншого порядку. Прикладом, до нашого приїзду там продавали „відомий“ твір Черняка „Листи з чужих країв“, Сосюрине „Серце“ теж можна знайти в великій кількості. І інші твори, які засудила в нас радянська громадськість, ще мають місце на полицях далеко-східних книгозбірень. А цього лиха запобігти можна. Треба лише, щоб колектор ВУРПСУ повідомляв відповідні далеко-східні організації про те, що ось така й така книжка в нас вичена, радимо, мовляв, зробити й вам те саме. Але цього ще ніхто не зробив.

Цікавий факт довелося спостерігати в Олександрівському районі. Там намагаються українізуватися, хоч наслідків покищо майже немає. За довідкою районного райкому робос українізували 60 шкіл, але потім ми довідалися, що там всього лише 54 школи за плямом треба українізувати, з яких українізовано більш-менш лише 24 школи. Газета „Смичка“ юридично українізована на це є відповідна постанова, але в ній приблизно 60—70% матеріалу друкується російською мовою і навіть окремі робітники редакції перешкоджають тому, щоб газета мала відсоток українського матеріалу значно більший. Рішивши це, ми попросили одного відповідального робітника РКІ про випадки, коли він писав статті до редакції, писані українською мовою, і там його просили писати краще мовою російською, так, мовляв, краще зрозуміють.

Райпрофпрада „занадто“ українізується, вона в свій час винесла приблизно такого змісту постанову: „дабы украинское население, приезжая в район, дело перед собой своих людей, обязать весь профактив одеть украинскими костюмами, как-то, широкие шаровары, вышитые сорочки, женщинам одеть сетки“. Така постанова декому буде здаватися анекдотом, але це досить важливий анекдот, над яким слід задуматися районній профраді, яка, до речі, сказати, сама в справі українізації ще покищо нічого не зробила.

Кілька слів про одну червоноармійську комуна: „то коммуна ОЧ ДСА. Вона, звичайно, різнилась від тих комун, які ми маємо у нас на Україні. Вона утворена на базі старого колгоспу. Восени 1930 р. туди приїхало 60 чоловік демобілізованих червоноармійців, потім приходило ще поповнення, таким чином за певний час там уже було приблизно 170 чоловіка. Комуністи мають всі передумови, щоб стати зразковою комунією. Величезне господарство, досить худоби, машин для того, щоб обробити 1900 га. Прекрасні побудови, нові будинки, збудовані лише минулого року; кожні два комунари (жонаті) мають окрему кімнату; забезпечені білизною, одягом. Є ідальні, але усе, що треба для комуні, усе, що треба для найвищої форми господарювання, але слабкість масової роботи перешкоджає їй тут.

Найсприятливіше враження справляють прикордонні частини — застави. Праця тут іде цілу добу. Червоноармійці не знають утоми. Треба, обіграти прикордони, не забувати про науку. І вони про неї не забувають. На кожній заставі є своє господарство, і цікаво, як вони його будують, адже кожен для цього їм ніхто не дає. А це робиться дуже просто — вони полюють у свій час і заощаджують корову або свиню, які дістали на м'ясо для своїх ідальні. Характерно також, що там, де розміщено застави — села з найвищим відсотком колективізації. — Це говорить про те, що червоноармійці поруч своїм військовим життям живуть так само життям свого сусіднього села. Вони приймають якнайактивнішу участь у різних політично-громадських кампаніях.

має знеосібки. Там кожна людина знає своє місце й кожна річ знає господаря.

Вповідуючи про недоліки в галузі національно-культурного будівництва на Далекому Сході, ми, звичайно, маємо на увазі, що ця справа почалася там недавно, українізація фактично почалася на Далекому Сході в кінці року. Термін занадто малий, багато ще не встигли зробити, але все ж зробити можна було більше.

І районів і крайові організації запевняли, що приїзд нашої бригади є поворотним етапом у розвитку культурного шефства радянської України українським населенням Далекого Сходу. Нехай це буде так. Але цей етап вимагатиме від наших установ, таких, прикладом, як Наркомос, Книгосп, профспілки не обмежуватися лише поїздкою туди письменників.

Треба визнати, що на сьогодні це шефство ще не набрало конкретних форм. До цього часу ще просто УСРР шефує над Далеко-Східним Краєм, а не раз уже цього мало. Чому, скажімо, область чи якесь певне місто України має шефства над окремим районом ДСК. Це вже буде крок від загальношефства до конкретного. Ми говорили про те, що в усіх районах, де відбулося бути, є українські районні газети, над якими шефує вся Радянська Україна. Це, звичайно, добре, але ще краще буде, коли над цією газетою візьме шефство окрема обласна газета. Так само з крайовою газетою. Треба перебудова. Ми говорили, що вона має окремі хиби, але усунути їх з шефством над нею окремої української центральної газети.

Головне, чого бракує українським далеко-східним газетам — кадрів. Про допомогу кадрами має подбати, крім наших газет, ще й ВНК друкарів. Кадри на Далекому Сході — найболючіше питання. Особливо кадри педагогів, туди вже минулого року Наркомос України надіслав 300 чоловіків, але на нашу думку цього мало. Треба внести ДСК в план систематичного постачання педагогічними кадрами й мати це на увазі завжди, коли їх потребують.

І саме можна сказати й про далеко-східній український державний театр. Він слабкий і репертуаром і кваліфікацією акторських сил. Чи ж можуть висококваліфіковані державні театри байдуже ставитись до такого явища? У своїй мірі! Вони мусять допомогти цьому театрові позбутися решток російщини й стати справжнім організатором мас на боротьбу за соціалізм, допомогти йому стати справжнім провідником партійного мистецтва. Далекий Схід потребує саме того, в чому в нас є цілковита змога допомогти ми мусимо йому допомогти в цьому.

Маніфест всесвітнього Антивоєнного Конгресу

Робітники фізичної й інтелектуальної праці, що зібралися на конгрес війни, цілком свідомі важливих завдань, яких виконання довірили їм мільйонів чоловіків та жінок усіх країн. Щоб створити міцну основу для своєї майбутньої роботи, вони хотять висловити в маніфесті єдині погляди та єдину резолюцію конгресу і врочисто погодитися про найважливіші питання боротьби проти війни, про обов'язки та відповідальності, які кожен з них і всі вони приймають на себе. Конгрес, не відкидаючи наявності ідеологічних і політичних відтінків, що можуть відрізнити елементи, з яких він складається, береться за факти і тільки факти. Він установлює реальність і серйозність загальної військової небезпеки, яка робить наші дні подібними до днів, що були середньою передували війні 1914 року. Якщо ніхто не може визначити доповідень початку війни, навіть ті, що бажають викликати її, то очевидно, що людства залежить тільки від якогонебудь дипломатичного конфлікту, припинення якого інциденту або політичного замаху.

Конгрес дивиться фактам в лице. Він констатує, що колоніальна війна за протекторати і господарські здобутки лютує у всіх п'яти частинах світу, наче та епідемія. Він встановлює, що цілі народи і великі країни, як Італія, Марокко і багато інших перебувають нині в стані одвертої війни проти озброєних сил імперіалістичних експлуататорів.

Конгрес констатує напад Японії на Китай. Великі держави є співучасниками нападу, який має на меті розподіл здобичі такими ж кривавими способами, якими переведено і сам напад.

З огляду на сучасну політичну ситуацію, наявність таємних союзів і говорів, суперечностей між різними капіталістичними угруповуваннями, неможливо бути такої імперіалістичної війни, щоб вона не поширилася на цілий світ.

Конгрес плямує поведінку великої преси і громадських та державних діячів, які з рабського запобігання або задля користи приховують або заступують війни, що вже почалися і катастрофи, які вже сталися. До цього очевидно, котиться живуще покоління, коли воно не буде проти цього активно боротися.

Конгрес відзначає неймовірне збільшення озброєнь у цілому світі, грубо суперечить софізмам, хитрощам і театральним деклямаціям урядів, плямує жакне удосконалення зброї, жакні засоби наукового винищення надто застосування газів та бактерій, які неминуче будуть ужиті в найближчій війні. Конгрес плямує капіталістичну політику, яка заради зисків невинної меншості створює ворожі бар'єри між країнами, грабує області, багаті людністю слабших країн і забезпечує собі всіма способами ринки збуту. Він плямує постанови, ухвалені в Оттаві і всі подібні постанови. Ці протекторатські заходи, роблені під тиском економічної кризи, яка є наслідком нинішньої системи і кінчиться разом з нею,— тільки збільшують цю кризу і ведуть до перетворення господарської війни на справжню війну. Один порятунком для капіталістичних країн полягає в тому, щоб з допомогою грошей дати перевагу найкраще озброєним і найпотужнішим бльокам. Капіталістична система створює кризу, криза прискорює війну.

Конгрес плямує разом з іншими фактами передусім факт, який доводить
вину безпорадності капіталістичної організації світу, знищення величез-
них кількостей життєвих припасів, тим часом як сотні мільйонів живуть зли-
дно і помирають з голоду. В Індії та Китаї половина людності гине з голоду;
100 мільйонів людей мучиться та помирає від злиднів та голоду на інших
континентах.

Конгрес констатує той факт, що всі капіталістичні держави ставляться до
радянського Союзу, як до свого спільного ворога і стараються зруйнувати
і знищити його. Після довгого ряду інтернаціональних воєн, блокад, ото-
чення озброєних нападів, учинених з наказу і на гроші імперіялістичних світо-
держав, після озброєння білогвардійців Європи та Азії, після спроб зруй-
нувати Союз зсередини актами саботажу, після кампаній глуму і обмов, що
мають собі подібних,— все це за тонким фасадом дипломатичних стосунків
мають на меті тільки зиск,— після всього цього на Далекому Сході одверто
мають похід проти соціалістичної держави.

Конгрес констатує, всупереч цьому непохитну, систематичну мирну полі-
тику, яку проводить СРСР. Він плямує казку про „червоний імперіялізм“,
яка має приховати і виправдати готований напад проти республіки
України та селян.

Конгрес заявляє, що жертвами всього цього стану речей є і будуть далі
маси людства. Вплив кризи, перепродукції і хаотичного розподілу
продукції, що випливає з анархічної системи індивідуального збагачення, без-
контролю, що зростає в наслідок цього і прирікає сотні, мільйонів людей на
злидні, наймовірне збільшення військових витатків, підвищення про-
центу мінімуму й державних тягарів,— все це збільшує бідкування трудя-
щася. Ці часи під час останньої війни уже зазнали тяжких ударів і ще
через чотирнадцять років, відчують рани, заподіяні їм війною. Їх
честь вперед того, як їх убити.

Конгрес констатує, що японські робітники героїчними прикладами уже
доказали, як треба боротися проти імперіялістичної війни, повставши проти
власної буржуазії, стараючись перешкодити продукції і транспортові
цього лаштунку і військових припасів і розкрити японським салдатам
розбійницький характер цієї війни.

Конгрес констатує, що збереження штучних кордонів, продиктованих
цими договорами на користь переможців, викопано глибоке провалля між
ними і привело до пригноблення національних меншостей. З цього повстає
те, що війна вибухне на всіх кордонах. Підстава всіх цих договорів —
237 Версальського договору, яка скидає тільки на Германію вину за
вона, являє собою кричущу неправду, що почасти сприяла збільшенню
німецької реакції в Німеччині.

Конгрес констатує, що незалежно від того чи цього псевдо-пацифістського
погляду, всі імперіялістичні держави, як Сполучені Штати, так і Великобри-
танія, Франція, Японія та Італія, шукають війни.

Конгрес констатує особливу роль французького імперіялізму, який роз-
повсюджує в Європі за своїм проводом і з допомогою своїх — польського, румун-
ського та інших — васалів, що мають на свої власні імперіялістичні інтереси,
підпорування імперіялістичних сил для готованої ним війни (Дунайська
угода, Лозанська угода тощо).

Конгрес готовий виступити всіма силами проти цієї загрози. Він вбачає
спасіння тільки в об'єднаних діях робітників та селян і всіх експлуатованих
пригноблених. Він заявляє, що ніякий інший спосіб боротьби проти війни
не має успіху.

Конгрес знає, що визначні розуми в розпачі намагаються врятувати сус-
тву гарними мріями, він знає також, що є люди, які чинять особливий
спротив на себе помсту капіталістичного закону. Але конгрес гадає, що
не має права з огляду на тяжкі бідкування, які несе з собою сучасність,
займатися абстрактними формулами або халатися засобів, рокованих на

невдачу. Зокрема такою непотрібною жертвою стануть ті, хто після оголошення війни шляхетно почали б відмовлятися від військової служби або іншим способом старалися індивідуально перешкоджати колективній катастрофі.

Конгрес закликає мужніх і зважливих людей, що проповідують ці героїчні методи і готові до найтяжчих наслідків, іти разом з усіма іншими, які капають каменем і створюють колективно масову перепону проти війни. Всяка позиція проти цього діла кінцем кінцем вийде на користь ворогові.

Конгрес вважає, що так зване всенародне голосування в разі воєни було б безрезультатне. Подібне народне голосування нічого не змінило в доконаному факті, факті, який громадська думка, чи то погано, чи добре, повинна буде визнати і визнає. Тим швидше, що вона буде отримувати кампанією преси.

Конгрес остерігає громадську думку проти офіційних установ і перед проти женевської Ліги Націй, яка становить виконавчий орган імперіалістичних держав, яка в пишних церемоніях проголошує пацифізм на словах, ділі готує війну. Конгрес вимагає від усіх чесних чоловіків і жінок, що йшли сюди, озвавшись на заклик до боротьби проти війни, щоб вони викрадали лицемірство, бо воно намагається тільки приспати чуйність мас.

Конгрес остерігає справжніх ворогів війни проти політичних компромісів, що деякі вожді робітничих організацій складають з нинішньою системою.

Таке співробітництво тільки скріплює систему і зраджує боротьбу проти війни. Поведінка вождів соціалістичного Інтернаціоналу в серпні 1914 року, вирішальний факт в історії останньої війни, визначає величезний відступ від визвольного руху.

Вороже ставлення до соціалістичного інтернаціоналу до цього часу доводить, що він провадить далі свою політику 1914 року, яка готує суперечити дійсним принципам соціалізму.

Конгрес звертається до мас пролетаріату, бо встановлення влади пролетаріату залежить тільки від його власної свідомої організованості. Маючи мажоритарний йому від маси делегатів різних політичних напрямків, що зібралися з усіх частин світу, але єдиний в широту і палкому бажанні миру, твердо переконаний, що боротьбу проти війни можна провадити чесно тільки в тому разі, коли справді дієва і впливає на події, конгрес закликає маси, як єдину непереможну силу в жахному хаосі сучасності, повстати тісними дисциплінованими лавами проти цього хаосу і піднести проти нього свій дужий голос.

В цьому напрямку повинен діяти світовий комітет боротьби проти імперіалістичної війни, утворюваний конгресом. Його завдання — поширити на всьому кулю фронт усіх пригноблених:

Кожен з нас дає тут обіцянку і ми всі разом даємо її:

Ми присягаємось ніколи більше не ламати зверненої проти наших ворогів єдності, яку ми тут створили серед мас експлуатованих.

Ми присягаємось всіма силами, всіма засобами, що є в нашому розпорядженні, боротися проти капіталізму, який веде людство на плаху.

Ми присягаємось всі наші сили і всі засоби, що є в нашому розпорядженні, присвятити безпосереднім і пекучим завданням, виступаючи: проти озброєння, проти готування війни, отже й проти наших власних імперіалістичних урядів;

проти шовінізму і національного цькування, проти фашизму, цієї імперіалістичної поліційної армії, яка провадить до імперіалістичної війни і організує громадську війну;

проти військових бюджетів, що їх ухвалення є сором і ганьба, проти позичок і податків, які накладаються на маси з метою війни; проти кампаній обмов і цькування Радянського Союзу, що будує соціалістичне суспільство, якого ми не дозволимо заціпати;

проти розчленування Китаю, де кожна імперіалістична держава хоче завлаштувати свою грабіжницьку захланність;

проти експлуатації, пригноблення і винищення колоніальних народів;

а підтримку боротьби національних меншостей і народів, що борються національне і соціальне визволення;
а активну підтримку японських робітників, що зняли прапор боротьби з свого власного імперіялістичного уряду.

* * *

Як тягар війни, так і тягар озброєного миру і військових приготувань на собі робітничі класа. Передовий загін її становлять робітники військ і транспортної галузі господарства. Вони повинні бути на посту і організуватися.

Ми присягаємося боротися всіма засобами проти війни, що насувається. Ми закликаємо всіх. Ми звертаємося з закликом до робітників, селян та інтелігенції всіх країн, до експлуатованих і пригноблених цілої земної кулі.

Приєднуйтеся до нас. Беріть на себе на зборах і маніфестаціях ті самі зобов'язання, які ми тут урочисто взяли на себе. Перетворіть ці зобов'язання в дію.

РОМЕН РОЛЛЯН

ДЕКЛЯРАЦІЯ

Оголошена на першій нараді всесвітнього антивоєнного Конгресу

До всіх чоловіків, до всіх жінок, які з усіх кінців світу озвалися на заклик, не вважаючи на тисячу труднощів і тисячу перешкод, ми звертаємо наше привітання нашій братерській побажання, нашу палку подяку.

Ми хотіли б цього першого дня нашої зустрічі уникнути всякого стікання крові, яке роз'єднує, відмовитися від всякого роду обвинувачень і тільки пожалувати про помилку тих, які заздалегідь пробували перекрутити сенс — потімний, прямий і здоровий — цієї масової мобілізації міжнародного народу, сформованого з представників всіх націй, — мобілізації, що має на меті закласти основи світового союзу проти війни.

Ця велика хвиля, що піднялася з глибини людського океану, багатьох стурбовувала. Ті, хто належать до урядів і зацікавлені в тому, щоб правувати розвинути, намагалися з допомогою преси отруїти і справити громадську думку проти нашого конгресу. З другого боку, багато керівників великих соціалістичних партій стурбувалися через те, що їм здалося, ніби ми робимо замало, щоб зрушити їх адміністративну рутину. В наших зусиллях побудувати „єдиний фронт“ проти війни вони побачили „темні маневри“. І сам цей вислів: „єдиний фронт“ під впливом помилок нинішньої доби, яка в полтиканстві і балаканні під впливом життєвого імпульсу великих революційних часів, — цей вислів, ці слова обернулися в страховище.

Ми повинні насмілитися повторити ці слова тут. І дозвольте людині, під час війни була запламована, як ганебним тавром, заголовком „Над суцільною“ (заголовок книги Ромена Ролляна), розгорнути тут цей великий прапор „над усіма партіями“ — „Єдиний фронт“. І нехай цей прапор має коло поруч цього конгресу в цілком справжнім, прямим і чесним значенні.

Під цим прапором ми, армія з чоловіків і жінок, що зібралися з усіх кінців світу, прийшли сюди, щоб проголосити мир, щоб заставити світ прийняти його. І наша армія має в собі дуже різні елементи. У кожного з нас є своя доктрина і своя партійна або позапартійна тактика. Їх ми не обмірковуємо тут. У нашій сьогоденній кампанії з виразною метою „Війна — віні!“ ми нас не мають ваги зовнішні одіння учасників нашого конгресу. Ми беремо увагу тільки їх чесність, їх мужність, їх безоглядну відданість великій справі, що нас єднає. За всіма, хто виявить найбільшу енергію до боротьби, за тих, хто буде готовий на найзапальніші жертви, щоб розбити спільного ворога, за ними, хто б вони не були, ми підемо. Від себе ми відштовхуємо тільки зрадників, тільки страхополохів, що присипляють інших і задовольняють їх декларациями, яких вони ніколи не перетворюють в дії і які суперечать їх дійсності. Відштовхуємо всіх тих, хто шукає, не признаючись у тому, всіляких привідів, щоб нічого не робити. Після останньої війни ми були свідками занадто великого числа зречень, занадто великого числа компромісів.

Народи, виснажені кровопролиттям чотирьох років різанини, дали владу в руки опікунів; конче треба, щоб народи вернули собі владу і

нагадали про своє існування тим, котрі надто глибоко забули про нього, котрі говорять від імені народів, і в думці не маючи радитися їх. Наш конгрес є ніщо, як моральна мобілізація народів цілого світу, репрезентативних тут їх найкращими елементами, найдосвідченішими і найактивнішими, відчули і які стверджують єдність своїх змагань, своєї волі до співробітництва у боротьбі проти всього, що завзято змагається їх роз'єднати, що прогностично користається ними для їх взаємного знищення в боях, організованих капіталом, і в кривавій політичній грі, — в боротьбі проти війни і проти тих, хто дає війну на зисківне підприємство, — в боротьбі проти всіх імперіялізмів. Але наш конгрес не тільки моральна, а й реальна мобілізація. Війна війни! Ми повинні полчити свої ряди, що стають до боротьби.

Вражені з нас кожна партія приносить сюди свою зброю, свою тактику. Візьмо їх. Спробуймо об'єднати всіх, широко відданих справі. У цій загальній боротьбі знайдеться місце для всіх поодиноких виступів, аби всі вони злилися до одної мети. Відмовлення від військової служби з внутрішнього зурочання — це теж підіпід під фортецю ворога, проти якого пролетарські революціонери провадять боротьбу правильним боєвим ладом. Масова боротьба не виключає того, щоб ми паралельно послуговувалися енергією окремих людей. Армія, бойові фронти розтяглися по всій землі, повинна дати, координуючи спільну боротьбу, окремим ділянкам фронту волю в їхніх діях. На кожній фронті форми боротьби міняються відповідно до того, як протидіє ворог. У Німеччині, на другий день після гітлерівського державного перевороту, в опіштованих країнах небезпека, безперечно, більша, а, значить, і більшої гідності ті, хто там наслідують виступити проти темних сил націоналізму, зникають із злиднів і розпачу і які цинічно експлуатують реакція. Для нас, комуністів, головне завдання в тому, щоб старанно стежити і тримати в шорках фінансового й промислового капіталу, наших промислових баронів, і твердо чи таємно керують нашою політикою, тримати їх у шорах — до моменту, коли ми їх зламаємо. З усією енергією ми повинні протиставити цим імперіялістичним маневрам, що намагаються скорити собі Європу з допомогою армії найманців, експлуатувати колоніальні народи. Англосакси в Європі повинні будуть ліквідувати тяжку спадщину своєї імперії насильства, змусити жити на данину, побирану з поневоленого нею світу, і яка від сьогодні, що її вимушені супутники відходять від неї, залишаючи Англію одини нести соціальний тягар, від якого вона давно відвклила. Світова криза набирає і далі буде набирати особливо гострих і тяжких форм у Сполучених Штатах, де бактерії європейського хаосу і внутрішніх суспільних розколотів Європи знайшли нечувано добрий ґрунт для свого розвитку. Під цим тиском — гноблення експлуатованих мас і думки, що захидається Європою, де повітря ніколи не очищалося вільною критикою наших Еразмів і Вольтерів, — під цим тиском у Сполучених Штатах неодмінно мусить бути вибух, так само неминує, як і збудження інших великих рас, що намагаються обидві Америки, де американський і британський імперіялізм змагаються за владу.

Війна — величезний порохований склад, готовий вибухнути в першому-ліпшому випадку. Вона провадить там своєю власною зброєю „громадянського непослуху“ революційну, свою непереможну боротьбу за визволення. А тим часом величезне тіло Китаю, роздиране імперіялізмами зовні і їх співучасниками в середині, героїчно підіймається і здолеє піднятися з моря страждань. У хаосі всіх цих сутичок і суперечностей один великий народ, — ні не один народ, двадцять народів, цілий світ, — здійснив і здійснює день при дні визволення пролетарської держави. Цей народ — СРСР: саме існування його дає надію старому експлуататорському світові, є надія і приклад для всіх експлуатованих народів. Їх спільний обов'язок — наш обов'язок! — захистити Радянський Союз проти всіх загроз з боку об'єднаних імперіялізмів. Усвідомлюючи цього сплетіння окремих фронтів боротьби ми повинні спробувати окреслити основні лінії, якими треба керуватися при спільних і погод-

жених діях. І з нас не досить того, що протягом цих трьох чи чотирьох днів конгресу ми досягнемо єдності в наших почуваннях і думках, хоч би як важливий і трудний був цей перший наслідок. Ми в жодному разі не повинні розійтися, не створивши постійного центру міжнародної акції проти загрози війни, що тліє скрізь під попелом. Цей постійний центр треба побудувати на тісній спільці двох великих груп організованих трудящих: тих, які звичайно називають інтелектуальними робітниками, і тих, що називаються людьми фізичної праці. Як представник першої групи, я вважаю за кочне потрібну безоглядно засудити тут ту безглузду і пагубну гординю інтелігенції, яку добре саме тепер уміють експлуатувати вожді провідної великої буржуазної гординю, що намагається протиставити, як дві протилежні касти, — так званих „вибраних“ широким масам.

Так наче ці „вибрані“ можуть існувати без цих мас, так наче без інтелігенції може захистити своє існування, так наче робітники інтелектуальної праці здібні в боротьбі, від якої залежить доля людства, зробити щонебудь без того, щоб спертися на армію трудящих, армію робітників, які є важкою основою всякої дії. Твердо встановим: дія — мета думки. Всяка думка, що не намагається перейти в дію, — вікчемство і зрадництво. Отже, коли ми — служителі Думи, то ми повинні бути і служителями Дії. І тут на конгресі ми повинні скріпити союз інтелігенції, гідної цього імені, з тими, хто є сама субстанція дії, жодної дії — робочим народом.

Нашим останнім словом, як і першим словом на цьому конгресі, повинні бути дія! Організуймо її на цьому великому конгресі і на більш спеціальних конгресах по окремих професіях: на конгресах лікарів, учителів, робітників і т. ін., які повинні будуть відбутися в загальних рамках цього конгресу. Кожен з нас повинна буде вивчити властиві їй форми діяльності, яку вона може виконувати в боротьбі, які найкраще можуть переломити гомілки війни, для того, щоб в слушний час вдарити по ній, по самих джерелах військових прибутків, смертей, по військових заводах і військових транспортних засобах. Майбутня війна в руках робочого народу! Від нього залежить її задущити! А наше завдання йому про це нагадати й визнати, що його відповідальність — це наша відповідальність. Тільки цією ціною буде досягнений порятунок світу.

Творчість ударників

Рудні, заводи і села
Юних вітайте—Ідуть
Лави Ідуть Каєсємові
Дальня вгивається путь.

Пав. Усенко.

І. ЛІТЕРАТУРНІ ГУРТКИ І ВИХОВНА РОБОТА

Проблема кадрів пролетарської літератури постає тепер з особливо різкою остротою. Одна з шости вказівок тов. Сталіна про створення власної вищо-технічної інтелігенції пролетаріату поширюється також і на створення інтелігенції літературної. Ці кадри треба створити. Вони вже створюються і ще поповнять творчі сили пролетарської літератури.

Вілка радянських письменників даватиме рішуче од коша, трошитиме приступи й намагання заперечити й знеоцінити ударницький рух до літератури, одночасно б'ючи також по лівацькому переоцінюванню й захвалюванню істини ударників, по інтелігентському сюсюканню перед робітниками-письменниками.

Висновки з принципів критики, товариського ставлення до себе, констатація творчої допомоги від старших радянських письменників—ось чого справа вимагає від робітників-ударників.

Відставання літератури від завдань соціалістичного будівництва, труднощі в організації пролетарських літературних організацій останнім часом особливо відчувалися на одній з важливих ділянок літератури: на ділянці приєднання робітників-ударників. Зробивши величезну роботу в цій справі, ВУСПП не зуміли забезпечити зросту вглиб, розгорнути виховної роботи, зміцнити закріпити призову і забезпечити конкретного оперативного керівництва. Ці хиби в роботі з призовом безперечно послабили творче зростання призовників. Але, не дивлячись на це, пролетарська література значно збагатилася коштом ударників і саме зросла творчо, поповнивши свої лави новими талановитими іменами з робітників-ударників, свою продукцію їхньою творчістю.

Вивіз ударників до літератури не можна вважати за явище суто-літературного порядку. Такий погляд є ділянський, короткозорий, носієм його може бути той, хто не добачає й не розуміє, що призов—явище соціально-економічних зрушень, що сталися на основі розгорненого наступу соціалістичного будівництва.

І тільки у цьому й полягає історичне і разом з тим політичне значення призову. Коли гасло Леніна „Літературна справа має стати частиною загально-радянської справи“ стає реальною дійсністю. Літературна справа наближається до фабрик, заводів. Літературні гуртки охоплюють початківців і робітників. Розпочинається так званий період розгортання.

Що характерне для цього періоду? Це питання має не тільки історичне значення. Характер початку роботи, його наставні тенденції, успіхи й помилки на певний час визначають всю дальшу роботу з робітниками-ударниками, впливаючи на їхню діяльність.

У період розгортання призову була неввіра тенденція з боку ВУСПП Молодняка провадити лише організаційну роботу, створити запляновану кількість літературних гуртків, провести запис до них робітників-ударників і потім після цілковитого закінчення організаційно-підготовчої роботи розпочати літературно-виховну і творчу. Така „стратегія“, звичайно, не могла себе оправдати. Вона не вірна в самій основі. Організаційна робота без закріплення виховною не могла стримати здобутих позицій. Після організації літературних гуртків розвалювались, вірніше фактично не існували. Та, справді, чи могли бути працездатними, чи могли існувати такі гуртки, які доводилося організовувати, наприклад в цехах на ХПЗ протягом півгодинної перерви.

Були міські й заводські штаби, видано у великому тиражі відозви, а головне — одночасно з організацією гуртків їх закріплення, проведення виховної роботи в них — не було. Крім цього, організацію літературних гуртків активним складом часто підмінювано технічним реєстром „всіх, хто бажає“. По деяких місяцях було перекурення справи призову (вербування, контроль цифри, реєстрація призовників при редакціях газет тощо).

Призов залучив до літературних гуртків на виробництві по всьому Радянському Союзу понад 10 тисяч робітників-ударників. В одній РАПП, як писав тоді в Московській „Літературній газеті“, було 10 тисяч літгуртківців різних рапівціями. ВУСПП та Молодняк налічували теж до 2 тисяч призовників.

Призов ударників — це масовий прихід до літератури, це масова зацікавленість робітників літературною справою, їх бажання творити пролетарську літературу.

Літературні гуртки на виробництві — це те оточення, яке допомагає виявити й виховувати талановитих робітників, здібних творити художні цінності.

„Социализм создает возможность... обнаружить таланты, которых в народе непочатый родник и которых капитализм мьял, давил, душил тысячами и миллионами“. (Ленин, соб. соч. т. XXII стр. 158).

І наша справа максимально виявити робітників, які мають літературні здібності, розвинути, виховати їх таланти, передати їм творчий досвід, допомогти їм на тяжкій шлях творчої діяльності.

Тільки на основі органічного поєднання завдань роботи літературних гуртків з оперативними виробничими завданнями даного заводу, цеху — був можливий творчий зріст ударників, зникає небезпека академізму, пролетарсько-пролітфронтівської ізоляції літгуртка від виробництва, від загальних процесів соціально-економічного й культурного зростання робітників.

У чому саме полягали „пролітфронтівські форми“ й методи роботи літературних гуртків.

У відриві роботи літературного гуртка на виробництві від виробничих завдань. У тому, що „Пролітфронт“ організував так звані літературні студії в бібліотеках подалі від цехів. Але справа не в просторовому віддаленні. Академічні програми „Пролітфронту“ для заводських студій були переповнені темами старої грецької літератури, а пролетарську літературу, літературні процеси, що відбивають процеси класової боротьби, обходили. Відрив теорії від практики — така була основна постанова пролітфронтівського виховання.

Отже, про пролітфронтівські форми і зміст роботи в літературних гуртках говоримо, як про шкідливий ухил у роботі заводських літгуртків.

На сьогоднішнє головне завдання в роботі з ударниками — це „зростання угруповань“, це виховна робота, розгорнене літературне навчання, тісно пов'язане з заводською практикою.

У статті „Перемагаючи труднощі зростання“ („Життя й Революція“ № 193, рік), П. Колесник порядком самокритики визнає, що в Києві, „недо-

ролю в цій роботі літгуртка і часто орієнтувались на призов не через гуртківську роботу на виробництві, а на випадкові, особисті знайомства з тим, хто є робітником-початківцем".

Цей факт, свідчить, яке поверхове й короткозоре було розуміння величезної політичної ваги, з боку вуспівських і молодняківських гуртків.

Оцінка літературного гуртка, як основної форми організованої роботи з літературними силами, відсутність систематичного оперативного керування літгуртком, відсутність контролю роботи вуспівсько-молодняківських бригад і керівників, призначених до заводів, — усе це створювало умови для безвідповідального, опортуністичного ставлення до роботи частини керівників, лишало справу напризволяще, викликало самотлівість...

Роботі з ударниками було багато оргметушні. Часто літературні гуртки виконували непосередню пряму роботу в справі учби й творчості перенасиченою роботою організаційно-протокольними справами й справами біля літературного порядку.

Вуспівськими й молодняківськими організаціями (Харків, Київ, Дніпропетровське, Дніпрельстан) була нездорова конкуренція за призовників, заводи, на яких намагалася завоювати монополію та чи та організація. Це, безперечно, нездорове явище.

Важко мали практику утворення цехових гуртків і загально-заводських. Гуртки в цехах (в практиці Харкова — ХПЗ), де було утворено до десятка літгуртків — не виявили живучості. Їх було неважко організувати, але вони розпадались дуже швидко. Це тому, що їх склад часто був переповнений людьми, хто не мав особливого бажання працювати в літгуртку, кого, як казали, згадувалось, механічно списували для заповнення "контрольної" цифри в практиці непрацездатності й розвалу багатьох літгуртків у цехах — з'являлась іманентна непрацездатність і залежить від умінь організувати й умінь поводити роботу.

Непрацездатність кожного літгуртка, в тому числі й гуртка в цеху, забезпечується не тільки якісним складом, якістю роботи в ньому. Це зовсім не означає, що всі працівники, які бажать працювати в літгуртку, треба ставити якісь високі літературні вимоги. Це значить, що керівник організатор повинен виконувати першочергові завдання створення творчого активу з робітників-літераторів, виявити й залучити до літгуртків всіх тих ударників, що вже пишуть на заводській пресі свої художні спроби, що вже пишуть, або мають бажання працювати в галузі літератури.

Важко можна знецінювати цехових літературних гуртків, особливо на великих заводах. Форма цехгуртків створює сприятливі умови для ув'язки роботи з конкретними виробничими завданнями.

Треба вважати літературний гурток за основну форму масової виробничої роботи з літературними силами.

В цьому плані, стаття Гр. Овчарова "ВУСПП обличчям до виробництва" (Літературний Шлях №№ 1, 2, 3, 1932 рік) може правити за приклад абстрактного обґрунтування з приводу літроботи на заводах і бути яскравим взірцем організаційного фетишизму і тавтології про перебудову вуспівських заводських гуртків.

Овчаров каже, що форма літературних гуртків є примітивна і їх муляти не можна. Наступна нова, вища форма — заводський осередок. Тут маємо цілковите розуміння організаційної структури, її відповідності завданням творчої роботи та учби літературних виробничих гуртків, що власне приводить до звичайної підміни одного терміну іншим, що більше фетишизує саму назву, ніж вносить щось нове для справжньої перебудови роботи літературних гуртків на виробництві.

Стаття Овчарова невірно підходить до призову ще й тому, що замість ставити питання виховної роботи з ударниками та їх творчої практики, вона розглядає зразки їхньої творчості, — до краю переповнена талмудич-

стикою про організаційну перебудову, приділяє багато уваги констатуванню півтора десятка небезпек правого і „лівого“ характеру. А взагалі ця стаття далека від виробництва, далека від тих конкретних завдань, що стояли і стоять перед ударницьким рухом.

Те, що ударницькі літературні гуртки передані зараз профспілкам, не знімає турбот за них письменницьких організацій. Належність літературних гуртків на заводах до системи масово-культурної роботи профспілок існує і разом з тим посилює виховну роботу спілки радянських письменників у літгуртках, значно звільняючи письменників від суто організаційної роботи. Цей захід перебудови літературної роботи на виробництві переміщає увагу роботи письменника в літгуртках на непосредньо виховну роботу.

Треба домогтись ліквідації інертного, подекуди бюрократичного ставлення заводських профспілок до літературних гуртків, до літературно-масової роботи на виробництві, як другорядної справи. Літгуртки мусять тісніше зв'язатись з заводськими великотиражками. Партійні й професійні організації повинні забезпечити всі умови для роботи літгуртківців у заводській пресі, не допускаючи того недозволеного ставлення редакцій заводських газет до літературних матеріалів літгуртківців, що було в минулій практиці. Заводські організації і особливо комсомол повинні забезпечити рівноправність літературної масової роботи в системі культурно-масової роботи профспілок, у системі заводської роботи. Відповідальність за роботу літгуртків несуть не лише літгуртківці, а й партійно-комсомольські і професійні організації.

І саме тепер особливо зростає відповідальність письменників за творче зростання призовників. Треба рішуче боротися із проявами і залишками в роботі гуртків усього того, що заважає першочерговим завданням їхньої роботи, що заважає вимогам ударників, їхньому бажанню „учитись, стати справжніми пролетарськими письменниками“ („Комуніст“).

Була шкідлива переоцінка літературних сил ударника, як носія нових ідей, що творить літпогоду. Вірне твердження про те, що робітник-ударник є гордою країни будованого соціалізму, передовик соціалістичного наступу, — ханічно переносилось і на літературу, мовляв, ударник — є центральна постать пролетарської літератури.

Воно було здеклароване у відозві РАПП, ВЦРПС, ОГІЗ, у роковини створення ударників.

У ВУСПП — Молоднякові це твердження теж мало певний резонанс, зокрема в моїй статті „Поезія ударників“, надрукованій в „Літературній газеті“.

Це безперечно невірне й шкідливе твердження. Воно, замість того, щоб зувати ударника на вперту учбу, на перемагання труднощів творчого зростання, захвалює його, а значить декретує творчість ударників і самого ударника, щось сформоване й завершене, що не потребує дальшого зросту.

Вуспівський кабінет ударника з ініціативи самих ударників виконує значну виховну роботу. Практиковано не тільки поставу питань теоретичних і творчого порядку, а й доповіді окремих письменників про їх творчу роботу (Хвильовий, Панч, Кузьмич, Микитенко). Ці позитивні моменти в роботі літгуртків ударника треба використати й розвинути. Особливо треба поглибити справу методичного керування. Воно тим більше з усією відповідальністю лягає на спідку радянських письменників у зв'язку з відходом літгуртківців з системи профспілок.

І, зрештою, про консультацію. Літконсультація завжди відігравала важливу роль у вихованні літературних кадрів. Від якості консультаційної роботи значною мірою залежить творче зростання початківців. Консультація триває зв'язок із сотнями авторів, — листовний і живий.

Великого значення літконсультації ще не надають усі наші журнали, адже досі більшість літературно-художніх журналів одрешується від цієї роботи, пересилаючи потоки літматеріалів на консультацію до „Літературної

у". Ці матеріали блукають місяцями, а консультація „Літпризову“ неможна обслуговувати всю масу літкореспондентів. Ще більшу інертність справи виявили видавництва, не зважаючи на постанову ЦК ВКП(б) про літпризові справи, де звернено увагу саме на консультацію:

„Для роботи з новими авторськими кадрами при всіх видавництвах у місячний термін організувати спеціальні консультаційні бюро або кабінети, в яких мають даватися вказівки й відповіді авторам усіх рукописів, що надходять до видавництва (незалежно від того, чи прийняті їх у виробництво, чи ні)“.

Це правило, робота консультації майже не контролюється. А саме тут потрібна найбільша увага.

Щоб оголосити жорстоку війну відомчому ставленню консультацій до літератури ударників, треба кінець-кінцем викоренити штамповані відповіді на листи ударників. Методу штампованої консультації розцінювати інакше, як творчу діяльність, яка стримує зріст кадрів пролетарської літератури,— не можна.

Періодичні рейди, перевірка роботи консультацій, влаштовані з участю літературних ударників, безперечно відіграють величезну роль в піднесенні літкореспондентської роботи.

Немає ніяких підстав знецінювати той творчої художньої продукції, що літературні ударники на сьогодні. У постанові ЦК ВКП(б) просто й зрозуміло сказано, що кадри пролетарської літератури вирости, „що висунулись нові письменники й художники із заводів, фабрик, колгоспів“.

Редакційна стаття „Комуніста“ „За велике більшовицьке мистецтво“ від 1931 р. є чіткою партійною настановою, є документ для керування в літературній роботі з кадрами пролетарської літератури.

„Комуніст“ дав читку перспективу, основні ричаги, з допомогою яких і можна перебудувати всю виховну роботу в літературі на виробництві, розширити бойову програму дій відповідно новій обстанові.

II. ТВОРЧИСТЬ УДАРНИКІВ

НОВЕ В ТВОРЧОСТІ УДАРНИКІВ

Творчість ударників—впертий, незаперечливий факт і, головне, факт не літературного, а й якісного порядку. Творчість ударників з успіхом розбиває всі порожні теорії, ті „пророкування“, що твердили про неспроможність ударників творити мистецькі цінності. Але й вихвалювання творчості ударників—це зворотній бік недооцінювання, це лівацька тенденція, яка не допомагає молодому авторові вчитися, навпаки, створює все для шкідливого загибання.

Творчості робітників-ударників є чимало зривів і помилок, особливо такого порядку. Зрозуміло, що не кожний робітник, що зараз пише літературні спроби, стане професійним письменником. Відомо також, що до здоров'я літературного призору пристає нашлакований матеріял, люди, що нічого спільного з ударництвом не мають—пристосованці, богемники й халтурники.

Щоб це треба виявляти, проти цього треба боротись, викорінювати його. Літературні й радянські письменники провадили й провадитимуть цю боротьбу, але й такі, що цими фактами хочуть кинути чорну тінь на справу приросту літератури, всієї творчості ударників.

Шкідлива тенденція компромітувати творчість ударників тенденційним ставленням до помилок, зривів, по-паньки констатувати елементи літературної неспроможності, недобачаючи (або свідомо ігноруючи) нове, що приносить літературний ударник у літературу. Критикуючи помилки творчості робітників літератури, по-більшовицькому відзначаючи геть усі помилки, треба щоб ця тенденція допомагала ударникові зрозуміти хиби і відкривала ясні перспективи творчого розвитку на основі їх переборення.

Гозький на розмові з письменниками-ударниками цілком вірно описує, надаючи виключного значення ударникам в перебудові, в подоланні творчого відставання радянської літератури.

„Я думаю, что движение это заслуживает самой высокой оценки. Это несомненно. Почему? Потому, что, товарищи, я уверен в том, что в литературе вы внесете темы, вы оживите ее, а наша литература в новых темах нуждается“. (Лит. № 1, 1931 год).

Ця думка Олексія Максимовича не тільки авторитетний документ у боротьбі з всіма тими, хто намагається опосередковувати творчість робітників-ударників, ця думка дає також оцінку тому новому, що є і що буде ще більше розкрито в творчості робітників.

Актуальна, клясово-наснажена бойовою тематика, чітка цілеспрямованість, ось те, що характерне для творчості ударників, для її кращих зразків. Саме в цьому нова якість творчості письменників із заводів і фабрик.

Кожен робітник-ударник, кожен труdiaчий—господар своєї соціалістичної країни. Старий робітник ударник-машиніст Московсько-Курської залізничної станції зборах залізничників, присвячених підписці на позику четвертого завершеного року п'ятирічки, сказав:—Що таке радянська держава? Це—я! Так. І я разом з вами... Ми всі—наша держава.

Правдиво й гордо звучить вислів ударника, що є передовиком робітничої класи, господаря радянської держави. Саме це—ставлення до праці, як сповісті—саме свідомість кожного робітника, що він є господар пролетарської держави і визначає ті цінні тенденції в творчості ударників, те нове, чого не можна не бачити, критикуючи цю творчість з принципових позицій.

Ніяк не можна погодитись із Гельфандом, який вважає, що „основное творчество ударников — создание производственно социалистического жанра“. Не чого-нибудь другого, а именно жанра“ („На литпосту“ № 3. 1931 г.). Така настанова обмежує ті величезні можливості, заховані в творчій потужності робітничої класи, що їх приносить робітник-ударник до скарбниці пролетарської літератури. Гельфанд недобачає, що ударник вже й тепер пише не тільки про роботу, збудовані на суто-виробничому матеріалі, а й розкриває психологію робітника, показує його в побуті, в родині і т. д. Творчість ударників викликає конкретної критики, а не вигадання шкідливих приват-доцентських теорій опортуністичного і лівацько-робочолюбського характеру.

ЗРІВНЯЛІВКА І ЛІВАЦЬКЕ ЗАХВАЛЮВАННЯ—ГАЛЬМО ЗРОСТАННЯ

Тенденція вихвалювання особливо яскраво виявилась у статті П. Колесника „Перемагаючи труднощі зростання“, що вище про неї згадувалося.

У цій статті П. Колесник по-лівацькому переоцінює ударника-призовника. Він пише: „призовники виявляють досить швидкий темп розвитку, їм зовсім не важко (підкреслення П. Колесника І. Г.) у своїй роботі перебороти чужі впливи, значно легше побачити,—значить, зрозуміти—свої помилки, та й навіть ідеологічні зриви“.

І хоч Колесник і говорить про потребу виховання ударника-призовника, все ж це твердження принципово помилкове, воно бере свій початок з шкідливої теорії соціального імунітету, що саме пролетарське походження ударника врятовує його від помилок світоглядного порядку.

У нашій критиці широко застосовується знеосібка щодо творчості ударників. Було б неправильно виступати проти узагальнення типових характеристик творчості письменників-призовників. Метода узагальнювати—це лектична метода. Але крім узагальнення є знеосіблення, є зрівнялівська критика. Вона походить чи не від звички міряти призов на тисячі?

Ще в період розгортання призову Ів. Кириленко в статті „Ударників у літературі“ („Гарт“ № 10, 1930 рік) писав: „ударникова епіграма, нарис, навіть повість найповновірніше, найправдивіше відбиває велетенський творчий розмах і ентузіазм будівників соціалізму“.

що об'єднує почти все книжки робочих-ударників, призваних в лі-
ру? Это високий уровень мировоззрения" (Южный „Литературная учеба“
1931 год).

Величність прикладів захвалювання, а також недооцінювання творчості
ударників можна легко збільшити. Знеосіблена критика творчості ударників
і небезпека для їх творчого зростання.

В пролетарській літературі закликано сотні й тисячі робітників—ударни-
ків, вугілля, електрики... З них вже визначились і визначаються тала-
нти письменники. В робітничій класі багато сотень і тисяч талантів ми-
стців. Їх треба знайти і допомогти їм стати справжніми творцями великого
соціалістичного мистецтва.

Перш за все в тому, щоб навчитись індивідуально підходити до кож-
ного ударника, стежити за його творчим зростанням, допомагати йому перебо-
рвати ідейно-політичні та творчі зриви конкретною критикою.

В IX з'їзді ВЛКСМ т. Каганович сказав: „Нужно уметь вращать тыся-
чи талантов, нужно уметь выявлять таланты каждого в отдельности“. Ці слова
Кагановича визначають і літературно-виховну роботу з робітними кадرا-
ми виховних обставинах.

КОМСОМОЛЬСЬКА ФАЛЯНГА ПОЕТІВ-ВУГЛЯРІВ

В нас, як правило, останніми роками прийнято видавати альманахи, збірки
літературних організацій, а й творчих угруповань, бригад,
альманахи заводських літературних гуртків. Наші літературно-ху-
дожні альманахи визначаються тематичним характером (вугілля, більшовицька
література і інші), творчим напрямком певної групи і, зрештою, виявляють твор-
чість і підсумовують певний етап творчості організації, літературного гуртка

Видання альманахів за наших умов не свідчить про творчу кризу,
але свідчить про колективістичні елементи пролетарської літератури. Правда, ши-
рше застосування альманахів у видавничій практиці, зокрема літературними
організаціями на виробництвах характеристичне для першого етапу якісного й
масового нагромадження ударницької творчості. Збірник допомагає швид-
ше продемонструвати зразки творчості колективу робітників-письменників,
виступити кожному окремо зі своєю власною збіркою.

Використовуючись кількома альманахами та збірниками, і прийдеться розгля-
дати в основному зібрану тут творчість робітників-ударників, щоб характери-
зувати її успіхи, зриви, основні—позитивні та негативні тенденції.

Нещодавно вийшла тематична збірка поезій „Завугілля“ молодих вибійників
Донбасу.

В першій плян в розгляді ставимо її поперше тому, що це збірка пое-
зій про вугільну кочегарку, про основу індустріального фронту; по-
друге — це художня продукція ударників шахтарів ще й тому, що до цього
моменту на Донбас чимало написано, але зібраної донбасівської продукції удір-
ників ще не було і, взагалі, збірка поезій комсомольців шахтарів сама собою
є певний факт.

„Завугілля“ спрвляє приємне враження своїми короткими бойовими по-
емами на конкретному донбасівському матеріалі поезіями. Відчуваєш, що
вони пишуть люди, які видають вугілля „нагорі“, пишуть без фалшу, з
повним розумінням справи, про яку вони пишуть, без надуманої крикливої
пропаганди. Ця збірка в основному повно і правдиво показує боротьбу за новий
Донбас, показує шахтарів-ударників.

Тематика збірки „Завугілля“ багата, різноманітна: кадровики й молодь,
шахтарі і новачки—колгоспники, боротьба за механізацію Донбасу, удір-
ників, боротьба з проривом, комсомол на фронті вугілля і т. д. Ця те-
ма робить збірку живою, вона майже повно охоплює всі сторони життя
шахтарського.

У збірочці треба вважати за кращі поезії К. Маренка та В. Лаго-ського, що відзначаються оригінальними виробничими образами, більшою нічною досконалістю.

Бойовою енергією, ставленням до праці, як справи честі, ось чим сповні поезії поета-вибійника К. Маренка.

У протилежність схематичним плякатним гаслам, поширеним у наші дні, заклики Маренка чіткі, зрозумілі.

В лаву, до вибою,
за Донбас новий,
взять
рукою зброю.
Стать
за вугіль в бій

Він не обмежується загальними дитирамбами на честь ударних бригад, а конкретно показує бригаду на роботі, біля механізму, рихтаків, рихт з потоком вугілля, що вона його творить.

Впірнула кайть...
і шум... і гам...
в змаганні коногони
— порожняка!
й по рихтаках
летять
вугілля
тонни.

З Маренка росте цікавий поет вугільного Донбасу. Останні його вірші в „Молодняку“ (№ 4, 1932)—значний крок вперед (від віршів, що їх роздаємо) по лінії глибокого усвідомлення процесів соціалістичного будівництва їх художнього відтворення на основі пролетарського світогляду.

Звичайно, у віршах молодого поета чимало ґрунтовних хиб. З них елементи схематизму і змістовної нечіткості (вірш „Бригада“), часом неперевантаження віршу суто шахтарською термінологією. Невдалий є в „У перекопах вугільного штурму“ з плякатним героєм (селянин шахтар), казаним через зовнішні ознаки з елементами біографічного примітиву.

Поезії Маренка пісенні. Його „Пісня мотора“ чи не найкраща виробнича пісня про Донбас — саме виробнича, специфічно шахтарська пісня, — тут бачення вахвалювання можна сказати, що Маренко надзвичайно майстерно передає ритм роботи в шахті. Цікаво навести всю прекрасну „Пісню мотора“.

По конвеєру, до рами,
з лави,—штреком—у вагон:

Тук —
так
рихтаками,
гонить пісню моторами —
вітрогон!
Відбійники в вугіль чорний
загартованих століть —
шкір —
гар —
свердел горне —
сотні тони вугілля верне —
вниз летить!
Кареткою шарик грає,
мускулявють болти —

Тук —
сьорб лопатами
рихтакує проводами —
вниз летить!
Під люками — вугля гори,
новотрясом — лє в вагон —
ляс —
брязь —
перебори, —
це змагаються мотори
сталі тон.
А зарубна — вруб до бою,
рихтаки несуть в вагон...
(Геть набік старечу зброю!
вітер грає корінною)
... Вже й уклад.

Для Пав. Усенка в українській поезії, здається, ніхто так майстерно не вкладає у вірші виробничого процесу. У „Пісні мотору“ відчуваєш ритм праці, і тому, іде вугілля... І ця пісня не покладена ще й досі на музику. Донбас дає нову пісню. Збірка „За вугілля“ може значно зменшити прорив на нову донбасівську пісню.

* * *

Найбільш репрезентований творчістю у збірнику В. Лагодзинський. Йому вдається сюжетна поезія, ніж пісні і короткі „оперативні вірші“. У вірші „Буденівко, чуєш“, газетно публіцистичні заклики, а пісня „Мізми беріть“ загалом опрацьована недостатньо з елементами народнього примітиву („Гей, нумо, шахтарі, механізми беріть!“), замість художніх примітивна арифметична логіка.

Що більше вагонеток
з вугіллям йде д' гори,
То більше видобуток
і меншає прорив.

Можливо уривки з сюжетних речей „За комсомольську лаву“, та „Переможці“ і вірш „Машина втрутилась“ справляють враження певною художньою цілістю. Автор добре володіє діалогом, — мовою окремих шахтарів вдало їхнє ставлення до механізації, створює начерки шахтарських типів.

* * *

Важка увага донбаському пейзажеві, плякатні шахтарські типи і форма поезії об'єднують творчість М. Мишалова, Бритченка, С. Забудського.

Вірші цих товаришів короткі, чіткі. У них мало зайвого словесного матеріалу. З одного боку це добре, але зле те, що скомкується тема, не вкладається мало змісту. У них ще неглибоке художнє охоплення донбасівської тематики, тенденція на скупі засоби „поетичного“ телеграмна ляконічність, гасло, малюнок тощо. Мишалов у вірші „Пісня про мобілізованого“ не вірно, плякатно подає селянина-шахтаря.

Ще вчора—степа далі...
Вклонялося жито до ніг...
Сьогодні ж —
у шахті ударник,
Сьогодні,—нові пісні.

Вірші Бритченка найбільше переобтяжені гучними, застарілими образними виразами.

Молотками серця у грудях,
кров по жилах гаряча біжить.
Сірим днем у кипучих буднях
розквітає індустрія світ.

Вірник Сталін-заводу Ф. Ідок подає портрет новачка на шахті не так, як й плякатно, як М. Мишалов. Нове шахтарське життя, не зовсім зрозумілий виробничі процеси шахти — вражають, хвилюють і захоплюють вчорашнього селянина.

Сьогодні прийшов до вибою,
до вугільних надрів, зарубних
І серце моє перебоєм
рветься до радісних буднів.

Післямагає шахтарське оточення, готовість опанувати техніку механізмів. Життя завтрашній кадровик. Оце формування шахтаря й подає Ф. Ідок у своїх віршах.

Легкою співучою формою написані пісні К. Герасименка. Правда, мало оригінальні. „Пісня про вугіль“ ритмом схожа на „Марш Буденного“, а „Шум машиновий“ зроблений під впливом відомої пісні Дмитра Захар'євича „Гриби, гриби, могутня пісня“.

У піснях Герасименка (вплив від Д. Загула) є трафаретні гасла і риторичне звертання до своєї пісні. Переважає бойовий зміст.

Ми вже давно навчилися
по іншому добвати,
дзвени ж,
вибою,
з силою,
Щоб знала дзвін доба.

І тут, а ще краще в пісні „Шум машиновий“ К. Герасименко вдало користується засобами милозвучності вірша—алітераціями.

Гриби, наша пісню,
Як громи гриби,
Щоб дибались димом
Довбасу дими...

* * *

Лірично безпосередній, яких у нас останнім часом рідко зустрінеш, „Лист“ П. Поліщука вибієчника-колгоспника. Можна з певністю сказати, що такий вірш доходить своєї мети, зворушує своєю ліричною простотою і змістом шахтаря і колгоспника.

Л И С Т

Пишу листа з далека,	А ти там як, товаришу?
До тебе, друже мій.	Пиши про ваші будні.
Працюю там, де клекіт	Чи й досі граєш марші
у самій глибині.	На хуторі, в сільбуді?
Штурмую вугіль чорний	Пишу листа в казармі—
в бригаді машиністів:	в степу вітри знялись —
„102“ дали учора,	та знаю незабаром
а завтра — коли б „200“.	з колгоспу прийде лист.

Це виклик крикливій схемі безперерзного погоку беззмістовних характеристик для деяких поетів, що люблять похизуватися довжиною твору.

Треба вести рішучу боротьбу з теоріями, які намагаються оголосити дійсність штандартною. Напа соціалістична дійсність емоційна й лірична. Лірика героїзму фронтовиків соціалістичного будівництва мусить покласти своє місце в поезії.

Збірник „За вугіль“—документ творчого зросту поетичного молодого Донбасу. Роста надійна фаланга комсомольських поетів-вуглярів.

Ще під час літературної дискусії комсомольська газета „Червоний прапор“ писала про „стомлених Сосюр“, про майбутній прихід радісної пролетарської поезії, про прихід бадьорих комсомольських поетів.

Вони прийшли і далі йдуть.

ПОЕЗІЯ ТРЬОХ

Ів. Калянник, В. Собко, І. Муратов.

Серед письменників, які прийшли в літературу через призов ударників, у нас в багатьох випадках прийнято вважати тих, хто взагалі вийшов з поля творчої діяльності через заводський літературний гурток і, зрозумівши, хто писав і друкував свою творчість ще й до призову ударників.

До цієї категорії належать такі письменники, що досить зарекомендували себе творчістю, як наприклад, Ів. Калянник, Вол. Собко. Їх поезії не тільки

друковано в періодичній пресі,—вони вже мають по 3-4 збірки віршів. Навіть не перші спроби, тут певні лінії творчості, до деякої міри окреслені "обличчя" їх віршованої продукції.

Коли багато авторів схематично, загально показують виробництво, як людей і механізмів, то в Каляника цієї знеособки в творчості мало помітно. Навіть окремі виробничі операції в І. Каляника показані не з метою змалювання читача з технологічними процесами оброблення металю, а пов'язано з ударною працею.

Праця моя	крізь дим і шум
проста —	крайня
риси навів	встає —
і край,	моя,
а далі	пісня
буде варстат,	встає
стружок срібляна гра.	моя,
З поверху другого я	Як з фонтану
бачу —	невпинний струм.

(Збічник „Риси обличчя“).

Все ж цьому віршеві шкодить естетський підхід у показі виробництва, безперечно застарілі образи: „стружок срібляна гра“, „пісня, як з фонтану“, „невпинний струм“ та інші.

Загалом, естетська небезпека підходить до ударників, і літературно-естетські елементи в творчості ударників — одна з найсерйозніших небезпек поруч з патизмом.

Естетський підхід може погубити призыв ударників — говорив тов. Аверченко, пленумі ВОАПП, гостро, виступаючи проти альбомівщини і портретизму ударників, яку широко застосовувано і в нашій українській практиці. Навіть хоч би обладнання кабінету ударника при будинку ім. Блакитного з іменами керівників ВУСПП'у та ударників).

Естетські тенденції і літературщина в поезіях Каляника прориваються часто. Можна відзначити окремі вірші майже цілком естетські, наприклад романтичний „Уривок“, „Гези“, вірш „Равок“ та інші.

Але в основному Ів. Каляник оспівує нову соціалістичну працю, його вірші більшого характерні конкретно виробничою тематикою. У творчості цього автора є шкідлива тенденція — занадто показувати себе, а не справу, це може вирости в небезпеку індивідуалізму. І. Каляник часто розпочав внутрішню боротьбу з елементами індивідуалізму (поема „Дир“). Але в цехах біля варстатів більше відчуваєш автора, ніж робітників ХПЗ. Саме ця тенденція творчості Каляника не дає можливості виконати, як він пише, доручене йому комсомолом завдання створити у художній образ комсомольця Резніка, героя-ударника ХПЗ. Згадавши громадянську війну автор портрет героя скупко змальовує такою біографією розповіддю героя (для економії рядків авторову розбивку порушуємо):

І мабуть від того кажу одверто
праця, коли треба, від зорі до зорі
і краще бригаді йти до смерті,
ніж в строки не здати дрейферів.
Наше покоління пам'ятає проки
Петлюри і ми вперед ідемо. (Р.)
Недурно ж, наприклад, мене шість років
Шляхами ентузіастів веде комсомол.

(„Літературознавство“ № 9-10. 1931 р.).

Негативні моменти вірша: схематизм, розповідь біографії ударника, недумане твердження („і краще бригаді дійти до смерті“), що зовсім не поєднує в героїзм бригади, а скоріше свідчить про наївну жертовність, чужої психології робітників-ударників. Політично нечіткі й хибні твердження Каляниник часто недобачає. Наприклад, у вірші „Подорож до Сталіно“.

важко дихає в синь завод
важко дихає в синь —
росте,
підминає під себе стел.

Автор не вдумався, що розуміння стелу далеко ширше за ту десятку квадратних кілометрів, забудованих під завод: і звідси, політично невірний показ заводу щодо стелу, до села.

Окремо треба відзначити естетський вірш „Ранок“, характеристичний як фіміямно-елегійним настроєм. Автор хотів у форму білого, спокійного хоругласти зміст великих робіт, ранок соціалістичної праці на просторах радянської соціалістичної України. Форма вірша стала в протиріччя зі змістом і через це дійсність нашого соціалістичного ранку вийшла фалшивою.

Каляниник талановитий поет, але шкідливо заспокоюватись від перших успіхів і носити в собі задоволення від незавжди продуманих похвал критиків. Багато потрібно учби і політичної, і суто літературної. Образний багатство в Каляниника часто застарілий і запозичений. Треба сміливіш боротись з показом соціалістичної праці і героїв ударників, а не розказувати про це. (В. „Край“, „Літературний призов“ № 3, 1931 рік).

Каляниник має всі можливості перебороти хибі своєї творчості, і він робить. Про це свідчать його в основному здорова, політично актуальна творчість і особливо такі віршовані твори, як „Бригадир“, „Темп“, „Під наскрізної бригади“ та інші.

* * *

Творчість В. Собка дуже відмінна від творчості Каляниника і в траплянні змісту, і формою розроблення матеріалу. Майже всі вірші Собка особливі в збірці „Тракторобудні“ присвячені одній темі — героїчній боротьбі за подолання тракторного вєлетня, тоді як виробничі вірші Каляниника робітничого варстату, роботі дизельного цеху ХПЗ.

У цьому виявляються елементи отої, „професійної вузькості“ в творах ударників, на яку вказував Горький, коли ударники пишуть свої твори виключно на місцевому матеріалі даного цеху чи заводу, без певного художнього узагальнення. Правда, закинути відсутність узагальнення в творчості Ів. Каляниника Собко не можна. Мова йде лише про елементи „професійної вузькості“.

Собко рівніший, цілеспрямованіший своєю будівничою тематикою. Але багато працює над формою вірша, бажаючи досягти оригінальності. І це завжди на користь. В цій гонитві за формою багато від впливів Лефовських „Нової Генерації“. Критика вже не раз відзначала лєфівський балєст в бойових віршах Собка.

За рахунок формальної майстерности в Собка іноді губиться клясова чужість. У вірші „Люди на кроквах“ факт рятунка швелера це не віддано і героїство, не соціалістична свідомість бригади, а звичайнісіньке врятування одного з найсміливіших, одного клясово-свідомого робітника, який, офіруючи своїм життям, намагався стримати швелер, що падав. І тільки на зойк той риша вся бригада кинулась підтримувати швелер.

І виривався зойк
бажанням жись,
— Допоможіть!..
Полхливо
побігли слова,
заливаючи котлован.

Та швелер тримала
Бригада вся
І підтхав кран
за кілька хвилини
І тихо його
узяв.

героїзм одних передається на інших, шириться на колектив. Але це не інстинкт, а класова свідомість. А в Собка класова свідомість часто з'являється за плетіння формального мережевого вірша.

Собкові треба уникати того штампу, що виробився в нього в показі героїчних ударних бригад. Для ударної героїчної роботи колективу, бригади, в обов'язково з'являється герой, який своїм героїчним учинком зрушує нерішучу бригаду і веде за собою. Не можна заперечувати організаторські бригадира, величезної сили прикладу. Але знову таки показувати команду безвольною, нерішучою, класово-несвідомою — тенденція невірна й шкідлива. Цей своєрідний штамп героїзму яскраво виявляється не тільки у вірші про роботу. Акцентація на „жахках“ заводського життя створює припадковість і свідчить про деяке ігнорування показу реальної дійсності.

Для В. Собка і для І. Калянника характеристичне уникання показу суперечностей, класової боротьби, труднощів зростання соціалістичного будівництва. Тут нема глибокого діалектичного розуміння нашої дійсності з її складними суперечностями, в яких провідною тенденцією є перемога соціалістичного будівництва. У Собка майже не зустрінеш класової боротьби на будівництві. Тут нема класового ворога, його агентури, шкідника.

Навіщо, в нього є труднощі боротьби за побудову корпусів ХТЗ, труднощі боротьби з стихійними силами природи. Стихійні сили природи теж є класовою боротьбою, особливо, коли їх (стихійні сили) використовує класовий ворог, але класового ворога у Собка заступають сніжні бурі, мороз,

Мороз тридцять три.

Сніг,

як шматочки скла,
гостриками

Люди на кроквах —
звичайні люди.

Зима люта
— і вітер лютий.

оличчя ятрить

Вітер

стихне на мить...

(„Вірш про роботу“)

Від морозу

холоде у жилах крок.

Але не затихне
на кроквах крок.

(„Люди на кроквах“).

Стихійні сили природи вихолощують вірші від соціальних чинників, класової боротьби, труднощів класової боротьби. У збірці „Тракторобудні“ В. Собко подає тільки одну репліку класового ворога.

Формальна форма віршів Собка багато обіцяє. Він нею досить уміло користується. У вірші „Баллада про одну зустріч“ англійського моряка з матросом радянським зроблена досить майстерно.

Чорної ночі

порт мовчить,

Зібрались матроси
увочі.

Від вітру

бреніли натягнуті троси

І Джон розпочав:

— Я бачив матроса...

Собко створює свіжі оригінальні рими, але часто левітського гатунку вірші багаті на зовнішні і внутрішні асонанси та рими:

І знов гостряки в обличчя жене

І злом заметів закутує ферми

На будівлю прийшов інженер —

товариш прораб! може, кинем тепер ми

Погоді скадені рими: „Ферми, — тепер ми — термін“. „ніж ми — нажми“ „жуди-кути“, „крок — з крок“ і т. д.

Цей формальний багаж треба підпорядковувати чіткому класовому змісту, а не ставити за самоціль. як це констатуємо в Собка.

При класовій насиченості і конкретності, що завжди виходить з теми про ударну працю на виробництві, при вірній настанові майже в кожній віршеві (хай не завжди вдало) показувати живих людей ударників, в поезії Муратова багато недоробленості, поспішливості, не завжди вистачає класово умотивування фактів і їх художнього узагальнення.

У вірші „Ворог“ („Літпризов“ № 5, 1931 рік) прогульник вийшов абстрактним. Замість викрити соціальне коріння і причини, що породили його, замість показу прогульника, Муратов побудував увесь вірш у формі „послання“ прогульникам, порядно вилаявшись на його адресу і закінчивши вірш підписом: „Ільонж“. Так знай же, потворо, ти ворог нам!“ Заклинати легше за все. Гамбургців прогульників треба, але так, щоб це виховувало їх, щоб це виховувало інших, щоб не тільки свідомий робітник, а й сам прогульник, прочитавши художню річ про себе, зненавидів себе як прогульника.

У нових обставинах, на вищому етапі розвитку соціалістичного будівництва, літунство, прогульництво, рвацтво — це теж елементи класової боротьби, це теж фронт класової боротьби і на цьому фронті величезне значення художньої літератури.

У Ігора Муратова робітники СРСР усвідомлюють процеси соціалістичного будівництва СРСР як справу світового значення. Вони знають, що соціалістичне будівництво це факт перемоги не тільки пролетаріату СРСР, а й світовому пролетаріату, вони розуміють наростання світової економічної і на її основі революційної кризи в капіталістичних країнах та все більше піднесення соціалістичного будівництва СРСР, як факт наблидження світової революції. Учора повстав пролетарський Гамбург, учора спорудив барикади.

Моя згряя хвиля,
що розтрощила дамбу,
Вирвався крик
і пострілів луна
З рядків газетних
барикадний Гамбург
Встає перед мною
Ось — вона

змертвіла вулиця від жаху —
Ще вчора
вона цвіла убраннями надій
і блиском ситих ник
а звечора мов гори,
лягли фургони,
рундуки,
стовпи...

Барикадний Гамбург не переміг... На цей раз буржуазії за допомогою соціал-зрадників пощастило придушити революційне повстання пролетаріату, але тільки на короткий час. Радянський Союз лишається маяком, на який прагне повстати світова революція.

Б'ємось за плян,
Бо знаємо, що вся земля
весь світ —
за нами стежить
Бо знаємо —
запаломіє день!
Ми з демонстрантів масою

не тільки Гамбургом —
По Ленінштрассе
крок наш загуде,
А може...
вже тоді!
По Ленінштрассе?

В багатьох його віршах ще має місце некритичне наслідування застарілих засобів і користування архаїчними видами секретичного мистецтва.

Так, в непоганому вірші про ремонт недавно випущеного, бракованого паротяга, автор припускається форми звичайного тужливості над померлим:

Ми ж тобі деталі
новенькі викуди,
Загвинтили гвинтики —
дальше нікуди

Молотками покали
весь день без курава!
Ми з тобою, соколе,
не халтурили.

Факт повернення для ремонту тільки що випущеного паротяга, звичайно робить тяжкий вплив на робітників, збуджуючи почуття відповідальності за

вою роботу, за справу, господарями якої вони є. Але показувати ударну силу в ролі плакальниці скоріше нагадує пародію.

Все ж оце, „молотками цокали ввесь день без курева“ звучить життєво, повільно. Це живий образ. Бачиш старих кадрових робітників, що не хочуть губити ні хвилини на справу, що заважає ударній праці.

Вірші Муратова — надійний початок молодого поета, особливо там, де він намагається знайти свій власний творчий шлях, де його поезії не засмічені футуристичними впливами, та художня невсталість творчості породжує переконаності. У цьому ж вірші „А—67“, що ми його цитували, є прояви Сєнського футуризму:

Всі ми, хлопці, бачимо
без колес коли,
Всі ми хлопці бачимо
коли без труби
А залізо—це вже на віру йми,
покладніше дай тобі
пустиш на аби.

У каркєсловну і безмістовну еквілібристику слів Муратову треба віддати належне.

Робнича тематика віршів Муратова, що досить різноманітна, далека від патетичності, властивої багатьом робітникам-початківцям. У цьому плямі кївський „Альманах ударників“, особливо в частині поезій, що пишуться переважно на низькому ідейному та художньому рівні на зразок сєнської загальщини:

Ми нищимо прорив,
Наш крок — неначе криця,
Корінням ростемо в новітні дні
і до мети йдемо
ми маршем переможним

(Н. Лохвицький „До мети“).

СХЕМАТИЧНИЙ ПОКАЗ ГЕРОЯ В ПОЕЗІЇ. РЕЖИМ СЛОВА

Проблема створення героя-ударника збірного типу нашої доби міцно зв'язана зі справою призову робітників-ударників до літератури. Уся виховна робота з призовниками мусить бути підпорядкована цьому одному з найголовніших завдань радянської літератури.

Вірчість ударників і характерна тим, що найбільше приділяє уваги праці ударних бригад, показові героїв ударників.

Коли рівняти прозу й поезію, то можна констатувати величезну диспропорцію в приділенні місця героєві ударникові. Тоді, коли майже кожен оповідання показує ударника, ударну бригаду, в поезії є лише спроби показати його.

Пробував показати героя ударника Микола Весняний у вірші „Бригадир Моторний“ (кївський „Альманах ударників“). Вийшло схематично, наївно. Замість сухих діалогів, а діалог Весняному зовсім не вдається. Ось розділ цього вірша про бригадира Моторного—розділ „Вдома“:

— Деж ти ходиш, стара паскудо?..	— Кажі, бо в депі питаю та..
Яка благословенна пика..	— Записався, в ударники,
Всі з роботи, як люди..	— Ой, леле!..
— Я.. —	— Хіба на тебе впала стеля?
— Мовчи й не пикни!	— [Годі, стара.
— Як би ти знала, стара!	Ворог сили збира..
Тільки..	— Агітуєш? Марно..
— Що? ..	— Мовчи, бо я ударник...(?)
— Не скажу.	Змовкла хата —
— Філько..	лягли рано спати

Немає собі порівнення „Збірний портрет“ „сучасної людини“, що й змалював П. Грубник у вірші „Наша міць“ (Альманах „ХПЗ“).

Розхристані груди
Закочені
рукава косоворотки
Очі палають вогнем

творчих ідей
м'язи вузлами напружені
от
образ сучасних людей.

Літфронтівський образ. Літфронтівський напис під літфронтівським третом робітника. Карикатура на портрет сучасної людини-ударника.

У показі героїв-ударників поширений штамп реєстрації прізвищ, замінюючи показу живої людини в зв'язку з її конкретною класовою практикою, у зв'язку з соціалістичними формами праці, замість такого показу ударника поширено в творчості початківців „реєстр“. Молодий автор Яків Ратнер ось так показує конкретних ударників:

Це вони — хоробрі, авангардні,
це вони — герої наших днів,
ті, що у залізній праці гарті
запалили ударницькі вогні.
— Героїчно виконали пляна —
Хай країна знає їх імена й запал:
Карч, Зінов'єва, Красноп'юрко,
Тимченко, Хатовський і Вакал.

(„Літпризов“)

Це обездушені люди. Треба вести боротьбу з літературною знеособленістю з крикливою схемою, що галасує про конкретних ударників, виголошує лише їх прізвища, уникає показу конкретної практики і зразків героїзму, уникає типізації і узагальнення.

Проблема конкретного в творчості цим ніяк не знімається. Для радянської літератури проблема конкретності — одночасно проблема соціально-актуального, класово-цілеспрямованого, чіткого мовними художніми засобами твору.

Зараз у деяких літературних колах поширена нездорова тенденція опортунізуватися на довгу річ, на грубізну твору, без відповідного наповнення великої речі змістом, без умілого розгорнення композиції твору та художнього вмотивування.

Орієнтація на кількість твору, на його великий обсяг при відсутності якості — небезпека створення низькопробної халтури. Грам художності і кількості такого твору створює невідповідну для нього диспропорцію між ретельною кількістю і художньою безбарвністю. Це ставить завдання боротися за економію, за режим слова. Кращі письменники й особливо класики завжди з великою суворістю ставились до слова, особливо багато працювали.

Завдання економії мовних засобів — одно з найактуальніших завдань творчості кожного радянського письменника, кожного призовника. Це завдання письменницької кваліфікації. М. Горький на розмові з ударником звертав увагу саме на справу економії слова. Він наводив вдалий приклад про малокваліфікованого тесляра, який для виготовлення якоїсь речі витратив псує надзвичайно багато дерева — матеріялу. Так буває і з багатьма письменниками. Як приклад такого словесного напластування можуть бути доведені уривки з роману вже відомого й кваліфікованого поета Сави Голованівського надруковані в „Комсомольці України“ від 6/VI-32 р. та в „Літературній газеті“. Досить уважно прочитати, щоб пересвідчитись, скільки тут зайвих напластованих римованих вправ і жонглювань словом, що тільки заважають і надмірно переобтяжують сюжет твору.

(Закінчення буде)

ДЕЙНЕКО

гроза нової імперіялістичної війни та інтервенції проти країни рад

ми живемо у виключні часи. Капіталістичний світ ще, правда, дужий, але вичерпаний уже історією на смерть, тремтить нині в залізних лещатах кризи. Імперіялістичний світ наживи, найманого рабства та експлуатації завершує коло історичного розвитку. Сучасний капіталізм, задихаючись в тенетах своїх внутрішніх суперечностей, що з бурхливою навальністю прорвалися в гуркоті світової кризи, котиться на дно. Три роки кризи, з її скороченням виробництва в промисловості та в сільському господарстві привели до різкого загострення усіх внутрішніх і зовнішніх суперечностей капіталістичної системи.

Оголюються й загострюються суперечності між найважливішими імперіялістичними країнами. Оголюються й загострюватимуться суперечності між країнами-переможцями й країнами-переможеними. Оголюються й загострюються суперечності між імперіялістичними державами й колоніальними та залежними країнами. Оголилися й загострилися суперечності між буржуазією і пролетаріатом в капіталістичних країнах⁴. (Сталін, Політивіт ЦК XVI з'їздові ВКП(б)).

Імперіялістична система уся роз'їдена внутрішніми суперечностями. На світових ринках кипить митна війна, що чимраз загострюється. Ще не воюючи з одним засобом кулеметів, гармат, літаків, підводних човнів, отрутих газів, бомб та мільйонних армій, імперіялісти, шукаючи капіталістичного виходу з кризи, жорстоко борються шляхом мит та заборонних тарифів, шляхом контингентування та інфляції і т. д.

Капітал провадить запеклу боротьбу з пролетаріатом, щодалі знижуючи і його надмірно низький життєвий рівень його, зменшуючи його зарплатню, прагнучи тим перекласти на його плечі весь тягар кризи. Капіталізм кинув в злидарство і поставив на межу голодної смерті десятки мільйонів безробітних пролетарів та знедолених і розорених трудящих селян капіталістичних і колоніальних та залежних країнах. І чим більше загострюється економічна криза, тим лютішає наступ капіталу на трудящі маси міста і села. Цей наступ, що супроводиться кривавим поліційним і фашистським терором, польовими судами, масовим розстрілом страйкуючих і демонструючих безробітників і селян, переплітається з шаленим готуванням міжнародного економічного і політичного кризису до нової імперіялістичної війни. Зусилля світового капіталізму нести весь тягар кризи на плечі трудящих мас, шукання буржуазією капіталістичного воєнного виходу з кризи зустрічають опір пролетаріату та трудящих селянських мас, що чимраз підноситься й активізується. Боротьба за економічний чи революційний вихід з кризи між буржуазією і пролетаріатом чимраз загострюється.

Підчас криз, суперечності між суспільним виробництвом і капіталістичним привласненням переходять у найжорстокішу сутичку двох ворожих сил⁵ (Фр. Енгельс).

Світова криза, що чимраз загострюється й поглиблюється, сіє все більше і більше почуття розгубленості та невіри в непохитність капіталістичної системи.

системи. Розгубленість ця вносить все більшу паніку в лави буржуазії, що падає, то все більше втрачає ґрунт під ногами.

„Людство стогне під тягарем прогресу“... так глибокодумно віщує маститий академік, творець і голова сучасного інтуїтивізму, майстер софістики еквілібрист слова семидесятирічний Анрі Бергсон в щойно виданій великій праці своїй за назвою „Два джерела моралі й релігії“*.

Разом з Римською імперією загинула антична цивілізація. Так само ризикує загинути й наша цивілізація...“ — пише у передовій Каміла Еймара паризька газета „Ліберте“ з 31 травня цього року.

Обличчя владущих кляс капіталізму набуває все огидливіших рис духовно й морального розкладу.

„Найсолідніший“ англійський консервативний журнал „Фортнайтлі ревію“ нещодавно в статті Джорджа Глазгоу з назвою „Чи вернеться просперіті“ відвертим цинізмом пише:

„Найважливіша функція політики — це руйнування. Політики роблять війну. Вони укладають угоди про репарації. Вони створюють тарифи, щоб зруйнувати торгівлю сусідів. Вони готують озброєння, щоб викликати війну. Але хто наважиться сказати, що їх діяльність шкідлива? Безконечне свято все зростаючого виробництва і зростаючого просперіті зруйнувало б до підвалин увесь світ. Тільки одвічна оргія руйнування робить життя можливим. Тільки криза створює розквіт, як тільки розквіт створює кризу“... (стор. 690).

Так англійський консерватор виспівує руїнацію. Ось до якого цинізму може доходити оголена психологія оскраженілого імперіяліста доби занепаду, руїни й загинання капіталізму!

Світогляд сучасного капіталізму не без яскравості сформулював такий „модний“ нинішній філософ буржуазії Оскар Шпенглер, який вище свого світу ставить і до того ж з виключним, неприхованим цинізмом, добродієм „хижого звірини“, і у війні, насильництві, обмані бачить найбільш „людську властивість“.

Отож, цей „наймодніший“ тепер буржуазний філософ наприкінці своєї книги пише такий надмогильний напис сучасному капіталізму:

„Ми народились в цей час і хоробро повинні пройти свою путь до кінця, путь, нам наперед визначена. На втрачений позиції стояти без надії, без придешиного пункту — це наш обов'язок. Витерпіти, як той римський саллат, кістки якого знайшли перед ворітьми Помпеї, який вмер тому, що перед початком вибуху Везувія його не були зняті з варті. В цьому — величність. Це означає мати достойність раси“.

Шоправда, тут буржуазний філософ аж ніяк не помиляється. Революція Везувій, вихор переможної революції пролетаріату та знедоленого селянства покладе кінець капіталістичному хижацтву. А покищо старечий капіталістичний світ корчиться в свідомості безпорадності свого становища, шукає виходу з цього становища, насамперед, у новій світовій бійці народів.

Капіталістичний світ корчиться в тенетах своїх власних суперечностей. Але основна суперечність винишньої історичної смуги — це суперечність між країною переможно будованого соціалізму (СРСР) і вмирущим капіталізмом. Радянський Союз все ще перебуває в капіталістичному оточенні. А це означає, що відбувається якнайнапруженіша, найогрішша боротьба й змагання двох протилежних своїм клясовим характером світів, двох принципово-вирішувальних миренних громадсько-економічних історичних систем — капіталістичної і соціалістичної. І ще ніколи в історії людства не зустрічалось такого різкого протиставлення одна одній двох протилежних систем, як це особливо виявляється тепер, в період нечуваної світової економічної кризи.

Нинішня доба нашого соціалістичного будівництва характеризується тим, що історія нам дала так званий тимчасовий мирний перепоchinoк. І першою нашою п'ятирічку, хоча ми її і виконуємо під постійною загрозою імперіалізму

* Henri Bergson „Les deux sources de la morale et de la religion“ Paris 1932.

ого нападу, ми її майже вже здійснили і саме тому, що маємо мирний почивок для соціалістичного будівництва.

„Сталася, хоча і надто нестримана, надто нестиха, але все ж таки рішуча, що соціалістична республіка може існувати, звісно, недовгий час, — в капіталістичному оточенні... Міжнародна буржуазія, позбавлена можливості провадити відкриту війну проти Радянської Росії, вичікує, підстерігаючи момент, коли обставини дозволять їй посилити цю війну.“ (*Ленін, твори, том XVIII, част. I, стор. 289' I видання*). ■

Тепер для країни Рад утворилася безпосередня загроза воєнного нападу капіталістичних держав, передусім, від тих, які оточують СРСР. Небезпека капіталістичного нападу й інтервенції проти нашої країни значно посилилась. Капіталістичних країн тепер все активніше стаєть шукання виходу з кризи — в нападі на інші країни, в організації інтервенції проти СРСР.

Війна в Китаї є для міжнародного імперіялізму тільки прелюдія до імперіалістичного походу на країну диктатури пролетаріату, до нової імперіалістичної війни за світову гегемонію. Готування воєнної інтервенції проти Радянського Союзу є не що, як продовження боротьби світової кризи за капіталістичний вихід з лабет кризи. Війна як знаряддя виходу з кризи, поділ сучасного світу, поділ ривків збуту й джерел сировини силою стає все більше домінуючою в політиці світового імперіялізму. Маштаби кризи теперішньої кризи капіталізму й безпека нової імперіалістичної війни інтервенції випливають з нерівномірного розвитку капіталізму, з його другої імперіалістичної стадії, коли „мирний капіталізм змінився немирним, катастрофічним імперіялізмом“ (*Ленін, твори, том XIX, стор. 335. Закорення наше — Я. Д.*).

Виходок світової економічної кризи, поглиблення й загострення кризи стає більше загострили нерівномірність розвитку капіталізму, до крайности змінили всі противенства сучасного імперіялізму. Розбійницький напад японських орд японського імперіялізму на Китай відображає всю глибину кризи капіталізму, нерівномірність його розвитку, загострення соціально-економічних противенств та противенств самого сучасного імперіялізму. Ми переживаємо такий історичний етап, коли імперіалістичні противенства, до краю напружені й загострені світовою економічною кризою, нерівномірністю розвитку капіталізму, вже прориваються в формі нової імперіалістичної війни за новий поділ сучасного світу, і, передусім, Китаю. Сучасний капіталізм, що захлюскується хвилями кризи, з шаленою жадністю і поспіхом намагається продовжити час свого існування війсьними авантюрами і нових імперіалістичних воєн, шляхом знищення і будованого соціалізму.

„Шукаючи виходу з кризи панівні групи капіталістичних країн дедалі більше, збираються на шлях зовнішніх авантур, на шлях імперіалістичних воєн... Гаряча робота військової промисловості по капіталістичних країнах, зростання в зв'язку з цим ажіотажу навколо можливості мати великі прибутки розпалює апетити й штовхає до воєнних авантур владні капіталістичні зграї“ (*В. Молотов, промова на пленумі ЦР Тсоавіохему з 3-IV-32 р.*).

Висловлюючи підтвердження цих слів т. Молотова є „Журнал дю Гавр“ — французької металопромисловості, який пише:

„Залишаючи остеронь всілякі сантиментальні міркування, ми вправі сказати, що війна може повернути нам процвітання в наслідок того, що вона викликає зростання споживання“.

Буржуазний капіталізм вимагає людських трупів і людської крові, щоб підтримати своє життя, що день-у-день гасне. Біржеві тузи, королі металургії, хімічної промисловості — всі вони прагнуть війни всілякими шляхами, всілякими прискорюючи її. Для них війна і інтервенція — комерційне діло, „business“. Буржуазія дотримується тут тої думки, що „гроші не пахнуть“. Зрозуміло, що з погляду імперіалістичних хижаків найвигіднішим підприємством була б антирадянська війна, кривава інтервенція проти Радянського Союзу.

Готування інтервенції проти батьківщини світового пролетаріату гадиться тепер гарячковими темпами. Капіталізм, неспроможний відвернути свого розвалу, намагається знайти вихід з глибини кризи, з безпорадного становища свого в імперіалістичній війні та антирадянській інтервенції.

Польська газета „Ілюстрірованні курер подзенні“, що близько стоїть польських урядових кіл, пише: „Пляни більшовиків може розбити тільки *чужоземна інтервенція*, організована коаліцією держав“. Румунська газета „Адеверул“ в статті під заголовком — „Жовта або червона небезпека“, зазначаючи (!?) небезпеку війни з боку Японії, пише:

„Європейська цивілізація повинна організувати оборону (!?) проти Радянського Союзу, організувати європейський блок проти радянського блоку, європейську митну спілку проти радянського ересту, європейську спільну армію проти Червоної армії“.

Готування умів до антирадянської війни є суттю усієї зовнішньої і внутрішньої політики великих імперіалістичних держав. Воно падає останнім часом (та й раніш) на всьому капіталістичному світі. Кампанія антирадянської клепницької брехні повинна, сказати б, „морально“ підготувати наступний удар проти Радянського Союзу. Це — частина широкого плану наступу, що до капіталізм неспроможний за доби свого занепаду перемогти нечувану крампа, яка його підточує в самому корінні, готує проти об'єднаних народів великої країни будованого соціалізму.

На сторінках капіталістичної преси знову воскресають часи, що минули були свого часу ганебним провалом, „хрестового походу“ та наклепницької кампанії про „примусову працю, демпінг“ і т. д.

Імперіалізм, щоб викликати війну проти СРСР, не гребує навіть і організацією терористичних, скерованих на провокацію СРСР, актів. Згадаймо „справу“ з чехословацьким „дипломатом“ — секретарем чехословацької місії у Москві Ванеком, який готував і організовував замах на вбивство японського посла у Москві Хіроте, справу змаху на вбивство німецького посла в Москві Штерном і Васильєвим та вбивство білобандитом Горгуловим французького президента Думера.

Як „місія“ Ванека — цього агента імперіалізму в СРСР, так і замах німецького посла і вбивство французького президента ставили перед собою одну і ту ж контрреволюційну, антирадянську мету, а саме: *погіршення напруженості з Японією, Німеччиною та Францією, втягнення їх в антирадянську війну та прискорення імперіалістичної інтервенції проти Радянського Союзу*.

Зовнішня політика імперіалістичних держав стає все більше відвертою агресивною. Готування до нових воєн відбувається з шаленим спіхом. Шукання воєнного виходу з теперішньої кризи, з цупких лещат протистояння, в який опинився сучасний капіталізм в наслідок світової кризи, буржуазія, насамперед, із заздрістю позирає на країну успішно будованого соціалізму — на Радянський Союз.

„Кожного разу, коли капіталістичні противенства починають загострюватися, буржуазія звертає свої погляди в бік СРСР: чи не можна розв'язати ту чи ту суперечність капіталізму, або всі суперечності, разом взяті, за рахунок СРСР, цієї країни, цієї цитаделі революції, яка одним своїм існуванням революціонує робітничу класу капіталістичних країн та колоній, яка зважає розпочати нову війну та передати світові по-новому“ (И. Сталин, „Вопросы ленинизма“, стор. 639, 4 видання).

Теперішнє міжнародне становище блискуче potwierдило цю вказівку тов. Сталіна. Шукаючи імперіалістичного виходу з кризи, буржуазія чинить більше „звертає свої погляди в бік СРСР“. На арені зовнішніх і внутрішніх противенств вмирущий капіталізм намагається вийти з кризи за рахунок СРСР, цієї цитаделі революції та його робітників і трудящих селян, за рахунок міжнародного пролетаріату.

Капіталістичний світ на краю своєї могили намагається затягнути удари аркан економічної блокади й готує воєнний похід на країну переможної революції пролетаріату. „Старий світ капіталізму, — заявляв нещодавно у Франції

ому парламенті г. Кашен, — намагається всіма способами розтрощити світ (себто СРСР, — Я. Д.), який самим своїм існуванням *заперечує й за-*
капіталізм”.

рівні імперіялістичні групи намагаються в новій світовій війні та інтер-
проти СРСР знайти вихід із щораз гострішої світової економічної
Пулсь воєнної лихоманки починає битися в генеральних штабах, в
і підприємствах військової промисловости, на біржах багато частіше
ігнійніше; причому основні поштовхи йдуть із сфери найглибшої, ще не-
на день загострюється, кризи, яка не пом'якшується, а, навпаки, щодалі,
етами капіталізму уявлення про „стійкість“ та „довговічність“ ка-
піталістичної стабілізації післявоєнного періоду.

риза викликає підвищення температур у військових штабах, в капіталі-
іх банках, в міністерствах, в столицях імперіялістичних держав світу,
відповідаючи на все це, „Норт Емерікен Рівю“ нещодавно писала:
та кривава війна дасть тільки полегшення кожній країні. Тільки чорна
була б така корисна. Але війна вигідніша, ніж чума“. Ось якою яскра-
евибагливою мовою прилюдно і відверто розмовляють знахабнілі, жадні
і хижакі ненажерливого капіталу! Ось справжнє обличчя їх!
не тільки війна, а й таке людське лихо, як чума, цінується сучасним
капіталістом на вагу золота!

Кров, залізо і криця — ось мораль капіталізму в його імперіялістичній
Ось яким засобом буржуазія намагається вийти із теперішньої еконо-
кризи! „Кров, залізо і криця продовжують правити світом“ — так зазна-
віль не яканебудь комуністична газета, а архібуржуазний орган амери-
ічного імперіялізму „Вашингтон пост“.

небезпечнішу і найпровокаційнішу, найзадириливішу й найнахабнішу
у в розпалюванні нової світової імперіялістичної війни, в організації
революційної інтервенції проти країни будованого соціалізму — СРСР про-
японський і французький імперіялізм.

онський імперіялізм відносно недавно вступив на шлях збройної боро-
за захоплення ринків збуту та джерел сировини, за захоплення чужих
і територій слабших держав.

е, за порівнянню короткий період, японська воєнно-поліційна, напівфео-
імперія зуміла стати одною з „великих держав“ сучасного імперіялізму.
ні кола японського імперіялізму вже мріють стати „господарями Тихого
і Азії“.

ривнюючи молодий японський імперіялізм, який колосально виграв від
лістичної війни, зайнявши панівне становище в Азії й страшенно роз-
свій апетит, по закінченні війни вступив в нову смугу свого розвитку,
імперіялістичних поривань. Тепер японський імперіялізм прагне перетво-
вою державу на могутню континентальну імперію, встановити гегемо-
ії імперії на всьому узбережжі Тихого океану, щоб стати цілковитим
апарем у водах океану та у Східній Азії. А це штовхає імперію „Схо-
сонця“ на посилення натиску на колонії, на боротьбу за нові колонії
сфери впливу, за новий поділ світу.

нішня світова економічна криза поставила японський капіталізм на
цілковитої китастрофи. Вогнем і мечем намагається японський імперіялізм
вигнати нечувану кризу, — яка його душить, відвернути неминучу катастрофу,
рати параліч, що прогресує, свого господарства.

лонія не зможе усунути утруднень у Східній Азії, якщо не буде про-
політики крові та заліза“, — з одвертим хижацьким цинізмом пише колиш-
онський прем'єр Танака в своєму меморандумі на ім'я японського мікадо,
за закінчений імперіяліст визначив основні шляхи дальшого імперіяліс-
ного розвитку японської імперії, програму „завойовання світу“ японським
капіталізмом.

У липні 1927 року Танака пише Імператору Ясмі цей самий „всенісний“ меморандум про „позитивну політику в Манджурії“. Меморандум Танаки є концентроване виявлення поривань найагресивніших кіл японської імперіалістичної буржуазії. Цей меморандум, широко розвиваючи великодержавні інтереси завоювання Китаю, усієї Азії і навіть цілого світу, пише.

„Маючи в своєму розпорядженні усі ресурси Китаю, ми перейдемо до оволодіння Індії, Австраласії, Малої Азії, Центральної Азії і навіть Європи“ (План Танаки).

Ці цезаристські задуми виразника найагресивніших жадань японського імперіалізму, програму „завоювання світу“ Танаки японський імперіалізм вирішив тепер перетворювати в життя.

Японський імперіалістичний зубр, шукаючи виходу з лабет кризи, по-розицькому напав на Китай, зрадливо вдершись до Манджурії. Наступ японського, озброєного до зубів, імперіалістичного хижака на кволу, беззахисну Манджурію є дуже важлива ланка в здійсненні „великих планів“ воєнницького японського імперіалізму і „позитивної політики“ Танаки. Завітні плани найагресивніших проводирів молодого японського імперіалізму щодо завоювання Манджурії — Манджурія й Монголія є серце нашої імперії (меморандум Танаки) — знайшли своє реальне здійснення.

Війна безсоромного японського імперіалізму проти Китаю розгорнулася досить широко. Японська армія в Китаї нараховує тепер якихнебудь 200—300 тисяч війська. Ці озброєні до зубів орди японського імперіалізму продираються лишатися на території Китаю, захоплюючи, окрім Манджурії, Шанхаю, Тяньцзиню, все нові і нові райони, винищуючи мирну китайську людину, руйнуючи китайські міста і села. Японська вояччина захопила Манджурію, Тяньцзинь, Шанхай та інші важливіші з політичного, економічного і стратегічного боку пункти розпорошеного поміж генеральськими, білобандитськими зграями Китаю з таким прожогом, з такою навалістю і розлютованістю, з такою звичністю до цинізму імперіалісти інших держав здивувалися на імперіалістичну й неосажливість алетитів японського імперіалізму.

Манджурію японський імперіалізм вже давно розглядав як „сферу впливних інтересів“.

Імперіалістичне захоплення Манджурії і Шанхаю є перший в обставинах теперішньої кризи широкий воєнний виступ однієї із найбільших імперіалістичних держав.

Але напад Японії на Китай — це тільки початок. Манджурія, Далекі Схід взагалі, може, за вказівками диригентів міжнародного імперіалізму, стати одним прекрасним днем перетворитися на своєрідні „Балкани“. Нинішній стан, вище на Далекому Сході може стати міною, вибух якої призведе до всесвітньої пожежі. Війна в Манджурії та Шанхаї є тільки вступ до нової кривавої різанини народів, що її готують генеральні штаби, біржі, концерни та трести імперіалістичних держав.

„Те, що відбувається у Шанхаї і в Манджурії є тисячкратний наступ озброєних зубів великої держави проти свого сусіда, який не може захищатися. Але не може сказати, що відбувається завтра? Шанхайська пожежа може в перший-ліпший момент призвести до вибуху порохову бочку осканенілого світу... Атмосфера в цілому світі така напружена, такі численні конфлікти всього роду, що мимоволі з'являються почуття, ніби то ми знов переживаємо страшний час переддня світової війни“.

Це пише не комуністична й не яканебудь „ліво-пацифістська“ газета — солідний орган німецької буржуазії „Фосішенцайтунг“ у передовій, присвяченій діям японського війська у Шанхаї під назвою „Загрожує світова пожежа“.

Другий орган німецького капіталізму „Берлінер-тагеблят“ так само в передовій, присвяченій шанхайським подіям, пише:

„Японські методи не можна захищати жодною із статей міжнародного права... Треба мати аж надто сильний нежит, щоб не почути чаду пожарища, що доноситься з Далекого Сходу“.

мож, бурхливими темпами назріває новий серпень 1914 року. Цього тепер, як ми бачили вище, навіть ніхто й не заперечує. І хоча ані Англія, Америка до цього часу ще не втруtilись безпосередньо у військові дії такої воляччини у Китаї, зокрема в шанхайську операцію, шалене зростання сил й стягування сил імперіалістичних держав у басейні Тихого океану свідчать за те, що великі імперіалістичні акули не лишаються байдужими до кривавих подій у Китаї.

Цей ряд фактів свідчать про гарячкове зростання озброєнь й посилення підготування імперіалістичних держав світу до нової розбійницької імперіалістичної війни за перерозподіл ринків збуту, сировини та сфер впливу, за перерозподіл поміж основними, найсильнішими й наймогутнішими імперіалістичними хижакими сучасного світу.

Японський імперіалізм жадає крові, жадає війни. Редакційно-консервативна, про-агресивна партія японського капіталізму сейюкай, яка нині фактично править Японією, цього навіть і не приховує, відверто про це заявляючи. Її найважливіших проблем, що стоять перед країною, — манджурські проблеми. Наша партія проти м'якотілої зовнішньої політики попереднього кабінету Вакацукі — партія мінсейто, яка прагнула провадити туж саму імперіалістичну політику, але більш „помірними“ методами — Я. Д.). Партія стоїть за тверду й активну політику. Вона ставить за мету розв'язання проблеми, що давно стоять між Японією і Китаєм шляхом такої політики“, — заявляє у своїй платформі ця найрішучіша, найагресивніша партія японського імперіалізму.

Політичну „погоду“ в Японії „роблять“ тепер військові, точніше: керівна, імперіалістична військова каста.

Офіційніший орган японської воляччини газета „Ніхон“, констатуючи, що тепер уряд, сейюкай, повинен відкрити нову еру в політичному управлінні країною, пише: „Тепер в Японії настав час військових. Нема таких сил, які могли б протистояти з цим режимом військових, що зміцнюється“.

Імперіалістична військова зграя Японії брязкає зброєю і махає мечем. Та сама газета „Ніхон“ в передовій з 8 грудня 1931 року войовничо заявляє: „Якщо японська Армія викличе нас на бій, то безумовно не пройде й одного місяця, як наша далеко-східна армія буде цілком знищена. Японські військові повинні відійти від війни, відійти від війни й прагнуть якнайшвидше вступити до бою“.

Політика миру, що її неухильно провадить Радянський Союз, викликає в японських військових кіл, які нині правлять Японією, велике невдоволення. Цей імперіалізм, шалено збільшуючи свої озброєння, розвиваючи військову техніку, утворює велику військову базу в окупованій Манджурії на чолі „серйозної“ війни. При чому, уся капіталістична й соціал-фашистська цілого світу день-у-день провадить посилену агітацію та підготовку громадської думки до війни, до захисту „національних прав“ Японії, до відстоювання її прав на існування“.

Згадувана вже газета „Ніхон“ наприкінці травня надрукувала серію провідних статей „експерта з російського питання“ Камаїці. У кінцевій статті заголовком: „Японо-американська чи японо-радянська війна“ цей експерт пише:

„І. Між Японією і СРСР не може бути приязні, бо ідеали їх діаметрально протилежні... Розв'язання манджурської проблеми залежить од розв'язання сибірської проблеми. Якщо Японія в Манджурії означає життя або смерть для Японії, то Східний Сибір означає життя або смерть для Манджурії і Монголії... Маючи незалежний Сибір, Японія забезпечить собі економічну незалежність від останнього світу. За наявності Манджурії, Монголії і Сибіру Японії нічого позбавитися, навіть коли уся світ постане проти неї... Радянський засіб допомогти Японії — це відкрити двері Сибіру. Що швидше здійсниться ця програма проти СРСР, то краще“.

Цей заключний акорд цієї виключно нахабної, виключно провокаційної, імперіалістичної, імперіалістичної, імперіалістичної й найагресивніших кіл японського імперіалізму.

Отже, напад японського імперіялізму на Китай — це, як бачимо, тільки початок. Події на Далекому Сході — це війна в первiсний її стадії. З історично-провокаційних „діл“ японського імперіялізму видно, які в нього плани. Японці, як каже японська народня приказка, уміють „продавати собаче м'ясо, привівши до нього баранячу голову“. Японські плани починають тепер з'ясовуватися. Водночас із „замиренням“ Манджурії й „самовизначенням“ її, як для Кореї, японський імперіялізм, здійснюючи „великі плани“ і „позитивну політику“ генерала Танаки, не припиняє готування до захоплення територій чужих країн.

„Факти свідчать про те, що серед військово-імперіалістичних кіл Японії є прихильники далекосхідної агресії, які не зупиняться на захопленні Манджурії“ (Меморандум на ІХ всесоюзному з'їзді профспілок).

Свої внутрішні утруднення й суперечності японський імперіялізм намагеться розв'язати шляхом нової агресії, шляхом нових територіальних захоплень. Японський військовий імперіялізм переслідує цілі, що лежать не тільки в Центральному й Північному Китаї. Його хижацько-агресивні погляди спрямовано значно північніше від Манджурії. Стратегічний план японського імперіялізму веде через Манджурію, Тяньцзинь і Шанхай до війни проти китайської революції і китайських рад, до інтервенційного походу проти СРСР, до всесталінської сутички з американським імперіялізмом за гегемонію на Тихому океані. Японська воєнщина не приховує, що вона не відмовилась від мрії стати господарем на всьому західному узбережжі Тихого океану.

Передусім, японський імперіялізм намагається перетворити Манджурію в плацдарм для інтервенційного походу проти СРСР. І якщо Корею японський імперіялізм використав як форпост, як економічну й стратегічну базу для наступу на Манджурію і Монголію, то захоплену ним Манджурію японський імперіялізм намагається перетворити на плацдарм для дальшого наступу увесь Китай та радянський Далекий Схід, для зміцнення своїх імперіалістичних позицій на Тихому океані і в цілому світі.

Гробижиницькою війною проти Китаю, який відіграє для японського імперіялізму не меншу роль, ніж Індія для британського імперіялізму, розбійницьким захопленням Манджурії й утворенням на її території плацдарму для нападу на Радянський Союз, світовий імперіялізм намагається вихід із нечуваної економічної кризи шляхом інтервенції проти країни будованого соціалізму. Захоплення японською воєнщиною Манджурії — це новий плацдарм для воєнних провокацій проти СРСР, для розбійницького походу на китайські ради.

„Ми повинні зажадати від Китаю, — пише у вищезгаданому меморандумі Танака, — право будувати важливі залізниці. Коли ці залізниці будуть закінчені, ми зможемо всліяко наповнювати Північну Манджурію нашими силами. Радянська Росія повинна буде втрутитися, і це буде привід для відкритого конфлікту“.

І далі:

„Якщо КСЗ, що належить Радянській Росії, буде розвиватися в цій області (себто в Північній Манджурії — Я. Д.), то наша нова континентальна політика матиме удару, і це викличе в найближчому майбутньому неминучий конфлікт з Радянською Росією. В програму нашого національного росту входить, видно, необхідність знову зрештити наші межі з Росією на полях Манджурії з метою оволодіння багатствами Північної Манджурії“. Меморандум воєнничого генерала далі пише: „Ми повинні будувати залізницю, коли битися з Америкою з метою самоохорони... В наших війнах з Росією та Японією ми повинні будемо примусити Манджурію і Монголію перенести всі страхи й тривоги“.

Ач, яким великодержавним тоном та гримотінням зброею проймають „славнозвісний“ меморандум „бравого“ генерала!

Найвідповідальніші представники керівної мілітаристичної зграї Японії, конкретизуючи план Танаки, активно працюють в тому напрямку, щоб „переможні“ орди японського імперіялізму „прогулялись“ і на радянський Далекий Схід. Ці озброєні авантюристи конкретно ставлять завдання (про це ми вже вище згадували, цитуючи статтю Камаїці) *відірвати з допомогою білогвардійців від СРСР його далекосхідні території та Східній Сибір*.

„Японсько-радянську війну — пишуть у своїх загарбницьких плянах — документах японські авантюристи, призвідники до війни та інтервенції, — треба спровадити якомога швидше... Кардинальна мета цієї війни повинна полягати не стільки в охороні Японії від комунізму, скільки в захопленні радянського Далекого Сходу і Східного Сибіру... Зрозуміло, що нам треба буде просунутися до Байкальського озера. Щождо дальшого наступу на захід, то це треба вирішити залежно від загальних обставин, що утворяться до того часу, і особливо залежно від стану держав, що виступлять із заходу... нам треба буде залучити західні сусідів та інші держави до війни проти СРСР“ (Цитую з передової „Известий“ від 4 березня 32 року).

Важко, ненажерливий японський імперіялізм гарячково готується до загарбання війни проти Радянського Союзу.

Доповідний записці, поданій японському військовому міністру одним вищим військовим начальником, зазначено:

„Треба окупувати Манджурію і Монголію, перетворивши їх на незалежну державу. Наш другий крок полягав би у використанні Китайсько-Східної залізниці з метою проникнення до Сибіру. Захопивши Верхнеудинськ, ми примусили б Росію відступити нам великі території на схід від Лени до Берингової протоки. Ми могли б тоді допомогти білогвардійцям утворити незалежну Далекосхідну державу“.

„Незалежність“ цю доповідна записка розуміє якось своєрідно, „по-своєму“. Незалежних держави — Манджурсько-Монгольська й Далекосхідна — перш ніж це, — продовжує записка, — під управлінням генерал-губернаторів, призначених Японією“. Складовою частиною цих плянів є використання російських білогвардійців. Білогвардійцям відводиться велика роль у виконанні плянів цього імперіялізму, передусім, для організації антирадянських диверсій. Згадані вище цитати досить красномовно свідчать про ту напружену обстановку провокаторів війни, що провадиться в Японії, при цілковитій ухвалі американських, англійських та американських імперіялістичних хижаків. Націонал-фашистський інтернаціонал, організація, що безупинно намагається розбити Радянський Союз, примушений був у своїй резолюції з 20 травня рекомендувати Японію в готуванні нападу на СРСР.

Війна у Манджурії і в Шанхаї є не що, як воєнна демонстрація і „проба на готовність японського імперіялізму до війни „ширших масштабів“. Мета полягає в тому, щоб домогтися формального відокремлення Манджурії, домогтися згоди зацікавлених держав передати Манджурію Японії, щоб зброя зброєю на адресу країни переможної диктатури пролетаріату.

Імперіялістичні держави і Ліга націй останнім часом докладають зусиль, щоб дійти згоди між Японією і Китаєм. Ліквідуючи конфлікт Китаю з великими імперіялістичними державами намагаються втягнути Японію у війну з СРСР, всіляко штовхаючи її на цей авантюрницький шлях. Зокрема, американський імперіялізм особливо зацікавлений у війні Японії проти СРСР, щоб відвернути увагу японського імперіялізму від Філіппінських островів і зосередити у війні свого супротивника.

Вирішення білогвардійської армії, воєнні припаси, спорядження й амуніція армії, гарячкове готування Японії до війни, позиція Ліги Націй, під впливом якої відбувається відверта торгівля китайським народом, в японсько-радянському конфлікті, — *все це блискуче доводить, що вмирущий капіталізм в Україні будованого соціалізму.*

Початок японсько-китайська війна є водночас зав'язкою величезних конфліктів між імперіялістичними хижакми за новий переділ Китаю. Захоплення Манчжурії, Тяньцзиню і Шанхаю Японією є початок остаточного поділу Китаю. Загарбницька пожадливість японського імперіялізму стикається з такими ж інтересами інших світових імперіялістичних акул. Вже вся світова боротьба за Манджурію, всі минулі війни, що відбувалися на її території, були боротьбою за інтереси головніших імперіялістичних держав, приховуючи до цього цілого світу. Але теперішні події, — зв'язані з окупацією Манджурії японським імперіялізмом, мають незмірно більше значення. Ці події відбивають, вкотре, всю глибину світової кризи капіталізму, що надто далеко вже

зайшла, та нечуване загострення усіх суперечностей світового імперіалізму. Анексія Манджурії — цей розбійницький акт жадібного до нової агресії нових імперіалістичних захоплень японського імперіалізму, не роз'язує, а більш ускладнює і заплутує усеє клубок протиземств міжнародного імперіалізму.

В загарбницьких діях японського імперіалізму, за його спільною стоїть імперіалістична Франція. Та це й цілком природно, бо коли французький імперіалізм, як констатував XI пленум ВККІ, є жандарм так званої версальської системи в Європі, то такий самий жандарм версальської системи на Сході японський імперіалізм. «Свій свого бачить здалека».

Франція — союзник Японії, спільниця в її грабівницьких діях. «Спілька Францією і Японією, — як зазначає «Юманіте», — доконаний факт». Найбільша підтримку в здійсненні своїх завітних грабівницьких плянів японський імперіалізм дістає від Франції.

Французька буржуазія — європейський жандарм, організатор, керівник і хененник антирадянських плянів. Французький імперіалізм, подаючи допомогу своєму братові — японському імперіалізму, сподівається повернути далі розвиток подій проти Радянського союзу.

Франція і Японія намагаються оточити Радянський Союз з сходу і заходу і примусити СРСР вести війну на два фронти. Французький імперіалізм, укладаючи спілку з японським, постачає йому золото, військові матеріали, щоб з його допомогою захопити південні китайські провінції. Кампанія за війну проти СРСР, що її провадить, насамперед, французький і японський імперіалізм, раз шириться і поглиблюється. Інтервенцію проти Радянського Союзу готується з політичної, воєнної і дипломатичної сторони. Французький імперіалізм — головний європейський союзник Японії — організує, фінансує і гарячково покриває західний фронт війни проти СРСР.

«Блаженної пам'яті» бріянівський проект «Пан-Європи» мав антирадянський характер. «Новоспечений» проект «Дунайської федерації», як також і про утворення міжнародної армії при Лізі Націй Тардьє так само своїм напрямом скерований проти СРСР. Всілякі численні представники французького імперіалізму — офіційні, напівофіційні і «приватні» чини французького генерального штабу безперервно «мандрують» по всій Європі, збиваючи антирадянські блоки. Організація антирадянських інтервенцістських блоків — це одна із основних цілей сучасного французького імперіалізму.

«Ми повинні ізолювати Росію, примусити її керівників зсузуги свою «циятиву», — так прилюдно заявляє один із найвидатніших політичних діячів Франції, недавній її міністер Кайо.

Посилення нерівномірності капіталістичного розвитку в Європі знайшло своє найхарактерніше відбиття в надмірному посиленні й зміцненні позицій французького імперіалізму, що прагне об'єднати на основі славетної версальської системи і з допомогою своєї зброї, Ліги націй під свою гегемонію ледь чи не усю Європу, головню, її Центральну і Східну частини.

Французький імперіалізм утворює для того цілу систему «спілок» в Європі: Румунія, Польща, Чехо-Словаччина, Югославія і Латвія вже є зброєносці французького імперіалізму, «оформлені» цією системою «спілок». Тепер до антирадянського, по суті, інтервенцістського блоку імперіалістична Франція намагається залучити також і Болгарію, Угорщину і навіть Австрію.

Тардьє — недавній прем'єр і міністр справ Франції — працював «не покладаючи рук» над утворенням спілки наддунайських країн, так званої «Дунайської федерації» під протегуванням французького імперіалізму. Англія підтримує Францію у цій справі. А це означає, що угорський фашизм спільно з Румунією й Чехо-Словаччиною єдиним фронтом виступить проти СРСР.

Проект «Дунайської федерації», що вплив на світ замість бріянівського проекту «Пан-Європи», є спроба французького імперіалізму об'єднати розпорошену версальським договором капіталістичну Європу навколо французького банку. Цей новий плян французького імперіалізму переслідує мету з...

капіталістичного панування, що хитається, і фашистських урядів Центральної та Південно-Східної Європи. Черговий проект Тардье є нова спроба, занадто жорстка проти країни переможної диктатури пролетаріату — Радянського Союзу.

Французький імперіялізм, далі, докладає усіх зусиль, щоб втягнути до антирадянського блоку також і Німеччину. Франко-англійська спілка в питанні співпраці скерована не тільки проти Німеччини. Вона має на меті залучити до антирадянського блоку Гінденбурга-Брюнінга-Гітлера-фон-Папена до антирадянського блоку.

Старий імперіялістичний лев — британський імперіялізм — так само бере активнішу участь в антирадянському фронті. Англійський старезний казак, що „гниє на пні“, ладен піти на згоду з французьким і японським імперіялізмом, намагаючись при цьому виторгувати для себе найсолідніший шматок.

Отож, спроби британського імперіялістичного лева поновити спілку із співбратом — японським, озброєним до зубів, імперіялістичним тигром, з французького імперіялізму дійти згоди з фашистською Італією в питанні створення федерації та плян міжнародної армії при Лізі Націй є по суті не чим іншим, як спроба утворення загальної платформи для інтервенціоністського міжнародного війовничого імперіялізму проти Радянського Союзу й остаточно, міцного включення Німеччини до антирадянського імперіялістичного блоку.

Отже, повторюємо, найнебезпечніша політика для сучасного світу, для миру — це японських загарбників, політика французького імперіялізму. Політика англійської версальської зграї, політика безсуперечного виконання диктаторських волевиявлення договорів переможеними, політика терору, війни і інтервенцій — це бойовий прапор сучасного французького імперіялізму. Ініціатива антирадянського походу і інтервенції перейшла „з рук“ Черчіля-Локера-Лемпсона, „до рук“ Тардье-Поля Бонкура-Ерію.

Отож, гарячково готування до антирадянської війни та інтервенції польського блоку — зайве говорити, це — загально-відомо. Преса польських окупантів розписується про війни на Далекому Сході та про „історичну місію“ Польщі на сході Європи. З великим вдоволенням подає львівське „Слово Польське“ 8-III-1932 р. промову сенатора Виростка — референта воєнного бюджету. Польща є й буде тим муром проти Радянського Союзу, на якому він мусять відбитися в своїй похіді на Захід. Усі моменти говорять, що мусимо бути раді і дивитись на дійсність і стояти на історичному пості з оружжям в руках (загадаймо слова лідера французьких соціалістів Леона Блюма, що „польський солдат — вартовий європейської цивілізації на Сході“). І не може бути нічого іншого сьогоднішній момент про скорочення бюджету міністерства військових витрат — неможливо“.

„Сторінка“ в газеті „Слово“ пише: „Якщо ця (радянська — Я. Д.) держава буде знищена японською зброєю, ми будемо благословляти цю війну“.

Отож, якою мовою говорить польський окупант, під чоботом якого стогне український селянин, трудящий взагалі окупованій Західній Україні та Західній Європі!

Фашистська Польща, як „перший капрал“ французького імперіялізму на сході Європи, провадить якнайінтенсивнішу політику свого „шефа“ — імперіялістичної Франції по збиванню антирадянського інтервенційного блоку. Завдяки „мандрівки“ маршала Пілсудського та його прибічників до своєї „любимової“ союзниці-сусідки Румунії на „полкові свята“ до підшефного польського румунського піхотного полку та „відвідування земляків“ у Басарабії. Одного із таких останніх (в середині квітня 1932 р.) „відвідувань“ своїх „сусідів“, „вельми гречний“ маршал, як сповіщає польська газета „Кур'єр Варшавський“ та паризький „Тан“, серед інших воєнно-політичних і господарських обмірковував з румунськими діячами проблему блоку держав від Бал-

тицького до Середземного моря. „Кур'єр поранни“ між іншим підкреслює, японська загроза проти СРСР на Далекому Сході полегшує тепер завдо утворення польсько-надбалтійського блоку.

Проти кого цей блок його організатори і керівники спрямовують — з доводити. Вістря й цілеспрямованість цього блоку, як і інших воєнно-п тичних блоків міжнародного воєнного імперіялізму, — цілком ясні і зумлі.

Події у Манджурії, проекти Дунайської федерації та польсько-над бького блоку, плани утворення міжнародної армії тощо свідчать, що н павколо Радянського Союзу знову стискається.

Готується страшенний злочин імперіялістичних хижаків. Війна блукає світу, як той „Дволикий Янус“. Озвірілий імперіалізм намагається знищ першу державу влади робітників і селян та соціалістичне будівництво в кр переможних Рад і знищити тим досягнення справжнього прогресу.

У Манджурії японський імперіялізм хазяйнує, як у себе вдома, що наводнюючи її своїми ордами, організовує білогвардійські загони і полки, силую провокацію проти Радянського Союзу і з підтримкою Франції — ц жандарма антирадянських плянів та за згодою ПАСШ і Англії готує пров ційний напад на СРСР.

Проте війна на Далекому Сході, яка триває вже майже рік, є лише н до нової кривавої всесвітньої різ нини народів, що її готують генеральні ш імперіялістичних держав, біржі, концерни, церковники, фашисти і соціал шисти. Загострення світової економічної кризи надало готуванню імперіал до війни та інтервенції нечуваний, шалений темп.

Криза капіталізму, посилення нерівномірності розвитку капіталізму н загострили суперечності всередині самого імперіялістичного табору, — до подивитись на ПАСШ і Францію, ПАСШ і Японію, Англію і Францію, Фра і Італію, Польщу і Німеччину і т. д.

Криза і породжена нею війна згущує противенства імперіялізму. Пр красномовно свідчить даліше загострення противенств між імперіялістам Далекому Сході, особливо ж між Японією і ПАСШ, що змагаються за п вання на Тихому океані.

„Імперіялізм, — писав Ленін 1916 року в статті „О лозунге „разоружения е запекла боротьба великих держав за поділ і переділ світу“... Метушня і ріалістичних хижаків, перегрупування й гризня поміж ними, що відбуває тепер навколо далекосхідних подій, — найвиразніше це потверджують.

Англіїський імперіялізм прагне використати японо-китайську війну, зміцнити свої позиції в Центральному Китаї. Американський, бачучи, як і японський „співбрат“ гарбає до своїх хижачьких рук ласі шматки в Ки загрожує йому розірванням так званої Вашингтонської угоди і дальш озброєннями, а „потверджуючи“ це, тримає в Тихому океані в бойовій го ності свою флоту, водночас зміцнюючи й поширюючи свої воєнно-мор та повітряні бази в цьому океані. Криза (війна) значно посилила і поси далі боротьбу різних імперіялістичних угруповань за нові ринки, за нові сф впливу, за новий переділ світу.

Війна потрібна імперіялістам, бо вона є єдиний засіб переділити світ, перед ринки збуту, джерела сировини, сфери застосування капіталу... Це значить, що н пека в йини наростатиме прискореним темпом“ (Ст літ, Політзвіт ЦК XVI з'їздові ВК

Дальший перебіг подій цілком потвердив цю прогнозу т. Сталіна. В вже стала реальним фактом. Це відзначає ніхто інший, як така „позапартій „нейтральна“ установа, як світова біржа — цей справжній господар і надх ник імперіялістичних урядів та їхніх генштабів.

Хіба не про це саме красномовно говорить невпинне піднесення акцій і приємств, що працюють на війну, піднесення на тлі загального, чимраз г шого занепаду світового капіталістичного господарства?

На світовій біржі, де кров мільйонів робітників і селян на фронтах ш еться на тверду валюту, — „велике пожвавлення“, „справжній бум“. Стр

ня вантажів везених до берегів Далекого Сходу, збільшилось аж у 20 разів. Швидко скакають навперейми вгору акції військових підприємств усіх капіталістичних країн, а надто металевий й хемічний промисловости. „Становище на ринку кольорових металів, — пише *„Дейче аллемейне Цейтунг“* (орган німецької важкої індустрії) з 12 лютого цього року, — на-диво нагадує те, що було напередодні війни 1914 року”.

На світовій арені знову виступають старі знайомі ще за часів імперіялістичної війни: Віккерс і Армстронг, Шнейдер-Крезе і Шкода. Не вистаєє лише Круппа, якого Версаль позбавив можливости брати відкриту участь у поставці світові зброя для знищення людей. Але місце Круппа посів могутній німецький хемічний трест „І. Г. Фарбеніндустрі“. Цей величезний арсенал хемічних засобів війни бере тепер діяльну участь у поставчанні зброя для знищення. Наочно доводить, наприклад, найбільший німецький хемічний завод „Леуна“, що бере найактивнішу участь в нинішніх подіях на Далекому Сході, постачає туди хемічні засоби боротьби й знищення.

Війна окрилила акціонерів капіталістичних підприємств солодкими надіями. Міжне товариство „*Lorraine-Dietrich*“ в Люневелі (Франція), яке вироблює авіаційні мотори, має філію „*Societe Generale d'Aeronautique*“, що виготовлює літаки. І, отже, в зв'язку з нинішніми подіями на Далекому Сході, Правління „*Societe Generale*“ звернулось до своїх акціонерів із спеціальним листом, в якому буквально пише: „Війна, як видно, дуже близька, і тоді у нас знов великі, блискучі справи“.

Отож, загальновідоме положення, що „патріотизм“ буржуазії завжди зоріювався височиною дивиденду, прибутку — ще раз наочно потверджується. Капіталізм, skutий кризою, роздираний нечуваними внутрішніми суперечностями, шукаючи виходу з кризи, на всіх парах мчить назустріч новій імперіялістичній війні. Ще крок — другий і суперечності перейдуть в справжню імперіялістичну війну. Небезпечно нових воєнних імперіялістичних авантур, за інтервенції проти Радянського Союзу щодалі зростає все більше й більше. СРСР особливо повинен рахуватись з небезпечною імперіялістичною напавою. Напевно відомо, що в деяких дипломатичних кабінетах тепер щонайактивніше обмірковується питання про воєнний напад на наш Союз. Неможна застати того, що численні організатори минулих воєнних інтервенцій проти СРСР ще живі й діють тепер спільно з новими представниками імперіялізму в готування напад на робітничу республіку“ (Молотов, з доповіді на 11 сесії ЦК СРСР).

В загальному хорі провокаторів та полум'ярів нової світової бійки та революційної інтервенції проти країни будованого соціалізму спільно виступають, як відомо, капіталісти, церковники, фашисти, соціалфашисти, реакційні, брандлерівці, білогвардійська еміграція і всяка інша наволох.

В таборі активних провокаторів та організаторів антирадянської інтервенції виступають також і ганебні гендлярі Україною та українським трудовим народом ундофашистські петлюрівці.

Пани з українського жовтоблакитного багна, що тиняються по задвірках польських магнатів та катів, що оббивають пороги румунських бояр, французьких, англійських та чехословацьких банкірів і міністрів, розгортають свою активність у готуванні збройного інтервенційного нападу світового імперіялізму на СРСР і, передусім, на Радянську Україну.

Війну на Далекому Сході українсько-польський фашизм сприйняв як довшу сурму. Мацкевич у віленському „Слові“ недавно писав: „на полях мацкевич розв'язується доля Польщі“. Так пише польський окупант. А за ним, за союзник — унідське „Діло“ в передовиці, підписаній Севером, посіло реакційний стан у справі війни на Далекому Сході: „Годі перечити, що і серед українців чимало таких, що думають про інтервенцію. Сусідство з Манджурією нежного Клина, з'ясовані вже нами недавно „проукраїнські“ настрої в деяких польських колах, як теж надії на недалеку „останню годину“ більшовізму — підпочва, на якій квітнуть надії на недалеку перемогу“. Те ж саме „Діло“

з 25-ІІ 1932 року пише: „Український загальний з великим зацікавленням різними комбінаціями слідкує за подіями на Далекому Сході... Нема сумніви, що події в Манджурії торкаються також української справи“.

Ліва західньо-українська преса недавно повідомляла, що недобиті петлюрівщини вперто силкуються організувати антирадянські „легіони“ з т. зв. щоб вирядити їх до Манджурії й звідтіля з підтримкою японської воєнної напасти на СРСР. Особливо метушаться петлюрівські авантюристи в Чехословаччині. З м. Ліберця (Райхенберг) повідомляють, що там ці негідні поки вештаються поміж українськими трудящими, які через гостру економічну кризу повневіряються в злиднях. Зокрема, в дописі з Гротава (Чехо-Словаччина) тешні українські робітники-емігранти з Захід. України пишуть:

„Українські фашисти-петлюрівці намагаються використати наші злидні. Вони дають поміж трудящими і обіцяють золоті гори, щоб тільки йти, як українські легіонери до Манджурії й звідтіля під команду японських імперіалістів напасти на СРСР“.

Берлінська газета „Берлінер Зонтагпост“ також нещодавно повідомляла, що в Жєвнівцях під Прагою відбулася нарада головного командування „Гетьманської“ організації УВО (Українська Військова Організація). На цій нараді був „сам“ провідник УВО генерал Коновалець, говорено, що Манджурські китайські події означають наближення інтервенції проти Радянського Союзу. В цій війні українська буржуазія, на думку УВОВівців, може здобути самостійність України, але тільки під протекторатом Польщі. Відповідно до цього нарада командування УВО вирішила „припинити боротьбу“ проти Польщі й організувати жовтоблакітні протирадянські легіони під протекторатом Польщі. Зокрема, такий легіон почав формувати на Закарпатській Україні генерал І. Пустяк. Про формування українських легіонів генералом Капустянським недавно сповіщала також і польська фашистська преса.

Отже, від Західньої України до Манджурії дуже далеко, як бачимо, і дуже близько.

Гарячкове готування наступу на Радянський Союз, що тепер відбувається в Польщі і на Західній Україні, підноситься рівнобіжно із розгортанням наступу на Далекому Сході. Українська буржуазія переговорює тепер з польською „Угодо польсько-українського фашизму відбувається на платформі „співгосподарювання“. Це „співгосподарювання“, цілком зрозуміло, означає спільну готування наступу на Радянський Союз, спільне визискування трудящих на Західній Україні, спільнегноблення цих мас.

Єдиним фронтом з окупантами виступає ундофашистська, соціал-фашистська преса проти спільного ворога: проти революційних трудящих мас Польщі й Захід. України, що стоять до боротьби за своє соціальне й національне визволення. Єдиним фронтом, як вірна підпора польського фашизму, підсудний виступає вона і в готуванні антирадянської інтервенції.

Траурні спільні збори в день роковин смерті Симона Петлюри, що відбувалися недавно за участю представників польського уряду у Варшаві й Луцькому, ще раз наочно доводять єдиний фронт польських та українських ундо-фашистських інтервентів.

Отак недобитки петлюрівської наволочі й ундо-фашистські „лицарі“ грізно встають, як дух Банко перед шекспірівським Макбетом, перед „поневоленою москалями“ Радянською Україною, перед її робітниками та трудящими селянами. Отак покидьки українського трудячого народу, одягнувшись у тогу бої, і розчищають шлях для збройного походу польського й міжнародного імперіалізму проти Радянської України, проти цілого Радянського Союзу. Під авантюристським і спекулятивним покрівцем „незалежної“ (від кого? — Я. Д. „Соборної України“ ундофашистські петлюрівці та українські соціал-інтервенти виконують, як і „славнозвісні“ керівники СВУ, ганебну роль запродавців самостійного й, передусім, польського, імперіалізму, ролю гнобителів трудящого народу Західньої України, ролю жандармів і ланцюгових псів ката й тирана Пустякського.

Вмирущий капіталізм — в лещатах нечуваної кризи, в смузі економічних і ідейних потрусів. Народжуваний соціалізм (СРСР) — на крутому піднесенні, перед ним величезні перспективи. Капіталізм, як певна історична система — гине. Соціалізм — розквітає.

Занепадають сили капіталізму. Достигають сили комунізму.

Переможно будуючи соціалізм, ми ані на хвилину не повинні забувати, що знаходимось ще в капіталістичному оточенні, що небезпека воєнної інтервенції проти СРСР — реальна небезпека, що ми ще остаточно не викорчували отрок капіталізму в нашій країні і клясового ворога ще не зовсім добили:

„Не можна забувати й про те, що клясового ворога в середині країни розбили, але ще не зовсім добили, що він намагається ще чинити опір, що намагається „вставляти палиці в колеса соціалістичного будівництва“ (В. Молотов, промова на пленумі ЦР ТСОавіохему з 3 квітня 1932 р.), що вмирущий капіталізм ще буде до деякої міри поживлявати, активізувати та окриляти клясового ворога, рештки капіталізму в нашій країні: „Міжнароддя буржуазія не може не окриляти решток капіталістичних елементів нашої країни, вона намагатиметься їх *активізувати*“ (С. Косіор, промова на XVII все-союзній партконференції).

Світове капіталістичне господарство перебуває в стані найглибшої кризи. Глобальна економічна й аграрна криза викликає жах і переполох в колах буржуазії, паніку й безпорадність в лавах владущих кляс вмирущего капіталізму.

„Ми примушені признатися, що нічого не знаємо, що нічого не розуміємо в тім, як вийти з нашого лиха, ми запитали дозину учених про причини розладнання нашого апарату і одержали дванадцять різних відповідей“.

Так нещодавно писав у великій впливовій німецькій газеті „Берзен кур'єр“ один з найавторитетніших провідників міжнароднього фашизму, голова італійського фашизму „сам“ Мусоліні.

Криза капіталізму, дальше її загострення *шттовтає капіталізм на воєнні позиції*.

Зростання озброєнь в капіталістичних країнах, останні події на Далекому Сході, провокації проти Радянського Союзу, що не вщухають, відкритий саботаж розброєнь на так званій конференції розброєння (Женева) — все це блискуче характеризує сучасний „стан мізків“ владущих кіл капіталізму. І тільки перед революційним піднесенням мас, що зростає, страх перед авторитетом Радянської України будованого соціалізму — СРСР в очах найширших трудящих мас, що стримує буржуазію від війни і інтервенції, як способів виходу з кризи.

Але закон Гегеля про перехід *кількості в якість* і тут може знайти своє застосування і здійснення.

Капіталізм на спаді своїх літ, безперечно, ще забажає „спробувати“ свої сили. Без бою він своєї влади, свого панування не здасть. Крім історії „праці“ проти капіталізму. Капіталізм працює над провокуванням нової імперіалістичної війни та інтервенції. Загроза нової імперіалістичної війни та інтервенції ніколи ще не була така велика й гостра, як тепер.

І не дарма славний французький письменник Ромен Роллан, відповідаючи на запитання про своє ставлення до готування оскаженілим імперіалізмом війни проти Радянського Союзу, кинув на адресу міжнародніх провокаторів і авантюристів обурливі слова:

„Ми не потерпимо, щоб під лицемірним накриттям релігії та права, цивілізації й гуманності наймерзенніша реакція — реакція золота, багнета, ломаки та пальської тіжри — використала наш Захід і намагалась кинути наш народи проти великих братів народів російської революції, проти їх героїчних зусиль“.

„І далі: „Змовники, поверніться в свій барліг! Геть руки від СРСР!“ так закінчив свою відповідь Роллан.“

Навіть відомий австрійський письменник Стефан Цвайг, який стоїть осторонь від пролетаріату, що бореться з капіталом, голосно заявив: „Я вважаю за обов'язок кожної людини, що думає, зі всією силою та зі всією завязаною перешкоджати спробам воєнної загрози Росії, — себто СРСР.“

Війна не вилітає як „Мінерва з голови Юпітера“. Але, як відомо, саме Мінерва вилетіла тільки вночі. І війна „вилітає“ з кризи капіталізму, із протиріччів імперіалізму. Світова криза капіталізму, загострення протиріччів імперіалізму неминуче ведуть до нової імперіалістичної війни. Війна вже почалася (Далекий Схід). Отже „кріт“ капіталізму працює „на війну“. Але війна *прискорить* загибель капіталізму.

На вирішальному перевалі всесвітньої історії людства стикаються два світи — світ капіталізму й імперіалізму, світ так званої капіталістичної „цивілізації“ і світ соціалізму (СРСР), що є мозоля на „шляхетному“ тілі сучасного, ще поки що на $\frac{1}{2}$ капіталістичного, світу, стикаються дві епохи — епоха капіталістичної великої кризи й епоха соціалістичних великих робіт. Злиденна відстала, напівазіатська деспотія царів на наших очах перетворюється в більш-більше на могутню твердиню соціалізму, нї вогнище всесвітньої революції пролетаріату та усіх уявлених і знедолених мас.

Неминуче назриває історична година боротьби за повалення капіталізму, що вже вижив себе. Капіталізм, намагаючись продовжити час свого існування, вдається до всіляких провокацій і авантур, гарячково готуючи нову війну „великого маштабу“.

„Японія охоплена воєнною лихоманкою. В такому ж стані перебувають й інші країни. Економічна війна лютує в цілому світі“. Так заявив у своїй промові колишній японський міністр *Юкьо Оаакі*, яку він прилюдно вголосив нещодавно в Лондоні. „Скрізь, де він був, — сказав далі Оаакі, — він міг бачити очіки вепкування й воєнних готувань у тому або іншому вигляді. Японія просто ілюструє напрям міжнародних думки в даний момент“.

Наближаються часи вирішення історичного питання „хто—кого“ на світовій арені. Капіталізм, знаходячись між молотом і ковадлом, безпорадно борсаючись у тенетах жахливої кризи, прагне розв'язати історичне змагання між вмируючим капіталізмом і соціалізмом (СРСР) на лавах імперіалістичної війни та інтервенції.

Ми війни не хочемо. Країна рад провадила, провадить і буде провадити і далі тверду політику миру. „Радянський Союз, вірний своїй антивоєнній політиці, — як заявив т. Молотов на IX з'їзді профспілок, — і надалі з усією впевненістю провадитиме політику мирних стосунків“. Трудящі маси нашої країни знають і цілком ухвалюють цю політику партії та радянського уряду. Але вони знають також, що серед владущих кіл капіталістичного світу є багато охотників нав'язати нам війну, що успішність нашої мирної політики великою мірою залежить від нашої сили і готовності дати одсіч всіляким спробам інтервенції, від сили й потужності нашої Червоної армії й флоту, від рівня обороноздатності країни Рад.

Адже, — як сказав ще Дантон — славетний революціонер і діяч Великої Французької Революції, — добре сміється той, хто сміється останній.

Трудящі маси великого Радянського Союзу, зміцнюючи обороноздатність своєї країни, покажуть, пліч-о-пліч з пролетаріатом та пригнобленими масами цілого світу, свою здатність і готовність в кожний момент дати рішуче одсіч тим, хто, не маючи сумніву, намагається напасти на республіку рад, тим, хто намагається зазіхнути на жовтневі завоювання, на наші здобутки в бій за соціалізм.

„Жодної п'яді чужої землі не хочемо, але і своєї землі, жодного вершка своєї землі не віддамо нікому“. (Сталін)

Під прапорами Комуністичного Інтернаціоналу марширують 165 мільйонів свідомих будівників нового світу, нового соціалістичного суспільства та революційні пролетарські армії в усіх країнах світу. Комунізм став нині світовою силою. Капіталізм же, захльоскуючись хвилями кризи, гарячково намагається продовжити своє існування шляхом воєнних авантур, шляхом знищення цієї великої міжнародної революції та світового комунізму — СРСР.

Але „Нехай владці класи здригаються перед комуністичною революцією. Пролетарі можуть втримати в ній лише свої ланцюги. Добудуть же всі цілий світ!“ (К. Маркс і Фр. Енгельс, „Комуністичний Маніфест“).

Хроніка

ЛІТЕРАТУРНЕ ЖИТТЯ

Керівний склад всесоюзного оргкомітету ВСРП.—На голову Всесоюзного Оргкомітету союзу радянських письменників обрано І. М. Гронського, на секретаря — Дмитра Ільїна. На почесного голову Оргкомітету — Максима Горького.

Ювілей М. Горького на Україні.—На початку 40-річний ювілей М. Горького відміняють цілою низкою заходів, що відзначили бачення — громадське значення творчості і особистості пролетарського письменника.

25 вересня відбулися урочисті збори — широкий пленум міськради з нагоди президії ВУЦВК, ВУРПС'у, президії міськради, проф пілок, оргкомітету спілки радянських письменників України, обласпрофради, представників наукових інститутів, редакцій, видавництва і робітників підприємств. На зборах вислухали доповідь про М. Горького, проф пілок, оргкомітету спілки радянських письменників України, обласпрофради, представників наукових інститутів, редакцій, видавництва і робітників підприємств.

Після доповіді кращі мистецькі сили міста уривки художніх творів Горького читали великий концерт.

На підприємствах, по школах, літгуртках, в працівників ВУАМЛІН'у та Інституту мистецтва зачитали доповіді про творчість і особистість М. Горького.

Вересня президія ІЧП літератури, мистецтва і мови влаштували широке засідання, на якому вислухали доповіді: т. Шупака про М. Горького — організатора пролетарської літератури і тов. Кузьмича — „Камі Самгін“ М. Горького, як творця світової пролетарської літератури*.

На сцені театрів і кіно м. Харкова 25-IX заплановано демонстрування на екрані всі примірки театральних і революційних шлях М. Горького, антрактах у фойє кінотеатрів читали доповіді про творчість М. Горького.

На святкування Українфільм випустив фільм демонстрування на екрані всі примірки творів Горького — „Мати“, „Камі Самгін“ і кінохроніку приїзду Горького і відвідування підприємств.

На станції Харкова (РВ- 0, РВ- 4) трансляційне засідання; ранком 25-IX випустив спеціальну радіо-газету з доповіддю про ювілей і подали інформації про ювілей.

Міськрада ухвалила щорічну премію в розмірі 100 крб. імені М. Горького. Премію видають за постановкою Колегії НКО щороку за найкращого кращого художнього твору, створеного протягом року. Літературному факультету харківського інституту Профосвіти

надано ім'я М. Горького. Встановлено щорічну премію ім. Горького на 1000 крб., яку мають видавати кращому вип. спискові цього факультету.

У ВИШ'ах системи НКО встановлено 10 збільшених стипендій імені Горького по 150 крб. кожна, які мають видавати кращим студентам ударникам-початківцям у літературі.

Опрацьовано і подано бібліотекам тематику і план організації виставок творчості М. Горького та літератури про Горького; готується бібліографічний список.

При наукових бібліотеках, масових бібліотеках і музеях організовані виставки літературної і революційної діяльності Горького.

В усіх школах відбулися 24-го вересня вечірки, а 25-го дитячі ранки.

ВУРПС пересів велику роботу на підприємствах і в червоних кутках — доповіді, розмови про Горького і художнє читання його творів. У клубах і палацах культури Києва, Вінниці, Одеси, Дніпропетровського, міст Донбасу й інших відбулися літературні вечірки з участю літературних гуртків і наукових працівників. Водночас на підприємствах, де є літгуртки, скликано збори робітників, закликаних до літератури, які підсумували переведену роботу і розгорнули широку роботу навколо нового заклик ударників до літератури і організації нових літературних гуртків.

Комісії з історії фабрик і заводів заходилися біля популяризації ролі М. Горького, розгортаючи масову роботу навколо цієї історії кращими творчими силами пролетаріату.

Оргкомітет спілки радянських письменників України в дрядив до Москви делегацію письменників вітати ювілянта.

У літературних журналах надруковані статті, присвячені М. Горькому. Літгазета випустила спеціальний номер збільшеним тиражем. Всі центральні газети виділили спеціальні сторінки до ювілею. РАТАУ подає райгазетам статті про Горького — письменника і революціонера.

Видавництво ЛІМ випустило укрмовою двома томи вибраних творів Горького, куди ввійшли „Мати“, „Мої університети“, книжку Кузьмича „М. Горький“ і листування Горького з Коцюбинським. На 1933 р. видавництво запланувало видання шеститомника вибраних творів Горького.

Партвидав видає памфлети Горького і збірку „Ленін про Горького“.

Видавництво „Молодий Більшовик“ друкує книжку для піонерів. Військове видавництво „На варті“ готує антивоєнну збірку статтів і промов Горького.

▽ *Інститут Шевченка до ювілею Максима Горького.*—В інституті Шевченка 19 вересня відбулося урочисте засідання колективу, присвячене сорокалітньому ювілею М. Горького. На зборах взяли участь студенти ХППО і Артемівки. Вступну промову про діяльність М. Горького виголосив в. о. директора Інституту Сергій Пилипенко.

Зачитано доповіді: тов. Легавака — „Література і громадська діяльність М. Горького“ і доповідь проф. Білецького „Горький і Захід“.

Інститут виділив 26 доповідачів, які протягом 21-25 вересня прочитали по кілька доповідей кожний на заводах (ХПЗ, ХТЗ, ХЕМЗ, „Серп і молот“) і по клубах.

Бригада наукових робітників Інституту Шевченка в складі: т. т. Легавки, Чернея за редакцією Сергія Пилипенка ударно виготовила брошуру до 40-літнього ювілею — „Максим Горький“, яка вийшла друком 23 вересня.

Крім того, Інститут виготовив тези для доповідачів до ювілею М. Горького, яких поширено в кількості 500 примірників по різних організаціях.

Інститут у своїй бібліотеці улаштував виставку книжок до ювілею, також взяв участь в організації виставки в бібліотеці ім. Короленка.

Інститут надіслав привітальну телеграму Максимові Горькому.

▽ *Видавництво до Жовтня.*—Видавництво „Література і Мистецтво“ видало до жовтневих свят альманах сучасної української радянської літератури та художні портрети письменників.

Видавництво „РУХ“ теж видало альманах творів письменників.

Держнацменвидав видало кілька збірок різних мовами.

▽ *„Літературна газета“ до ювілею Горького.* Оргкомітет спілки письменників України випустив спеціальний номер „Літературної газети“, присвячений ювілею Максима Горького.

▽ *До ювілею Горького.*—Загальною міською виставку, присвячену життю і творчості Горького, в Харкові організували Інститут ім. Шевченка, бібліотека ім. Короленка і Книжкова палата.

— Оргкомітет Всеукраїнської спілки радянських письменників улаштував у приміщенні будинку ім. Блакитного літературний вечір,

присвячений творчості Максима Горького. З доповіддю виступив проф. Ол. Білецький.

Вечір було відкрито поширенням пам'яток Оргкомітету всеукр. спілки радянських письменників з участю літературної катедри ВУАМЛІН та Інституту Шевченка.

▽ *В комісії ударницького руху.* На засіданні комісії ударницького руху при Оргкомітеті спілки радянських письменників секретаря комісії обрано Рибак Натана. Його кооптовано до складу комісії.

Комісія має такі підкомісії: 1) підкомісія реорганізації роботи кабінету ударника (А. Канов—голова, Кап—заступник, члени—Старчак, Вітковський, Шутів, Лузянків); 2) підкомісія перевірки творчості ударників (Д. Грудина—голова, Д. Вишневський—заступник, Каляніник, Купер, Дорошко, Кіриченко—члени); 3) журнальну комісію (Я. Городський—голова, Рибак та Рогович—заступники, Натан біда, Гоймар, Гавриленко, Літвік—члени); 4) підкомісію учбн ударників (Головко—голова, Рудий та Гікші—заступники, Собор, Кап—члени).

▽ *На Криворізьській.*—Для підготовчої роботи до наступного з'їзду спілки радянських письменників, для організаційної роботи та для керівництва роботою літгуртків тощо на поширення письменницьких зборів Криворізького району обрано відповідального секретаря організатора Миколу Кулика.

— *Леонід Юзвід* закінчив п'єсу „Тріумф“ („На XV вузлі“). П'єсу прийнято до репертуару державних українських театрів, зокрема державної драми Кривбасу, що вже готує другу п'єсу і нею відкриває наступний осінній сезон у день XV річниці Жовтня. П'єса друкується на сторінках журналу „Кривбас“ у № 6 (10) ц. р.

— *Ол. Гурієв* закінчив повість „Динаміт“.

— *Ів. Шуткін* закінчив повість „Чия ния“.

Виготовував збірку оповідань.

— *Ів. Горбачевський* виготовував збірку оповідань.

— *М. Пронченко*—вигот. збірку поезій.

▽ *Виставка української літератури в Москві.* В Москві до Жовтневих свят організують виставку української літератури. Для консультації в справі організації цієї виставки президія оргкомітету ВСРП виділила Івана Микитенка, Володимира Кузьмича і Івана Микитенка.

▽ *Антологія Гаястанської позоотнової літератури.* Президія Оргкомітету Всеукраїнської спілки радянських письменників ухвалила видати українською мовою антологію гаястанської (вірменської) позоотнової літератури.

МУЗИКА

▽ *Мистецтво у другій п'ятирічці.* Сектор культури Держплану СРСР виходячи з основних політичних і господарських завдань проектує в другій п'ятирічці значно ширше розгортання всіх видів мистецтва, як у попередні роки.

Запроектовано велике будівництво драматичних і оперових театрів, Троїмів, театрів юного глядача, забезпечуючи ними переважно міста, новобуду та МТС.

Сітка циркових та естрадних підприємств має збільшитись більш ніж удвоє.

Загальна мережа художньо-видовищних професіоналізованих підприємств на кінець 1937 року дасть можливість пропускати за рік 300 мільйонів глядачів.

Самодіяльному мистецтву друга п'ятирічка забезпечує міцну організаційну й матеріальну базу.

На сьогодні в містах і селах є понад 150 тисяч осередків художньої самодіяльності. Вони мають та поставити культурно-масову роботу, щоб охопити гуртками всі більш менш великі підприємства, колгоспи, райгоспи.

збільшивши численність осередків щонайменш вісім.

В галузі музики буде значно збільшено кількість національних симфонічних оркестрів, проведено музику до районів будівництва соціальних міст.

7 Композитори до XV-их роковин зовні. Велику роботу до XV роковин Жовтня реводять нині, творючи музично-вокальний пертурнар, майже всі композитори України.

Крім непосредньо творчих заявок композиторів на виготовлення різних творів: опери, опери для симфонічної оркестри, для хорів та для співу—працюють також композитори на замовлення Народного комісаріату освіти та драматургу і Укрфільму.

Так композитор Костенко закінчив оперу—*"Партизан"*.

Яновський — *"Земля горить"*.

Мікало — *"Партизани"*.

Композитор Богданов написав музично-драматичне дійство — *"Парижська Комуна"*.

Тому ж пліні масового музично-драматич-

ного дійства пише твір *"На варті Дніпрельстанів"* композитор Борисов.

Композитор П. Козицький закінчив оперу на тему з громадянської війни (на текст пісн Л. Первомайського — *"Невідомі солдати"*) та балет — *"Дніпрельстан"*. Крім того, композитор написав сольоспів: *"Пісня китайського снайпера"* та музичний твір на текст Л. Чернова — *"Планета в тифу"*, для солістів; хору й кобзарського ансамблю.

Композитор К. Богуславський на замовлення НКО написав *"Струновий квартет"* та ораторію — *"45-та дивізія"*.

На замовлення НКО дають твори *Коляда* — *"Червона валка"*, твір для великої симфонічної оркестри та співу з українських народних пісень;

Мисайло Тиц — *"Героїчну косомольську увертюру"*;

Рибальченко — *"Десять одноголосних хорів"*. Цикл Червоноармійських пісень тощо.

Гозентуд — *"Увертюру для великої симфонічної оркестри і струновий квартет"*.

Т Е А Т Р

7 Призначення директорів театрів. Для заміщення єдиначалла в театрах Народний комісаріат освіти ухвалив передати функції директорів художнім керівникам театрів.

На директора театру *"Березіль"* призначено народного артиста Республіки Леся Курбаса, театру Революції — заслуженого артиста Марка Мещенка, Київського державного театру ім. Т. Шевченка — народного артиста Республіки — Гнатюка, на директора Державної музичної академії — т. Бортника.

Десятилітній ювілей театру *"Березиль"* — Столичний державний драматичний театр *"Березиль"* в грудні ц. р. святкує свій десятилітній ювілей. Для переведення свята при Народному комісаріаті освіти утворено комісію.

Театр *"Березиль"* в сезоні 1932 року. — У сезоні 1932-33 року для театру *"Березиль"* має велике значення. Його відповідальність в широкому процесі української театральної культури, зростає. *"Березиль"* цього сезону має завдання — вимоги: як активніше й інтенсивніше увімкнутися до соціалістичного будівництва, боротися за високу ідейну насиченість режисурі і тим самим піднести український театр на вищу ступінь художньої майстерності, збільшити свій вплив на розвиток української народної театральної культури. Ці вимоги виконуються першим роком другої п'ятиріччя, що заходить і історичною — постановкою ІВКП(б) від 23 квітня цього року.

Відповідно до цих вимог і побудовано всю роботу театру.

Театр знову запроваджує до своєї практики експеримент, бо вбачає в експерименті, організованому з загальним ідейним змістом спектаклю, рушійну силу, яка веде театральну культуру вперед.

Театр відкриває філіялі *"Березоля"*. Утворення філіялу — наслідок великої педагогічної роботи в студії і технічному театру. Філіялі *"Березоля"* стане за одну з важливіших ланок на шляху театрального будівництва України.

Пертурнар театру побудовано, виходячи з цього, поставлених партією перед усім культурним фронтом.

Поновлено спектаклі минулих сезонів *"Диктатура"*, *"Тентула"* (грузинського автора Шалви Дадіані), *"Містечко Ладено"*, *"Змова Фієско в Генуї"*, *"Пляндарм"*.

Перша прем'єра театру — *"Мікало"* — оперета (текст Остапа Вишні, муз. Суливан і Крижанівського) — про події на Далекому Сході (Маньчжурія). Далі підуть *"Еквівалент"* Романа Примера. Цей спектакль задумано в великому експериментальному пліні. Ставе народний артист республіки Леся Курбас; *"Вічний бунт"* Миколи Куліша і комедія Аристофана.

У філіялі *"Березоля"* підуть: *"Хазяїн"* — Ів. Карпенка-Карого (українська класика), *"Король Лір"* — Шекспіра (світова класика), *"Осередок"* — Я. Галана і *"Америка"* Мирослава Ірчана.

"Осередок" — п'єса західно-українського драматурга Я. Галана. Тема її — класова боротьба західно-європейського пролетаря.

Цього року в грудні театр святкує свій десятилітній ювілей. В ці дні театр дасть ряд цільових і збірних спектаклів з свого репертуару за 10 років (за цей час поставлено близько 50 п'єс).

Заслуговує на увагу громадсько-політична діяльність театру. Ще в перших роках своєї діяльності театр *"Березиль"* велику увагу приділяв допомозі самодільному мистецтву, культурі на виробництві і в Червоній Армії.

Вже два роки, як гігант української промисловості, Харківський паротягобудівельний завод (ХПЗ) шефствує над театром. Це шефство дає театрові багато цінного. З другого боку театр є шефом N-го полку Червоної Армії.

Для утворення нових кадрів при театрі організовано під керівництвом Леся Курбаса і головного художника театру Вадима Меллера студію на 100 чоловік, що має стати за ядро театральної організації.

Склад *"Березоля"* протягом 10-х літ в основному незмінний. Щороку він зростає коштом молодих акторів, що закінчують студію і технікум театру і театральні ВІШ-і України.

Цього сезону театр запланував гастрольні подорожі: основний театр буде в Москві, Ле-

нінграді і Мейському, філіял—в промислових центрах України.

▽ *Театр ім. Франка цього сезону.*—Поточного сезону театр ім. Франка має перевести велику і багато де в чому нову роботу. Передусім, театр вагає за потрібне до ХХ-х роковин Жовтня дати спектакль, що з одного боку підбивав би підсумки діяльності театру за 13 років його існування, а з другого—був би містком до театру другої п'ятилітки.

Театр ім. Франка свідомий того, що завдання не—великих труднощів, і на його здійснення театр кидає всі сили, що маютьсЯ в його розпорядженні. Для цього спектакля п'єсу написав у тісному контакті з робітниками театру драматург А. Ржешевський. П'єса охоплює увесь період громадянської війни, період героїчної боротьби радянських республік проти інтервенції і внутрішніх ворогів.

П'єса Ржешевського „Трибунал“ (назва оригіналу) має бути етапною роботою театру, показом його досягнень, а може й „новим сло-

вом“ в його роботі. Художник спектаклю—Б. Ердман, композитор Н. Прудиш, ставленець заслужений артист республіки Інат Юра.

Сезон мікрина театр 10-го жовтня новими п'єсою Івана Микитенка „Дівчата нашої країни“. В п'єсі підлий ряд основних ролей відомо молодіжак театру.

Цього року театр ім. Франка розпочинає роботу над класичною комедією. Для цього він обрав українську класику—„Мартиня Борюлю“ І. Тобілевича. Не відбагаючи далеким від тексту п'єси, театр поставив собі завданням дати нове звучання цій класичній комедії і пов'язати її з сучасністю.

Роботою над цими трьома п'єсами й вичерпується план до кінця 1932 р.

1933 року театр ім. Франка має дати дві нових постановки і повторити ряд старих.

Цього сезону 1932-33 року театр ім. Франка плановито зрікається гастролювання і весь рік працюватиме в Києві.

ПО РЕСПУБЛІКАХ СРСР

БАШКИРСТАН

▽ *З жупитурного поля.* Займаючи південногірський терен Уралу, Башкирстан має багато півних копалин (залізо, золото). В одніну від Казакстану, має Башкирстан також ліси і крім етенової частини,— хліборобські райони. Хліба вивозиться 50-мільйонів пудів.

Башкири—тюркське плем'я і є найстарші тубільці Уралу; на південнім Уралі вони вже з VI-VII віку. З часів VIII віку Башкирстан увійшов до Золотої Орди, а після її розпаду перешедши до сибірських, та до ногайських ханів. Приблизно з XV століття зв'язуються в Башкирстані російські колонізатори. А вже з 1553-року башкири платять данину царотві—після підкорення Казані. Тяжкий колоніальний гніт царату призводив до великої кількості бунтів: в історії зазначено понад 80 бунтів. Величезну участь у повстаннях, особливо під час пугачовщини, брало пригноблене селянство Башкирстану. Про це складено сиду башкирських пісень.

В XIX—XX столітті, з розвитком капіталізму починається боротьба на терені Башкирстану між татарською і російською буржуазією за вплив на економічний розвиток країни. Більшого впливом користувалася татарська буржуазія своєю мовою, культом і звичаями, побуту стояла ближче до місцевого населення. Татарська буржуазія через своїх муллів та вчителів укорінювалася, і була впливу і арешті обернула Башкирстан в свою колонію. Татарські колонізатори провадили свою політику за допомогою пропаганди пантюркізму. Мірі татарської буржуазії сягали дуже далеко. Ширилося гасло: об'єднати ший південний схід імперії царату—Кавказ, Туркестан,—аж до Тихого океану, створити татарську державу з тюркських народностей під егідою ісламу. Серед людності татарська буржуазія сіяла чутки, що, мовляв, сам мікадо збирється прийняти іслам. Башкирстан, Казакстан і весь Туркестан мали належати до великої азійської імперії з Японією на чолі.

Стан трудящої людності Башкирстану під

поліційним ярмом торговельної татарської і промислової російської буржуазії шодалі гіршав. Колонізація відтискала тубільну башкирську людність все далі й далі до Уралу і тільки з революцією 1905 року виникли несприятливі нади на визволення. Але ця злість настрії башкирської інтелігенції в реакцію швидко змеркла. Лише революція 1917 року уможливила зформулювати національні прагнення пригнобленого Башкирстану. Та тимчасовий уряд неспроможний був розв'язати національне питання і в травні 1917 року на з'їзді мусульман башкирам не дали навіть слова (башкирська делегація приїхала з вимогою автономної республіки). Повернувшись до Оренбургу, провідники башкирського національного руху скликали свій з'їзд, на якому і оголосили автономну республіку. Року 1918 було оголошено татарсько-башкирську республіку. Це було виявом пантюркистичних тенденцій. Потужна татарська торговельна буржуазія не мочучи конкурувати з російською промисловою, мала зте таку зброю, як пантюркізм (Оренбурзькі татарські капіталісти видавали спеціальну пантюркестську газету В Ташкенті також існувало туранське товариство. Кемілісти—відгалудження цього товариства, як уже зазначалося, татарська буржуазія була в спілці з японською). На чолі руху були—відомий історик Мірасов та Валідон. До оголошення радянським урядом татаро-башкирської республіки йшла боротьба: татари захисали екстериторіальну автономію, а башкири територіальну. Для татар ніякого башкирського народу не було. Татарський письменник Ісхаков головуючи на з'їзді нікому з башкир соавла не давав. Наступ чехо-словаків знищив татаро-башкирську республіку. Башкирський національно-визвольний рух, як революційний суверені тимчасового уряду, патримували більшовики. Голова башкирської буржуазної автономної республіки історик Валідон, керівник національного руху, був зв'язаний з рухом татарської буржуазії. Але разом із тим викликав

такі гасла, як „Башкирія для башкирів“.
Малося навіть питання про виселення небашкирської людності, що оселилася після революції. На початку цей націоналістичний курс своїм ворогом усіх, хто був іншої національності. Та бувши сам буржуазним рудинським, він іде на спілку з буржуазією і націоналістичностей. Роду 1918 Валідова становують більшовики, але отаман Дутов і звільняє і Валідов розгортає фронт проти більшовиків. Він склав угоду з казанським та татарином урядом, таджикським урядом і казахським. Створено спілку п'ятьох урядів. Але башкирський корпус кінноти й пієтер уже валідові не виступали ні проти більшовиків, ні проти російської буржуазії. 1918 роля Валідова як організатора національної контрреволюції цілком виявила першодуші зрадливість башкирської буржуазії щодо національного і соціального визволення Башкирстану.

Після визволення Башкирстану велику роль відіграли робітничі ради, що існували по підприємствах. Робітничі ради провадили велику роботу в війську Валідова, вивчили ободність націоналістичних гасел. Використалися до розкладу башкирської радянської перейшло на бік радянської влади Валідов скорився. Багато валідовців і самі вони увійшли навіть до комуністичної партії, це був тільки маневр: Валідов не задовольнявся націоналістичних прагнень і намір замикнути в межі так званої Малої Башкирії, обравши собі столицею село Тим'яново, було далеко від залізничної. Валідов наміривити відсоткові норми населення, башкирів було 42%, татар 15%, і решта

нація Башкирії гальмувалася, скрізь були мули, а організувати осередки націоналізму дозволялося. Так тривало до оголошення проголошення Башкирії (1921).

Башкирських кантонів були не тільки громадянської війни, яка потребувала жертв. Подібно до російської Наддніпрянська пережила голодний рік з випадками голодності.

Після Радянський Башкирстан нечувачими розвиває свою промисловість. Уже на початку до понад 35% (1931 року). Великого розмаху набув розвиток промисловості з 1932 року, з моменту ушунення великих мідніотопень. Крім того, Башкирстан даватиме золото, срібло і платину і вугілля, сукирні та папірні. Тут 65% металів башкири: По деяких знодах башкирів 1%, але протягом ближчих двох років башкирський робітництва буде близько 40%. Будеться нове будівництво, шось подібне до татарського, на базі башкирських руд. Індустріяльний центр матиме яже в містечку понад 14.000 робітників. Це не далеко столиці республіки (12 кілометрів від неї).

Башкирський індустріяльний велетенський і тут у першу чергу буде 35.000 робітників. Головні скарби Башкирстану індустріяльні — вафта, вугілля і руда. Але експортатиметься й хліб. Отже це буде країна індустріально-аграрна, де в недалекому майбутньому буде пролетаріату понад 40%. По деяких галузях відсоток башкирів знач-

но більший (напр. будівельників — до 70%). Центр республіки Уфа буде зв'язаний з Магнітогорським електричною заводництвом. Мають побудувати нові залізниця. Найбільшу в країні річ у Белую шлюзуватимуть, щоб послиати її судходність. Колективізація іде успішно (в башкирських районах 69%, а в татарських і чувашських — 65%).

Культурний стан Башкирстану за часів радянської влади значно підвищився. Коли до революції письменників було менш 10%, то тепер 77%. Проте загальне обов'язкове навчання ще не здійснено. Вищих шкіл не було зовсім, а тепер уже є і педагогічний ВИШ, один сільсько-господарський і один ком. ВИШ, є медичний ВИШ. Педагогічний ВИШ має літературний відділ. Шкіл початкових стільки, що забезпечують загальне навчання.

До Жовтня башкирської художньої літератури не існувало. Були поети й письменники в башкирів, але писали не башкирською мовою, а так званим чагайським наріччям, що ним писали письменники різних східних націй.

Під час валідовщини (1917-1918) формувалася й зміцніла контрреволюційна націо-налістична художня література на чолі з поетами Шаїх-Заде Бабічем, Х. Габітовим, Н. Тагір-вим, Ф. Сулеймановим і іншими. Був утворений гурток молоді під назвою „Тулкін“ („Хиля“).

Раніш вияви літературного життя в Башкирстані були епізодичні. У другій половині XIX століття був відомий Ак Мулла, що писав проти-муллів. Після 1905 року, з появою башкирської націоналістичної інтелігенції, починається збірання пісень і загалом етнографічна праця. На цьому полі вславився башкир Бабут. Були популярні оповідання Сулейманова (татарською мовою). Серед валідовців популярний був Хаб була Хабісов. Організована габідовцями літературна група „Тулкін“ була першим літературним об'єднанням. Це водно-раз був і агітпр-л Валідова. Видано два збірники поезій під гаслом „Башкирія для башкирів“. Отже провадилося активну боротьбу проти росіяні і татар. У збірниках поезій Бабіча і Х. Габітова Червоною Армією взивано „Червоною нечистію“. Не обійшлося і без найган-бніших вихваток (Хабібулі Габітовз) проти Леніна, як провідника світової революції. Поезія Бабіча „Зелені пісні“, як свідчить сама назва, були дійсно пралатором ісламізму і містили молитви для башкирського війська. Від овідні верстви ділали про те, щоб подібна творчість ставала „народними“ піснями.

Після переходу башкирського війська на бік радянської влади, в лютому 1919 року, деякий час не було радянських письменників: всі сили було кинуто в Червону армію і на партійно-радянську роботу. Але до початку 1920 року вже виявляються нові поети: Юлтієв, Якобі, Пухлат (Калімуллін), пізніше Амантаєв, Ушемгулов. Вони почали боротьбу з націоналістами, проти релігії, за нове життя. Але вони запозичили від старих дореволюційних поетів застарілу віршову форму й лексику. Разом з тим захопили в їхню творчість і різні в роки революції впливи, але ці нові письменники шире служували революції і від них бере свій початок нова башкирська література — радянська.

Отже література башкирською мовою виникла лише в радянському Башкирстані. В радянській башкирській літературі визначився

пролетарський авангард, що гартувався в боротьбі на два фронти за генеральну лінію артії: проти великодержавництва і місцевого націоналізму (з революцій бюра Башобкому ВКП(б) на доповідь БАПП).

Досі молода башкирська література пройшла цілу низку етапів свого розвитку: а) первісне нагромадження башкирських революційних літературних сил; б) боротьба їх проти буржуазно-націоналістичних тенденцій літератури — валдіовців; в) дальший розвиток башкирської літератури на основі боротьби за відбудову народного господарства і в-першу чергу його соціалістичного сектору; г) дальша диференціація башкирської літератури за реконструктивною доби і г) боротьба за соціалістичне будівництво в період вступу країни в соціалізм.

Валдіовська група письменників на радянському ґрунті поволі розкладалася, захоплюючись містиком. Під час голоду вона використовувала скруту трудящих мас, нацьковуючи їх на більшовиків і з'ясовуючи голод, як кару Аллаха за гріхи башкир-безвірників, що перейшли до більшовиків (тут особливо були активні В. Мірзанов, Х. Габітов, Айди).

На початку НЕП'ї ворожі класові сили на літературному фронті ще більш активізувалися, почали брати участь у періодичній пресі, намагалися використати гасло відбудови народного господарства в напрямі відбудови капіталізму й приватної власності. Революційні письменники закликали до відбудови народного господарства, виспівуючи соціалістичну працю. Але треба відзначити, що від революційної критики націоналісти на той час не дістали належного відкоша. Через це і загалом через квалітет революційних сил на літературному фронті націоналістам пощастило організувати башкирську молодь у літературний гурток наприкінці 1924 року. Це була спроба воскресити давно вмерлу літературніцію "Тулкин". Ця організація не могла довго існувати і, видавши три номери рукописного журналу "Кзил Каям", розвалилася, а сама літературна група розפורшилася. Після розкладу націоналістичного гуртка почали утворюватися дрібні гуртки в середніх школах та по клубах. Цей рух дав нові кадри літературі, що переважно прийшли з села (В. Валідов, Р. Нігматі, І. Зайін, Т. Сулейманов, Губай, Давлетшин, С. Апішев і ряд інших).

Ріку 1927 зроблено початок літературної організації краєвого масштабу, яка року 1928 перетворилася на Башкирстанську Асоціацію Пролетарських Письменників (БАПП). В цей період з'являються нові письменники й поети з наймитства, незаможництва й робітництва, напр. Кулібаєв, Аблайський, Таджітдінов, Б. Хасанов Ш. Марат, Бикбов, Бикбаєв, Х. Давлетшина, Зубайрова й інші. Увійшли в башкирську літературу і старі більшовики Афзал Тагіров (белетрист), Х. Наумов (літературний критик), Ш. Шагратдінов і багато інших.

Ханаф Наумов говорить про творчість Тагірова, як про творчість пролетарську; історичний твір "Ямельке Таве" (Гора Ямельке) написано на основі історичних документів. Тут виявлено участь башкир і татар, особливо робітництва, в пугачовщині, а також джерела самої пугачовської революції. Це безземельне кріпацьке повстання, рабство політичне й економічне, голодування, поява строкового пролетаріату,

що виникло працює на заводах, а вайтку не тьється в села. Частина лишається на заводах зовсім. Це вже перші кадри властивого пролетаріату. Тагіров дав постаті робітників: Кабаш — Бабай, Ватир — Мінгалія — мають уже 20 років сезонної, строкової, заводської праці. Показано визиск на заводі й зародки робітничого руху. Страйк робітничий переходить в бунт: башкирське робітництво радо зустрічає Пугачова.

Оповідання Афзала Тагірова ("Етрек-Ескер", напр.) це картини безоглядного визиску й класової боротьби робітництва й селянства в період імперіалістичної війни. Особливо криво відображено моменти руйни селянства та його розмарування в наслідок капіталістичного розвитку. А. Тагіров створив цілу низку постатей строкових робітників, що працюють на заводі, а вайтку в пана. Процес експлуатації селянства в наслідок розвитку капіталізму, ролі духівництва на послугах у визискувачів, реальні картини класової боротьби Афзал Тагіров пише легкою мовою, спокійно й пластично. У Тагірова є твори про комсомол і зрушення на селі (Найновий твір повість "Хлібна фабрика").

Порівняючи творчість Афзала Тагірова з творчістю татарського письменника Г. Ібрагімова, критик Ханаф робить такий висновок: "Бачити типів Ібрагімова релігійні, а типи Тагірова антирелігійні. Тагіров художньо літературно обертає в знаряддя антирелігійної пропаганди. Це особливо важливе тому, що приміром буржуазна татарська література на 99% перейнята релігійною ідеологією".

БАПП за час свого існування об'єднала пролетарських письменників усіх національностей Башкирстану довкола єдиного осередку пролетарського літературного руху. Вона провела боротьбу на два фронти. Перше довелося боротися проти дрібнобуржуазного анархістичного виступу запальної літературної організації "Усу", що нею керували Г. Хайрі і В. Валідов. "Усу" звинуватила себе, "лівим" крилом пролетарського руху. Та практика їхньої діяльності роботи довела цілком протилежне: вони йшли проти генеральної лінії партії, проти партійного керівництва. Показово, що Г. Хайрі і В. Валідов та ряд молодих письменників вступили проти старих письменників — більшовиків, загартованих у боях. Ім було дано належну відсіч від правління і переважної більшості членів БАПП.

Ріку 1930 БАПП'ові довелося мати діло з запальною літературною організацією "Дідігані", що була кублом синків татарської та башкирської буржуазії й мувлів. З контрреволюційною метою було створено лігтуру "Дігран" ("Сім зірок або Великий віз"). За основну мету цієї організації було протягти свою контрреволюційну літературну продукцію в радянську пресу, завоювати в ній монополію шляхом обопільної підтримки так у татарській, як і в башкирській пресі. Крім того, вони дбали про ставлення їхніх драматичних творів по театрах обох республік. З року 1928 вони досадили в своїх чинах успіхів, ба мали вплив у деяких колах писав Башкирстану й Татарстану. Вони насадили на пролетарських письменників і в змозі не давали їм можливості друкуватися тимчасом як самі друкувалися скрізь безперинно. Одностайною боротьбою БАППу

питвом партійних організацій обох республік „Двідган“ було викрито перелік трьох масами і розтрошено зброєю пролетарської критики.

Башкирська література ще не має своїх, цілком одігнаних, з широким марксистським складом критиків, але вже є кілька імен, що працюють у цій галузі: Ханаф Наумов, Мусупов, Г. Гузаїров, Д. Юлтиєв, Г. Шагренієв і інші. Більшість із них є татари. Але критики не провадять систематичної літературно-критичної праці, крім Гузаїрова і Шагренєва. Тимто досі більшість башкирських письменників ще не дістали належної оцінки пролетарської критики.

У середній БАППУ зайшла певна диференціація. Додолій поет, член ради РАППУ Хайри, Б. Валідов, робітник з походження, — були літературні носіями не пролетарської ідеології, а утворили занепадницьку течію з моти-

вами напр. самогубства у Б. Валідова, що виявили Єсенінський вплив (твір „Уфа“ на зразок „Москви кабацької“ Єсеніна) Хайри „вславився“ порнографічними мотивами. До того ж вони були носіями троцькістських ідей, мали одну думку, що „були об'єднані в групу, яка утворювала нелегальні збори і провадила боротьбу проти керівництва БАППА“.

Нині літературне життя Башкирстану ввійшло в нове річище, проказане постановою ЦК ВКП(б) від 23-го квітня ц. р.

* *Твори Леніна і Сталіна башкирською мовою.* Башкирське державне видавництво розпочало видання творів Леніна і Сталіна башкирською мовою.

Вийшла башкирською мовою книжка Сталіна — „Питання ленінзму“.

Друкуються в перекладі на башкирську шотитомік Леніна.

ХУССАР ІРІСТОН

(Південна Осетія)

На культурному фронті. Єдину Осетію розділила на дві нерівні частини гірська стіна Кавказу. В другу п'ятирічку перевернулася дорога з 5-кілометровим мостом та електричною залізницею, що не зв'язує Ірїстон, але матиме всеосяжне значення, а подекуди й всесвітнє. А тимчасом ця Ірїстська людність має два областних центри: Цагот Ірїстон (Північна Осетія) та Хуссар Ірїстон (Південна Осетія) —

на культурний фронт Ірїстону за останні роки першої п'ятирічки має свої перші досягнення.

Висока освіта. Ірїстською школою охоплено 90% дитячого населення. Переможними йде ліквідація неписьменності. Перші групи цілком націоналізовано, а старші класи в найближчі два роки також перейдуть на свою рідну мову. Минулого року в м. Сталінірі відкрито медичний, музичний та індустріальний технікуми, навчання провадиться Ірїстською мовою. Курортний місцевості Дзау відкрито нові технікуми сільського господарства. У Вечірній Робітничий Університет та Студія Сталіна. З весни поточного року почав працювати Ірїстський педагогічний інститут, в якому більшість лекцій читатимуть Ірїстською мовою.

Важку працю дослідження природних багатств. У минулому й сучасного провадить Ірїстський Науково-Дослідний інститут Краєзнавства: що-літа на терені Хуссар Ірїстону відправляється декілька експедицій Всесоюзної Академії Наук (Ленінград) та Комкадемії, що в них беруть активну участь інституту. З секцій Інституту найбільші значення має — термінологічна, що збрала понад тисяч нових Ірїстських слів. Літературна секція випустила в світ три томи національного епосу з нартовського епосу і тепер очікує на стару Ірїстську письменність: на згадані доповіді Олександра Тибилтієва, а також поета Ірїстону — Мамсураті і молодшого поета — Коста Хетагата... В останній секції були складені доповіді Вар-

вари Чередниченкової — „Хизані — осетини“ та „Південно-Осетинське повстання 1850 року“, (за недрукованими матеріалами центрального Архіву Грузії (Тбілісі)). Кілька цінних доповідей зачитано про „Перевальну дорогу“ економістами й інженерами-будівничими Москви та Ленінграду. Цікавою і цінною була доповідь Захара Ванати про „Економічні досягнення та перспективи Хуссар Ірїстону“. Малай Мухорбек Тугантієв склав доповідь: „Коста Хетагати як перший малай Ірїстону“. Найцікавіші доповіді Інститут постановив видрукувати в своєму щоденному журналі російською мовою „Известия Інститута Краєзнавства“.

Література. Після першого з'їзду пролетарських письменників обох Ірїстонів (10-14-X-1930 р.), що відбувся в центрі Півдня — м. Сталінірі, літературні справи зацікавили широке коло суспільства. І вже в середині 1931 року з'явилася потреба в спеціальній газеті, що зафіксував № 1 щоденної газети „Большевикон Аївад“ („Большевицьке мистецтво“). Газета стала бойовою, намагаючись триматися на „напівствіських позиціях“ й оголосивши жорстоку боротьбу націонал-патріотизмові старшого покоління. В боротьбі змужніла комсомольська літературна молодь. Перша збірка поезій, що вийшла влітку 1931 р. „Резем“ („Ростем“), де були видрукувані поети, які ще не мали збірок своїх творів, пошла під жорстокий обстріл критики літературників та широких дискусій, організованої АПП.

З молодих поетів вже виявили себе Казбек Короті — вихованець дитбудинку, робітник-друкар і останніми часами задерживаву — палкий ентузіаст, що є першим ударником від ставка, покликаним до літератури. Харитон Пліті, що почав з особистої лірики й під впливом товариства вийшов на шлях громадської війни та соціалістичного будівництва. Та робітники що виявили себе, як поети, прозаїки, критики тощо, як от Олександр Пліті, Лекто Тибилтієв, Іло Козайті, Коста Сизіаті й інші.

Літературна дискусія, розпочата „Большевикон Аївадом“, широко втягла обидва органи обкомів партії та комсомолу [м. Оражонікідзе,

газети „Растаїзнал“ (Правда) та „Ног Болшевик“ (Новий Більшовик) та „Комуніст“ і „Левіон“ (Левіський) та м. Сталіну і всі етикетки підприємств та шкіл в самому Ірестоні й плеснула по пресі Тіпсісу, Ростову і Москві.

З літа 1931 р. в центрах Ірестону відбулося чимало широкезаудин дискусій, на яких обговорено такі питання: „Кулі прагматизму в іреській літературі?“, „Творчість Коста Фаріоніа“, „Поезія Агубеїра Болаєв Фирта“, „Підручники мови та літератури“, збірка „Резем“, „Іреський театр та його репертуар“, „Іреське образотворче мистецтво“ — це диспути лише міста Сталіну.

Крім літературної газети в м. Сталінірі виходять два місячники: літературно-критичний „Фідулут“ („Оголосець“ або „Вісник“) та юмористичний „Кавкулар“ („Крокодил“). Газета і обидва журнали друкуються в м. Сталінірі на цілу територію Ірестону й передплатники їх розкидані по всьому СРСР де вчать і де працюють ірони (осетини) — в м. Орджонікідзе де друкується жовтого журналу.

Минулий рік Іреська література понесла великі втрати. В серпні 1931 року від червоного тифу в м. Сталінірі помер більшовик Алімбер Аліті — організатор з'їзду письменників і савовідданий вартівий більшовицького спрямовання радянської літератури Ірестону, що в свій час серйозно вирував коріння т. т. уовішнини в Сталінірській організації. В жовтні м. Орджонікідзе ховало Цомака Гадіати талановитого поета, прозаїка, драматурга, критика та історика іреського письменства. І на початку 1932 року помер від сухот Юнак Мисост Комбердіати, здавши до друку першу книжку своїх поезій „Ціл“ („Радість“), що вишла за тиждень після смерті поета. АПП в Сталінірі улаштував в „Галуані Культурі“ жалісні вечори пам'яті кожного з вибувчих в дав літературного фронту.

Театр. З осені 1931 року в новому будинкові „Галуану культури“ (Фортеця культури) в місті Сталінірі розпочав свою працю „Перший державний Осетинський театр“. За сезон 1931-1932 роки йшли такі п'єси:

1. Созирико Кулайті — „Село рушило“ (про колгоспи);

2. Агубеїр Болаєв - Фирт — „Чермен“ („Ватажок сільської бідноти проти дідича, князя XVIII століття“);

3. Йогож — „Ханзєріфа“ (Перші роки радянської влади в аулі).

4. Чермен Беджізати — „Хто кого?“ (Класова боротьба в сучасному іреському селі);

5. Кіршон (Переклад Ол. Тибіліті) — „Хліб“ (ше дві п'єси, перекладені (переклад з грузинської та з російської).

Драмгуртки існують при кожній більшій сільській школі. На кону Державного театру виступали з своїми постановами й драмгуртки учнів іреських та грузинських шкіл. Серйозним недоволком театральної справи є цілковита відсутність в м. Сталінірі г. строльних театрів: не завітав жоден театр Тіпсісу, (а в місті до 5 тисяч населення розмовляє грузинською мовою; євреї та вірмени й грузини).

Малярство. З 13 марта до 26 квітня в приміщенні „Галуану Культурі“ в м. Сталінірі була відкрита перша в Хуссар Ірестоні „Виставка іреського малярства, графіки та скульп-

тури“, що мала понад 500 експонатів. Виставка була поділена за трьома основними мами: I) Старий побут Ірестону, II) Громадська війна, III) Соціалістичне будівництво. Першому розділу були виставлені полотна ішого іреського маляра й народного поета Коста Хетагати та олій, акварелі й зарисовки Мухорбека Туганті. Найкращими експонатами цього відділу є: іреський пейзаж та портрет старої іронки — Коста Хетагати (олій), „Нартів“ (перо і акварель), „Замірення іреських“ (олій), „Чандз“ (олій), „Реком“ (олій), „Погона за щастям“ (олій), і декілька акварелів з портретів артист Тоти ов в ролі з „Хазбі“ та „Останній жрець“ — роботи Мухорбека Туганті.

Відділ громадської війни утворено задоволяючи замовлення Північно-Осетинської обкоми партії двом митцям: Мухорбеку Туганті та Аслан-Ірею Хохті, що дали по 10 олій і декілька десятків портретів актуальних діячів Ірестону за радянську владу: більшовиків та червоних партізанів. Тут виляється і олій „Чермен“ (олій) — молодий вельд деревляним плугом переорює межу земледільців... Рожево-червоне проміння сходило, дола зелені несли й криву, я-та борозна нове, — все в тій особливій манері, харизматичній для маляра-учня Ілі Рєпіна, ніше насліді вача нео-імпресіоністів Захаєвроні. З других праць харизматичні: „Шибєна річчі Уруху“, „Чоба-Гокєзайті закла на захист свого села від білобандитів“, „Сідання Революційного штабу перед наїстою на Цхинвалі“ тощо. Аслан-Ірею Хохті — фік (закінчив І. нигітральську Академію Мистецтв в 1927 р.) дав 10 етикеток акварелів. Міста-г.р. місто Владікавказ. Мазурський копаїот місяця подій громадської війни поварелів. Портрети тішем, олійшем, акварелі зроблено з надзвичайною точністю й вишкістю.

Відділ третій має великі полотна Мухорбека Туганті: з них Гізеландонський електорат, присвячено два великих полотна: 1) Перших автомобілів на закладинах — дано місцевість майбутньої будови... На першому автомобілі знайомо постать т. Володимира Затонського; 2) Митінг на закладанні — це великий портрет в конкретних постатях історичній й радянській суспільності: на трьох серед постатів іронів, інгушів, грузинів, рознову бачимо і т. Затонського, а в куточку малює написав і себе з товаришем А. Хохті. 3) „Перший з'їзд колгоспників Північної Осетії“ — полотна, що на ньому зарисовано діяцькі досягнення іреського побуту; г. т. в президії жінка-горянка, на трибуні іреського прокурор-горянка Баракті й в перших лавах, поперед чоловіків, сидять жінки. Велике полотно „Гізеландон сто років тому“ пошегенєла Абхазова з гоноромним почетом керує руйнуванням іреського аулу й перед себе свих горян, зкованих ланцюгами без шапок. Тут Інтереси пращ Аслан-Ірею Хохті в моменті виробництва на заводі ко-срібного виробництва („Ковшник“) й портрети артистів Першого Державного Театру. Цікаві гравюри й портрети — С. Кусти, Р. Хасіті, Сосіті, Савєліа Урумті, Ладі Агінта, та інших, переважно, самоуків у минулому, а тепер командирів військ та художників БНШ.

Вплив на культурний рівень працюючих Першої виставки мистецтв був надзвичайно великий і показовий. Робітничі студії мalar-тва відразу поповнилися значною кількістю студійців, а в скорім часі студія за браком асфальту мусила припинити прийом. Зріс попит на продукцію мalarів — портрети, пейзажи тощо.

З запалом захопилася малюванням шкільна родоля. На східних пам'ятника Ленінові можна було що-дня бачити юних мalarів з своїми ричадалами, заглиблених в змальовання стіни різноголових гір, або ново-прокладених вулиць чи нової будови поліклініки...

КАРЕЛІЯ

▽ *Художня історія Карелії*. Раднарком Карелії звернувся до ленинградських письменників з проханням взяти участь в створенні художньої історії Карельської республіки.

▽ *Наукової експедиції*. Інститут вивчення природи РСРС і Всесоюзна Академія Наук разом з іншими науково-дослідними установами урядові до Карелії наукову експедицію — фольк-

Ким. В Сталінірі від всесоюзних центрів не відстає лише кіно: найновіші фільми Москви, Одеси, Києву, Тілісу потрапляють до Хуссар Ірїстону з невеликим запізненням. Цього року будуть спеціальний театр-кіно на двоповерхній з двома залами. На периферії працюють пересувні кіно, а в курортний сезон є постійне кіно і в Лау. Є відомості, що Тіліс незабаром випускає фільм з життя Хуссар Ірїстону, — це буде перший фільм про Ірїстон.

▽ *„Гизельдон“* — на таку тему Є. Арон здав Востокіну сценарій на тему будівництва електрові в горах Ірїстону та перебування патріархального побуту горян.

льорний загін. Загін досліджує економіку і культурне будівництво в місцевих колгоспах.

▽ *Перша Карельська граматика*. Ленинградський проф Бубрих і А. Беляков написали першу наукову граматику карельського язика.

Наукова граматики дуже цінна вкладка в національно-культурному будівництві карелів.

РСФСР

▽ *Сорок років літературної діяльності Горького*. 25 вересня 1932 р. вийшло 40 років літературної діяльності Максима Горького.

Для переведення ювілею ЦК ВКП(б), ЦБК і ЦК РСРС утворила комісію. 2 вересня відбулися перше засідання цієї комісії. На засіданні ухвалено організувати літературний інститут (ВИШ) ім. М. Горького, що має згодом стати всеюзяним центром удосконалення радянських письменників, які зарекомендували себе талановитими творами.

Крім того комісія визнала за потрібне встановити стипендію ім. М. Горького в різних ЦП-ах і ВПШ-ах Радянського Союзу.

Метою зохочення до праці радянських письменників і до створення літературних творів гідних нашої епохи, комісія ухвалила зазначені встановити щорічну премію ім. М. Горького за кращий твір.

Комісія ухвалила також видати: а) повну збірку творів М. Горького; б) окремі найхарактерніші твори його; в) публіцистичні праці і щоденники бібліотеку Горького.

Крім того, будуть видані портрети М. Горького різних періодів його літературної діяльності, випустять ювілейні листівки з портретів Горького і окремих персонажів його творів, нарешті ювілейні поштові марки.

Газети і журнали з нагоди ювілею присвятять свої сторінки висвітленню літературної, громадсько-політичної роботи Максима Горького.

Після сорокалітньої літературної діяльності Горького буде відзначено всіма культурно-освітніми установами Радянського Союзу.

На московських театральних сценах підуть драми „На дне“ (МХАТ І) і „Егор Булычев“ (Акт ім. Вахтангова). Остання п'єса „На дне“ ленинградського Александрінського театру.

В інших театрах 25 вересня будуть улаштовані перед початком спектаклів літературно-художні частини, присвячені ювілею, з участю артистів, художників і літераторів.

До дня ювілею демонструватимуть кінофільми за творами Горького. Їх демонструватимуть не тільки по великих містах, але й по селах. В усіх робітничих клубах, школах, хатах читальних відбудуться літературно-художні вечори, присвячені літературній і громадській діяльності Горького.

24 і 25 вересня відбудуться радіопередавання за спеціальною програмою. Підчас радіопередавання читатимуть твори Горького.

25 вересня в Будинку Союзу організують ювілейне урочисте засідання. Після засідання — велика літературно-художня частина.

▽ *Вид-во „Академія“ до ювілею Горького*. Видавництво „Академія“ випустило дві книги Горького: „Стихи и легенды“, до якої увійшли всі поетичні твори письменника („Пісня о соколі“, „Пісня о буревестнику“ тощо); друга — „Сказки об Италии“. До останньої увійшли всі казки Горького, написані ним за дореволюційний період його літературної діяльності.

▽ *Видання творів Маяковського*. В найближчому часі вийде в світ Х-ий останній том збірки творів Володимира Маяковського. Крім того, видають збірку неопублікованих творів небіжчика „Грозный смех“. Окремим виданням виходить „Поэма о Ленине“.

▽ *Конкурс на художню літературу про транспорт*. Цутехпром народного комісаріату шляхів оголосив конкурс на кращі художні твори, присвячені реконструкції й оздоровленню транспорту.

В конкурсі мають взяти участь автори п'єс, нарисів, дитячих книг та кіносценаріїв.

Кращі твори будуть премійовані від 6 тисяч крб. до 500 крб. Для кожного виду твору (п'єса, нарис тощо) встановлено три премії. Конкурс триватиме до 1 січня 1933 року.

До складу журі кон урсу ввійшли М. Горький, А. Халатов, І. Гроцький і інші.

▽ *Рік праці над „Історією громадської війни“*. Восени ц. р. вийшла перша річниця з моменту організації редакції „Історія громадської війни“. За цей час редакція опрацю-

вала і затвердила випуск історичної серії "Історія громадянської війни" на 16 томів. Крім того, вийде літературно-художня серія, що складатиметься з низки оповідань, нарисів і романів.

Редакція випустила в світ широкий план "Історії громадянської війни". Перевела велику організаційну роботу. При всіх обласних, краєвих комітетах і ЦК національних компартій утворено комісії сприяння видавництва "Історії громадянської війни".

При редакції організовано науковий кабінет з історії громадянської війни. Автори знайдуть тут всі потрібні бібліографічні довідки та багату літературу з питань, якими цікавляться.

Взято на облік увесь архівний матеріал, що може знадобитися при укладанні історії. За архівом Червоної Армії виготовлено 14.000 тематичних карток і опрацьовано матеріали штабів різних фронтів.

До редакції надійшло вже понад 1.500 рукописів. Авторами цих рукописів є члени земляцтва центрального будинку Червоної армії, колишні партизани. Особливо багато одержано матеріалів від учасників громадянської війни.

Серед вивчених рукописів 46 належать до першого етапу громадянської війни, 55 — до казачої Ванди, 76 — до громадянської війни на Україні та в Криму, 142 — до колчаківщини, 54 — денікінщини тощо.

Колчаківщина дістала найповніше відображення в рукописах. Значна більшість рукописів за своєю формою має характер спогадів.

Особливий інтерес становить серія листів червоноармійців 268-го полку 30-ї стрілкової дивізії, що брала Чонгарський міст на Сиваші. Ці листи були написані давно — скоро після того, як було взято міст. Ініціатором цього колективного описання славетного бою був політрук полку. Тепер він переслав всі ці листи червоноармійцям до редакції "Історії громадянської війни". Всі вони будуть використані.

Вже розпочато укладання історичної серії та літературних збірок. Перші томи передбачають випустити в світ наступного року.

△ **Театри поточного сезону.** — XV-ти років Жовтневої Революції в чималій мірі визначили коло тем, що знайдуть своє висвітлення в радянському театрі.

Покищо найбільше п'єс про громадянську війну. До циклу цих п'єс належать: "Розгром" Фадеева і Нарокова (за романом тої ж назви), що іде в Малому театрі, "Иностранная коллегия" Славина (про французьку інтервенцію в Одесі), що іде в театрі ім. Вахтангова, "Мстислав удалой" Прута ("Мстислав удалой" — назва, відбитого Червоною армією у білих, залізничного панцерника). Іде в театрі Червоної Армії і у філіалі Малого театру.

Про загрозу війни та інтервенції, про революційну боротьбу робітників за кордоном розповідають п'єси: "Суд" — Кіршона, "На западе бой" Всеволода Вишневського (театр Революції), "Армія мира" — Юрія Нікуліна (театр ім. Завдовського), "Кто кого," — П. Маркіша (Камерний театр).

Темп внутрішнього радянського будівництва висвітлюють п'єси: "Земля і небо" Турова (побудована на оригінальному астрономічному матеріалі; іде в П МХАТ), "Мой друг" або "Командири п'ятилітки" Погодіна (іде в театрі Революції), "Снег" Його ж (іде в театрі МОСПС),

Ісценівка талановитого роману Германова "Вступление" (театр ім. Мейерхольда).

Крім того, вже є ряд п'єс на теми соціалістичного будівництва, що ідуть в Ленінграді по інших містах РСФРР і запроєктованих постанов у московських театрах. Це п'єси: "Новая родина" Віктора Фінка (про євреїв у Бразилії), "Судьба гор" — Мстиславського "Гага-ау" Гатуева (з життя народів СРСР), "Чай" Равича і "Стася" Россівського.

Сорокалітня літературної діяльності Горького відзначено постановою і в Ленінграді і в Москві (в театрах Великому, драматичному ім. Вахтангова) його новою п'єсою "Егор Будагачев".

Цього сезону широко буде репрезентовано класика. Малі театри ставитимуть Шіллера ("Дон Карлос"), студія Мал. театру і Камерний театр — Шекспіра ("Венеціанський купець", "Антоній і Клеопатра"), театр ім. Вахтангова ставе п'єсу Лобіша, — ісценівку роману Бальзака, Художній театр — "Мертве душі" Гоголя, П МХАТ — "Обломовичу" Гончарова, театр кол. Корша — "Безприданницю", тощо.

1932-1933 рік багатий на театральні ювілеї. Століття кол. Александринського ленінградського театру, 50-ліття кол. театру Корша 20-ліття П МХАТ, 10-ліття театру Революції.

△ **Сезон Державного академічного великого театру (ГАБТ)** і його філіалів відкривають 1-го вересня. На відкритті ідуть "Борис Годунов" і "Русалка".

У Великому театрі з нових постановок прийнято "Сказание о граде Китеже" муз. Римського-Корсакова (реж. Нордов) і "Тангейзер" муз. Вагнера (реж. Смоляк).

Повновільють балет "Спляча красавиця" Чайковського.

У філіалі ГАБТ орієнтовно 15-го жовтня піде "Богема" муз. Пуччіні в постанові Претелі. Другою оперою Штейнберг. Наступними новими постановками будуть опера "Четире деспоти" муз. Вольф-Феррарі, що іде в СРСР вперше, і "Евгеній Онегін". Повновільють балет "Тішная предосторожность" Дебля.

Склад солістів ГАБТ поновлено лєнінградською артисткою Давидовою (мешо-сопрано), київським тенором Дідківським, Антаровським (контральто), а також рядом молодих артистів.

△ **"Советская наука за 15 лет."** — Виставку на цю тему готує до XV-х років Жовтня Академія Наук. Виставка дасть повну картину досягнень радянської науки за пожиттєвий період.

△ **Дві виставки.** — Центральний державний музей народознавства в Москві готує дві великі виставки: "Національна політика СРСР" і "Радянська Україна". Перша з цих виставок в макетах, картинах, фотосвітлинах і оригінальних документах подасте шлях трудящих СРСР від Росії — "тюрин народів" до великого Союзу соціалістичних республік. Багатий матеріал, зібраний експедиціями в Узбекістані, Таджикистані, Башкирстані, Закавказзі і на Північному Кавказі, покаже зростаючий пролетаріату в національних республіках господарсько-культурне будівництво.

Будуть експоновані зразки латинізованого алфавіту, наукова і художня література

добавлях азіатк. періодична преса, мистецькі театральні постанови, фільми тощо.

Виставка "Радянська Україна" буде розташована в музеї в 10 кімнатах.

До новітньої книги "Академія". До виробничого музею видавництва "Академія" зведено такі галузі: російські мімури, фольклор, мистецтво, літературознавство і театр.

У серії російської мемуарної літератури вийдуть книги: Радіщев — "Путешествие из Петербурга в Москву" і Новикова — "Переписка".

У серії фольклору: "Былины Онежского края", "Древнерусский эпос" і "Северные сказки".

У серії мистецтвознавства: Рубенс — "Письма", Соболев — "Ткани", "Слово о полку Игореве" і Делякрук — "Письма".

У серії кресного актера — Щепкина, "Словесного", "Переписка" (том I) і Динник — "Жизнь в театре" вийдуть в серії театральної художньої літератури.

Перед інших літературознавчих книг — "Академія" випустить у світ: Мering — "Сборник статей по литературе", Богословского — "Искусство" — критик і Полянского — "Доброе".

Видання біографій видатних діячів цього року почнуть видавати біографії видатних діячів політики, науки, техніки, літератури й мистецтва. До 133 року надбачують підготувати до друку й видрукувати перші 4 — 6 книжок.

З року видадуть Едісона, Дарвіна, Роккера, Лібнехта, Желязова, Чернишевського, Байрона, Гайне, Некрасова, Мольера, Вольтера й інших. Основне завдання цієї біографії великих людей — дати марксистський аналіз того соціального оточення, в якому великим людям доводилося жити й творити.

Новий латинізований алфавіт у дії запровадження нового алфавіту серед тих, що раніш мали арабське письмо, має за стимул для переходу на новий алфавіт ряд народів, що мали інше складне письмо (буурт-монголи, калмиків, комі, якути тощо), а також сприяли створенню письма в Півночі, рада національностей Північного Кавказу і других, що зовсім не мали свого письма.

Новий алфавіт, ставши в руках пролетаріату, зможе зброєю культурної революції, яку туткому зростовує письменності в культурно-відсталіх національних районах і перетворить деяких з них на райони суцільної грамотності (Аджієв, Калмиків, Кабарда). У національних районах алфавіт в багатьох випадках сприяв якнайшвидшому запровадженню.

Досягнення на культурному фронті. У результаті політики на території теперішнього Таджикистану було тільки кілька десятків духовних шкіл, в яких виховувалися виключно сини місцевої аристократії. Тепер в Таджикистанській республіці 1.645 шкіл першого ступня і 1.645 шкіл другого ступня.

Бюджет народнього комісаріату освіти зріс з 1.5 мільйонів крб. — 1929 р. до 36 мільйонів крб. — 1932 р. і дорівнює всьому бюджету Таджикистану.

жестю загального навчання і цілковитий ліквідації неписьменності.

Новий алфавіт здобув цілковиту перемогу над арабським письмом.

До новітньої книги "Федерация". Постановою президії оргкомітету Всеросійської Спілки Радянських письменників (ВСРП) обрано керівництво видавництва "Федерация" в складі голови і членів правління т.т. Зуева, Шмидта, Левіна, Багрицького, Ратнера, Мариненкова, Ільєнкова, Афіногенова, Леонова, Павленко і Суббощького.

До "XV-ть лет искусства РСФСР". Народний комісаріат освіти організує до XV-тих років в Жовтня художню виставку "XV-ть лет искусства РСФСР".

Виставка має охопити радянське образотворче мистецтво, скульптуру, малярство, графіку, архітектуру і театральну-декоративне мистецтво за 15-ть років.

Відкриття виставки відбудеться 7 листопада в Ленінграді в Державному Російському музеї. Наприкінці грудня виставку буде переведено до Москви.

До збірки "Каторга и ссылка". Під такою назвою до XV-тих років Жовтня випускає Всесоюзне т-во політичних каторжників і засланих-поселенців збірку.

В збірці, що відображатиме етапи революційної боротьби від Жовтневої Революції і після перемоги більшовиків, візьмуть участь т.т. Ярославський, Подольський, Невський, Мещеряков, Соколов, Шумяцький, Мічкєвич і ін.

До Музею східних культур готує ряд постійних виставок, що показуватимуть історію розвитку мистецтва на Сході, сучасне мистецтво закордонного Сходу (зокрема революційне) і досягнення художньої культури національних республік СРСР. Особливу увагу у відділі "Радянський Схід" буде приділено розділові "Соціалістичне будівництво і мистецтво національних республік". Для цього розділу музею має одержати багато матеріалів, картин, плякатів, зразків художнього кустарного виробництва тощо від національних республік.

До Нове приміщення для трет'яковської галерії. Народний комісаріат освіти опрацював питання побудови нового приміщення для Трет'яковської галерії. Нова будівля коштуватиме 10 мільйонів крб. Термін побудови — 3 роки. На переведення конкурсних проєктів нового приміщення асигновано 100.000 крб.

До Виставки скульптури XIX століття. В Ленінграді в Ермітажі відкрито виставку — "Скульптура XIX століття".

Репрезентовано значніші скульптури Заходу. Виставку розташовано в кол. гербовій залі Зимового палацу.

ТАДЖИКИСТАН

Досягнення на культурному фронті. У результаті політики на території теперішнього Таджикистану було тільки кілька десятків духовних шкіл, в яких виховувалися виключно сини місцевої аристократії. Тепер в Таджикистанській республіці 1.645 шкіл першого ступня і 1.645 шкіл другого ступня.

Бюджет народнього комісаріату освіти зріс з 1.5 мільйонів крб. — 1929 р. до 36 мільйонів крб. — 1932 р. і дорівнює всьому бюджету Таджикистану.

Протягом другої п'ятирічки в Таджикистані має бути запроваджено загальне семілітнє навчання і почато підготовчі роботи до запровадження десятилітнього навчання на політехнічній базі — Передбачається відкрити один комуністичний і один комсомольський університети, 18 радпартшкіл, 4 інститути, 7 наукових товариств і 7 музеїв.

До Наукової експедиції до Таджикистану. Інститут вивчення народів СРСР і Всесоюзна Академія наук разом з іншими науково-до-

слідчими установами Союзу організувала ас-
лику експедицію до Таджикистану. Два за-
гони, що працюють у північному і південному
районах Таджикистану, збирають матеріяли
з питань колективізації, національно-культур-
ного будівництва, історії Таджикистану, його
радянзації і створення кадрів національного
пролетаріату.

△ *Робітничу художню школу.* Заходами
народного комісаріату освіти в Сталинабаді
на базі залізничної школи організовано першу
Таджицьку робітничу художню школу.

△ *Кіно-хроніки Таджикистану на 1932 рік.*
На 1932 рік таджицьку кіно хроніку будуватиме-
ся, як орган періодичної кіно-преси, під назвою:
кіно-журнал «Таджикистан на будівництві».

Таджицький кіно журнал будуватимеся на 75%
з випусків об'єднаних однією загальною темою
і тільки 25% — з т. зв. «збірних» номерів.

Тематику таджицького кіно-журнала цілком
підкорено завданням народно-господарчого
плану Таджикистану на 1932 рік.

Найбільш проблемна 1932 року, що
мають Всесоюзне значення Вахсьському іри-
гаційному будівництву, Кара-Мазарському по-
літметалічному комбінату і Ходжа Бакирчан-
ському сідомово комбінату, а т кож Місцевим
проблемам, як от Хоронгонський комбінат
будівельних матеріялів, шляхове будівництво,

колгоспно-радгоспівське будівництво, елек-
трифікація, вугільна і нафтова проблеми, міс-
цеве будівництво — присвячуються 15 номерів жу-
рнала.

Матеріал для решти 12 тематичних випусків
з яких 4 номери присвячуються основним
етапам боротьби за врожай, 1 номер — про
блеми тваринництва і 7 номерів — поточні
політичним каппіям, здійснюють в різ-
них районах Таджикистану і подаватимуть
екрані у формі оглядів.

І, нарешті, 6 «збірних» номерів кіно-журна-
ла загальною кількістю на 40—90 сюжетів, бу-
дуть присвячені поточним полям і завданням.

Разом, таким чином, буде випущено 36 на-
мерів хроніки пересічно на 800 метрів кож-
ого з написами таджицькою і російською мовою.

Поза тим, таджицький кіно-журнал даватиме
регулярні кореспонденції — огляди окремих
моментів соціалістичного будівництва Тажик-
істану — для всесоюзної кіно-хроніки.

З найголовніших елементів роботи таджи-
цької кіно-хроніки 1932 р. це — документаль-
но-історичного матеріялу на кшталт т. зв. «на-
спостережень». На цим матеріялі, разом з ма-
теріялом з кіно-журналів, що вийшли проти-
всього попереднього періоду, буде побудовано
великий хронікальний фільм огляду до 10-
річчя Кітвля — під назвою «Сьома Союзна».

ЗАКОРДОННА ХРОНІКА

АМЕРИКА

△ *Роман про червоношкірих.* В останній
час в Америці надзвичайно «модно» виявляти
інтерес до індіанців. В зв'язку з цим з'являється
ціла низка творів художньої і науково-попу-
лярної літератури, що висвітлюють з об'єк-
тивністю буржуазних письменників життя інді-
анців, яких ще не торкнулася «цивілізація».

Серед цих книжок надійдемо і на цікаві
твори, як от книга Травена, яка нещодавно
вийшла в світ під назвою «Rosa Blanca».

Травен — псевдонім письменника, німця з по-
ходження, що оселився в Мехіко.

Тема його роману — взаємовідносини між
індіанцями і американськими промисловцями,
що всіма зсобами намагаються заволодіти
земельними багатствами індіанців.

Стиль Травені до певної міри нагадує Ап-
тона Сінклера. Також відсутність штучності,
нависної ефективності та впливу малювати
широкі соціальні картини без жодних при-
крас.

△ *Скорочення видатків на народну
освіту.* Завідомостями, що походять від аме-
риканської асоціації вчителів, бюджети міських

школ, значно зменшені минулого року. Те-
ж знову ще скорочені.

Асоціація перевірила шкільні бюджети
1932-1933 шкільні роки в понад 1.300 міст
при чому в більш ніж половині міст роблять
нові зменшення зарплатні платні вчителів.

В 185 містах скорочують штати вчителів
тоді як зросла кількість учнів у кожній школі.

В 425 містах зменшено кошти на купівлю
шкільного устаткування, а в 321 місті відме-
лено в невідзначений час ремонт шкільних
приміщень. По багатьох містах закривають
вечірні школи для дорослих.

△ *Міжнародний астрономічний кон-
грес.* Напочатку вересня в Кембриджі від-
бувся міжнародний астрономічний конгрес.

Від СРСР на конгресі взяли участь деле-
гати вчленим комітетом ЦВК СРСР проф. Н. І.
Ді провський і проф. Б. П. Герасимович.

Радянські делегати на конгресі зачитали
доповіді про величезні колективні роботи, що
проводяться в СРСР в царині астрономії.

Крім того, проф. Герасимович зачитав до-
повідь про фотометрування ліній солярної
спектру.

АНГЛІЯ

△ *Герберт Велз про майбутнє капіта-
лізму.* Відомий англійський письменник Гер-
берт Велз виступив у Лондонській «School of
Economics» з промовою, де змалював сумну кар-
тину розпаду «капіталістичної цивілізації».

«Багатою з молодих людей, що сидять тут»
сказав Велз — приготовано жаливу долю. Чи-
маю з них, або будуть отруєні, або засуджені
на голодну смерть. Світ, як ми його бачимо,

явно гине. Капіталістична система рушиться.
Ознаки цього видно всюди».

Говорячи про вихід з становища, Велз по-
казує ніяких метод боротьби проти капіталі-
стичного ладу, а пропонує збудувати краще
подібно до біблійського Нова, в якому ми
могли б захотіли вийти з руїни, що нас оточує.
І коли наші зусилля врятувати цивіліза-
цію будуть марні, ми все таки потішатимемося

що ми закладемо основи для другої нашої цивілізації*.

Відвертість Герберта Велза і відносно Бернарда Шов. Англійська преса сповна статтями і повідомленнями про новий по-пийний виступ відомого письменника Герберта Велза, який висунув яскраво фашистську програму.

Щоб обґрунтувати цю програму, Велз в лекції в Оксфорді, різко нападав на парламентаризм і на "прогресивні партії", які не мають покладати свої надії на парламентські коалиції. Особливо він нападав на лейбористів. "Парламентська партія", — казав Велз, — що не має ніякої цінності зовнішньої політики, якщо не числить імперіалістичних і аудічних проповідів у Женеві. Це не має ніяких ідей в земельному питанні, аніж кохання хіба що тих, які Ллойд Джордж і проповідував далеко рішучіше. Ця партія не розумна і слабодушна. Її діяти нагло гонять, еґотичні і різноманітні щодо свого поглядів, щоб висунути і перевести в життя свої ідеї".

Виключаючи парламентські партії і парламентаризм, Велз висунув плян світового фашизму. "Доконалися треба, — виголосив він, — створити світову державу. Тому я висловлююся на користь фашистських, за освічених кінці своїх націонал-соціалістів). Я пропоную утворити партію, що буде більша за міжнародну комуністичну організацію і буде західною від Радянського Союзу. Ця нова організація не повинна підлягати парламентам. Якщо ж, вона має заступити загальний і не-

рішучий парламентаризм. Світ стоїть перед вибором парламентського режиму. В Італії фашистська партія, це — держава. Ліберальні фашисти повинні прагнути до подібної ж мети, в далеко більшому (світовому) масштабі. Накопили в цьому не пощастило, то нас чекає комунізм".

Цей виступ Велза, який раніше належав до "фабіанського товариства" (інтелігентська соціалістична організація) і до останнього часу називав себе соціалістом, надзвичайно характеристичний для настроїв західної буржуазії. Характеристично також те, що Велз закликає до фашизму, бо в останньому він бачає останній "захист" проти пролетарської революції.

Серед відгуків, викликаних виступом Велза, є і заява Бернарда Шов, передрукована багатьма часописами. Шов казав: "Велз закликає до ліберального фашизму. Але це — протиріччя. Якщо тільки слово 'ліберальний' щось означає, то говорити про ліберальний фашизм можна тільки за плутанини в думках. У фашистській Італії кажуть про 'гниюче тіло лібералізму'. А в СРСР лібералізмів не роблять чести навіть говорити про нього. Те, що Велз каже про лейбористів натурально справедливо. Але теж саме також справедливо і щодо всієї палати общин. Що ж до мене, то я — за комунізм".

Δ Закриття лондонського театру комедії. Відомий лондонський театр комедії, що функціонував понад 50 років, закрито в зв'язку з фінансовими труднощами. Понад 100 артистів лишилося без заробітку.

ЕСПАНІЯ

Теоретичний талас Ісидоро Асеведа. Початком творчості діяльності Ісидоро Асеведа (Ісидоро Асевед) талановитого публіциста, що здобув славу в Іспанії своїми політичними статтями в оборону робітничої класи, припадає на рік 1925 рік. Ісидоро Асеведо повернувшись з своєї другої подорожі до СРСР, працював у той час над другою своєю книгою "La España Actual" ("Сучасна Росія"). Іспанська преса, знаючи симпатії Ісидоро Асеведа до Радянської Росії і беручи на увагу той вплив, яким він користується серед іспанських робітників-гірників (надає в Астурії), кинув його до мажоритарної зразкової в'язниці. Побачивши можливість працювати над другою книгою про Радянський Союз за браком під рукою потрібних матеріалів, Ісидоро Асеведо вирішив використати свої сили в белетристиці. Спочатку він задумав написати політично-соціальної роман, але реалізувати цей задум вирішив за короткий часів. В основу свого першого белетристичного твору він поклав тему "родинної вільності" — тему яку використав для двох своїх післявоєнних романів — "Tigre japon" ("Лев Хуан") і "Corador de Jau hon" ("Лікар істусумляня") — славетний змійка Ісидоро Асеведа астурийців Рамоі Перес Айала.

В основі "родинної вільності" для Іспанії, яку Ісидоро Асеведо цілком збігається з революційною революцією. На думку автора, його роман повинна створити "більш людська ми-

шлянка на тому кувалді допотопних пристрасів, яким є Іспанія". Як вислід цього задуму і постав роман Ісидоро Асеведа "Cien años y Corazon", "Наука і серце" (d Sucesores de Rivadavia en Madrid 1925). Його головні герої — доктор Бош, розбещений еґот і його молоденька дружина Бош, гине в наслідок сутиння почуттів, що лежать в основі їхніх характерів. Карину, як зауважує рецензор роману — "сільський філософ", загубило "перебільшена уява про сором, а її чоловіка — говоривистість".

Якщо перший роман Ісидоро Асеведа цікавий скорше своїм задумом, ніж виконанням, то останній хронологічно белетристичний його твір "Los toros" ("Кроти") — значний факт і з сучасної художньої поглядом. "Los toros" — роман, героєм якого є не окремі особи, а цілий колектив робітників-гірників астурийських шахт. Вихідна точка роману — вибух копальняного газу, під час якого гине робітник-активіст Хосе Сифуентес. На його похоронах, організованих з нарочитою урочистістю побічним причинцем вибуху, власником шахти, якому у всьому сприяв колишній лідер революційної частини гірників, що зрадив робітничу справу (Кабесас), товариші загинулого ухваджують виступити з протестом а щоб обміркувати цей виступ умовляються зустрітись після похорон у місцевого філософа, інваліда праці Суареса. Останній радить їм палати їхньому протесту загальнішого характеру, в зв'язку з майбутнім збільшенням робітничого дня для середніх шахт. Робітники утворюють страйковий комітет, що підготував

страйк. Для забезпечення в країні симпатій до страйку, комітет зіпнує до Астурії колишнього гірника, що став публіцистом, Маріо Хіменесі (автопортрет). За згодою редакції сяго журналіста Маріо Хіменес іде до Астурії. Його приїзд, проте, не допомагає гірникам — страйк закінчується катастрофою, головним чином завдяки лідерів угодовщів Кабасасові. Але автор, не дивлячись на це, віре в перемогу робітничої класи. Недарма ж він сам довгий час жив серед гірників, спочатку в Сантадерському басейні, а потім Біскайе та Астурії. Не гірма робітники звертаються до нього по захист своїх інтересів, та сам він є один з найстійкіших і відданих справі борців революційного пролетаріату Іспанії. Ісидоро Асеведо передбачає той день, коли герої його романа — гірники, примушені в зв'язку з невідомим страйковим рухом, емігрувати до Франції. Ній тимчасово робітничої класи Іспанії дістала поразку. Най особисте життя еспанських робітників за фінал має невдачу (автор подає в романі історію трагічного кохання молодого робітника активіста і діяльного члена страйкового комітету Лусіо Аавехи до дочки місцевого куркуля Ернестине).

△ „Економія“ уряду. Фашистська диктатура в Польщі систематично закриває народні школи, виходячи з міркувань „економії“.

„Gazeta Wazowska“ від 22 червня повідомляє, що пам'яльщина дітей шкільного віку було 1930-31 року позбавлено можливості навчатися.

У центральних воеводствах корінної Польщі кількість дітей, позбавлених школи, зросла з 149 тисяч 1928-29 р. до 168 тисяч 1930-31 р. В західній Білорусі 1930-31 року школи обслуговували лише 71% дітей шкільного віку (1928-29—74,5%). Навіть у західних воеводствах де ще до війни було зведено загальне обов'язкове навчання дітей, було поза школою 1930-31 року 17 тисяч дітей.

Та ж газета відзначає, що цифра дітей, які

ПОЛЬША

Та проте перемога не за горами. Але який же гребя подолати не тільки капіталістсько-експлуататорів, але й вилікуватись від тих хвороб, які всім же хворі еспанський пролетаріат: від довір'я угодовщів, від злочасних анархо-синдикалізмів („замінити науку Бачуніна мзкукою Леніна“), від підлеглости кастовій цркви. Цим закликом до самовисконалих пролетаріатів на підставі пролетарської самокритики, за ланком до перемоги і кінчається „роман шхаті“.

Цей новий, останній твір Ісидора Асеведо, критика бере за свідчення хуткого зросту й нх художнього роману, і це особливо значення в фоні днів, коли еспанський революційний пролетаріат вступає у період напруженої класової боротьби.

△ Розправа з революційними письменниками. В червні в Барселоні в тамтешньому військовому суді відбувся процес письменників-комуністів Міравлеса й Аркера, вое „злочин“ яких сходить до того, що вони видрукували в газеті статтю проти цивільної газарі (жандармерії).

Обох винуватців засуджено до ув'язнення на 2 роки.

не одвідають школи 1931-32 року наадзначено збільшилися проти попереднього року, а зв'язку з закриттям ряда шкіл і масовим скороченням вчителів.

△ Верейського пролетарського письменника засуджено на 6 років. Варшавський окружний суд засудив на 6 років в'язниці варейського пролетарського письменника І. Циммермана (псевдонім Майський) за комуністичну діяльність.

△ Конфіскація картин і арешт художника.—У Кракові на виставі художньої академії було прийнято кілька картин художника Левинського, саме „Розгін поліцією демонстрантів“, карикатури на ксьовадів тоді Карикатури відрзано були зконфісковані поліцією, а художника заарештовано.

ЧЕХО-СЛОВАЧЧИНА

△ З'їзд т-ов друзів Радянського Союзу.—В липні місяці в Празі відбувся перший з'їзд чехо-словацького товариства друзів Радянського Союзу. В роботах з'їзду взяли участь понад 100 делегатів, що репрезентували 15 тисяч членів товариства і 300 гостей.

З основною доповіддю про внутрішній стан Радянського Союзу виступив тов. Шмераль.

Після доповіді відбулися широкі і живлі дебати, в яких взяли участь багато соціал-демократів і націонал-соціалістів.

В дебатах виступив легіонер, який відзначив досягнення соціалістичного будівництва в СРСР і, нагадавши делегатам з'їзду про участь чехо-

словацьких легіонів у сибірській контрреволюції, подав пропозицію надіслати до СРСР делегацію легіонерів для „виправлення історичної помилки капіталістичних країн“.

Делегати, що виступили в дебатах, відзначаючи успіхи в справі виконання п'ятилітня, вказували на небезпеку примусового припинення цього мирного будівництва шляхом імперіалістичного воєнного нападу.

Делегати закликали всіх друзів Радянського Союзу об'єднатися для оборони соціалістичного будівництва, утворити широкий єдиний фронт робітників і перетворити товариство друзів СРСР на широку масову організацію.

ФРАНЦІЯ

гресу й різних організацій, що приєднались до конгресу.

Комітет складається з 61 чол., з яких 32 чол. є представниками революційних організацій.

Серед членів комітету 6 соціалістів, 4 члени автономних профспілок, 5 членів реформист-

△ Обласний антивоєнний комітет в Парижі. В Парижі утворено обласний комітет боротьби з загрозою імперіалістичної війни. Антивоєнний комітет сконструювано на зборах, в яких взяли участь місцеві антивоєнні комітети, делегати амстердамського кон-

них профспілок і 3 членів унітарних профспілок. 6 безпосередніх представників великих родів. До складу комітету входять також представники колоніальних трудящих. Обрано бюро комітету з 6 чолоніка.

△ **Виставка пролетарської літератури** виставлена в Парижі в літі цього року з ініціативи письменника Адрі Пузайя, зібрала елементи цікаві експонати з різних країн Європи і Америки.

Наявність місця й часу не дозволила організаторам надати виставці належної широти глибини. Та проте виставка в достатній мірі знайомила з розвитком пролетарської літератури і перспективами її дальшого розвитку.

На виставці переважали періодичні видання пролетарських угруповань.

△ **Виставка творів художника Мане.** Випині-серпні в Парижі в Луврі було влаштовано в зв'язку з століттям з дня народження виставку творів одного з найбільших французьких художників, фундатора школи імпресіоністів — Едуарда Мане (Edouard Manet). Твори Мане були здебільшого розпорощі по приватних колекціях але для цієї виставки було зібрано з усіх країн світу.

Найкращі всі значні картини були виставлені, майже надзвичайно рідкі твори, відомі тільки митцю. Це зробило виставку дуже цікавою для знавців Мане.

△ **Французька „велика енциклопедія“.** Замовляючи міністра народної освіти де Монзі, французький уряд передбачав в ближньому часі розпочати видання великої енциклопедії, яка має остаточно різнитися від поширених нині на Заході енциклопедичних словників. Задумом ініціаторів нової енциклопедії, яка має бути не безсистемною збіркою довідкових матеріалів, але суцільним твором, прийнятим одним світоглядом за зразком славної енциклопедії просвітителів, яку почали в 18-го року Вольтер і Дідро.

Замовляючи де Монзі задумана енциклопедія має повину й гармонійну систему сучасних наукових знань.

Вдаватимуть нову французьку енциклопедію в тому ж уряді. Головою редакційної колегії буде прем'єр міністрів Ерріо; фактичним головним редактором — ректор паризького університету Шарлеті.

△ **Повільна смерть французької реакційної преси.** Французька права преса в ірадієною смертю. Вся вона жила виключно на байдужість, але тепер, в зв'язку з загальною хворобою змешують, а то й зовсім припиняють.

△ **„Le Figaro“.** щоденна газета Густава Ерве (французьких фашистів), стала тяжко-хворим. „Le Figaro“ старий боевий орган Клемансо, який тепер на 2 сторічках (1½ друк. аркуші). „Le Figaro“ організував збирання пожертв „для підтримки існування“. Навіть мільйоннот Коті, власник крайніх правих газет змушений обмежити свої видання. Його „Amis du Figaro“ припинив свій денний випуск і має бути припинити вечірній.

△ **Міжнародний юнацький день.** В перший понеділок вересня (11-IX) в зв'язку з міжнародним днем робітничої молоді на стадіоні Санден відбулося свято робітничої молоді, на якому взяло участь понад 5.000 чоловік.

Після спортивних змагань і виступів відбувся мітинг. Виступили представники партійних, професійних, комсомольських і інших робітничих революційних організацій. Всі, що виступали підкреслювали значення амстердамського конгресу і закликали до боротьби з імперіалістичною війною.

До почесної президії мітингу обрано було т. т. Сталіна, Ворошилова, Кашена, Марті й Дюкло.

Мітинг пройшов з великим піднесенням і урочистістю.

△ **Українські організації на території Франції.** На території Франції є сила різних українських організацій: гетьманці, петлюрівці, соборники, шаповалівці, пастири, школа військових старшин, сугубівці, а також існують робітничі організації, як от: товариство імені Фрянка, товариство ім. Шевченка, комітет оборони і допомоги революційному рухові на Західній Україні, професійна спілка МОДР і інші. Ці останні своєю працею стараються дати якнайбільше користі робітникам, і вони користуються найбільшими симпатіями в масах.

△ **Комітет допомоги і оборони революційно-визвольному рухові на Західній Україні.** Комітет, заснований українськими робітниками на території Франції, змінив за короткий час свого існування (лише кілька місяців) привести чималу роботу.

З початку комітет мав тимчасовий характер. Але при допомозі активних товаришів, вдалося згуртувати навколо нього більшу кількість українських робітників, вироблено сталлий актив та за співучасті широких мас, реорганізовано його на сталу, масову вже організацію, що нині об'єднує кілька сот чоловік.

Комітет, маючи широкі зв'язки з українськими робітничими масами, за їхньої свідомості і активної допомоги, іде далі до організування чимраз то ширших мас, не дивлячись на всі старання фашистської і сугубівської зграї, що об'єднана в „Український Народний Союз“, зашкодити в цьому Комітетові.

На останньому своєму засіданні комітет, розглянувши відозву МОДР'у Західної України і беручи під увагу становище полів'язів і їхніх родин у фашистській Польщі, ухвалив вільні дії використовувати на збирання коштів і організувати роботу на допомогу полів'язам та жертвам фашистського терору на Західній Україні.

△ **Помер автор музики „Інтернаціоналу“.** У весні ц. р. помер на 83 році життя автор музики „Інтернаціоналу“ П'єр Дегейтер, з професії різьбяр по дереву.

П'єр Дегейтер народився 1849 р. в м. Лілі. У восьмидесятих роках він організував у Лілі з членів соціалістичного об'єднання співочий гурток, для якого і написав 1888 року музику на слова комунара Ежена Пот'є „Інтернаціонал“. Вперше було виконано „Інтернаціонал“ 28 червня 1888 року в м. Лілі. З того часу „Інтернаціонал“ став гимном працюючих і дістав світового поширення.

Творчості П'єра Дегейтера належить також пісня „Комунар“ на т. кст. Ежена Пот'є. Цю пісню знають і співують в СРСР.

Восьмидесятилітнім стариком П'єр Дегейтер приїздив 1928 року до СРСР.

Бібліографія

ГЕОРГІЙ ШИШОВ. *ПЕРЕМОЖЦІ*. Літ 1932 р. стор. 218 ціна 1 крб. 95 коп.

Присвячений горлівським шахтарям, роман „Переможці“ написаний на тему про боротьбу шахтарів Донбасу за виконання вугільної п'ятирічки за три роки. Кістак роману — збудування нової механізованої шахти понад плян. Довкола цього кістка автор поставив ряд проблем: партію, як господар своєї справи; партію, як організатор і керівник боротьби за збудування соціалізму; боротьба за опанування передової закордонної техніки під гаслом „догнати й випередили“; ролі інженерно-технічного персоналу і, зокрема, участь закордонних спеціалістів; робітничі кадри, виходячі з села на шахті і взагалі ставлення трудящого селянства до шахти. Ці основні проблеми проходять в романі, тісно спілечаючись між собою. Задум надзвичайно цікавий і відважний, то більше, що в українській художній літературі це поки що одна з небагатьох спроб широкого твору про новий вугільний Донбас „з більшовицько-незламною, механізованою базою“.

Як же автор впорався з своїм задумом? Кого і як вилів він у своєму романі? Скільки принципів і художньо правдиво змалював він своїх героїв?

Найперше відзначимо, роман виявляє досконалість автору в питаннях вугільного виробництва й техніки. Друга позитивна риса роману — з цього ж таки погляду — та, що автор зумів технічні елементи (терміни, опис виробничих процесів, наукові викладки) вкласти і злутувати так, що не відчувається перевантаженості ними твору. Вони скрізь до місця й до речі.

„Темпи вирішують“ — це гасло основне в романі і боротьба позитивних і ворожих сил топить навколо цього. Копальнева управа, на чолі якої стоїть керівник Шаровецький (колишній командир Галицької залізної дивізії, що проліз до партії) гальмує ініціативу робітників, що збудувати нову шахту понад плян. Для цього мобілізується спеш, щоб довести неможливість будувати шахту. Сам Шаровецький ніби принципово і не проти будування, але звалює на труднощі і на те, що центр не затвердив цього будівництва. Його підтримує агітатор копальневого комітету партії Ландесман. Ландесман ніби за збудування шахти, але проти ушляхення строків, тобто проти темпів. Робітники за збудування нової шахти і за максимально ушляхення строків — 14 місяців.

Боротьба навколо цього питання розгортається на засіданні бюро парткомітету і парткомітету шахти згідно з рішенням партії. Робітничу масу ухвалює цю постанову і в особі вибієчника Коржа висуває вимогу уряду про збудування шахти. На будівництво призначає інженер Гарлей Сміт, представник американської контори „Джемс і Ко“. Він не погоджується на такий короткий строк, як 14 місяців, бо далеко меншу шахту він ще недавно збудував у штаті Іллінойс за 20 міс. і залишається тільки консультантом, не беручи на себе і фірму, яку він репрезентує, відповідальності за строки.

Переборюючи всі труднощі, робітники за проводом парторганізації, закінчують будівництво шахти навіть на місяць раніше до цього ушляхеного строку. Труднощі же було чимало: забобонність відсталіших окремих шахтарів, шкідництво ворожих елементів у зв'язку з тим, що лінійні електропередачі йде через кладовище, несподівана поява пливунів у новій шахті, потім газу тощо. І ця боротьба з цими перешкодами випливає міль парторганізації і комсомолу партії ця, зокрема. Такий зміст.

Авторові добре пощастило упоратися з показом авангардної ролі комуніста на виробництві Майке (секретар парткому). Ласточкін, Маркелов, Клавдія, Буряк — постаті художньо правдиві. В їхній особі подано справжніх більшовиків. В особі Майке автор змалював справжнього керівника парторганізації і цілком правильно розв'язав завдання показати партійну організацію, ідейно і практичною керівника на виробництві. Партійний комітет практично керує виробництвом, не піднімаючи в односторонній адміністрації, Майке вило підбираючи людей на господарські пости (Буряк, Клавдія, Маркелов), в той-же час постійно наглядає за роботою їх і дає практичні вказівки в процесі роботи.

Проте, зовсім неправильно вишло в автора з професійною організацією. В розділі 10-му „Народження бригади“ показано повний відірв профорганізації від мас. В особі голови шахткома, що між іншим, і прізвища не має) введено профбюрократу, який без директив райкому нічого

може робити. Голова шахткому до ідіотизму фетишизує директиву зверху і щоб справа з проведення бригади не провалилася, доводилося, хоч це і не зручно* (вислів робітника Ахлюкіна) зробити, обминувши профорганізацію. Профбюрократ дуже ескравий вишшов, але автор, певно на свою волю, заглушував ролю профспілок на виробництві. В романі профспілка фігурує тільки тоді, коли її представники супроводять закордонну делегацію, або-ж гальмує, як сказано, ще, ініціативу робітничої маси. Профспілка зайва інстанція, яку «обминути незручно», бо вона для чогось існує, але обминати доводиться, бо інакше загине робітнича ініціатива. Хоча голова шахткому такий профбюрократ, що його треба було б вигнати в три шия (він на це засагує менше, ніж Шарховецький і Ландесман, — автор це довів цілком), але його ніхто не виганяє, навіть робітники просто махнули рукою; можна зробити висновок, що і партійний комітет так прекрасно керує господарською роботою! махнув рукою на шахткому, бо члени бора виник Ласточкін, який дав рішучу і гостру відсіч опортуністові Ландесману, жодної відсічі не дає голові шахткому, хоч він і був присутній при розмові; робітники пішли в шахту, щоб утворити бригаду, а «голова скулившись вишшов, він поспішав на засідання»... (стор. 174). Як тако крапок в кінці означає, що це речення звучить іронічно, то іронія така зовсім не до речі.

Найбільше уваги автор віддав, щоб змалювати позапартійного вибійника Коржа. Це справжній робітник, калдарий шахтар і його роля на виробництві і в товаристві дуже велика. Він майстер виконання вугільної п'ятирічки за короткий строк, він ініціатор також і роботи бригади новими методами в новій шахті, роботи «на спір». Це робітник, в якому є могутній струм нового, але ще залишки і старої психології. Він в усьому згоден з Леніном, але в іншому питанні — б'є дружину і випиває. У ньому відбувається процес внутрішнього переродження рівнобіжно процесом соціалістичного будівництва. Кінець-кінцем обіцяє перестати пити, не б'є уже дружину, дає заяву до партії.

Звичайно виникає запитання: скільки принципово і художньо правдиво змалював автор вибійника Коржа? Чи не помилився він, сполучивши у найзвичайнішому своєму позитивному героєві дикувську рису — як биття др жини, з рисами найпередовішого, найініціативнішого, найвідважнішого справі соціалізму робітника. Автор певно розраховував на контраст, щоб найяскравіше показати протилежність, що є в нашому житті і найяскравіше показати переродження робітника, щоб це не позбувся капіталістичних решток у своїй психології, на! свідомо члена соціалістичного суспільства. Контрастність Коржа справді вражає; то більше, що Корж узагалі єдиний в романі тип з протилежними рисами. Всі інші герої однібічні: або позитивні, або негативні.

Виведення типу з протилежними рисами є плюс роману. Проте, тяжко психологічно сприйняти такі діаметрально протилежні риси; тяжко обґрунтувати і принципово, і художньо, щоб це — справжній дикув у побуті, як Корж, був разом з тим таким передовим бійцем за соціалізм, як той же таки Корж.

Здаму авторів, проте, можна зрозуміти, він хотів подати тип робітника шахтаря, живої людини, хорошої, але з хвибами і з залишками старого побуту. Тому Корж п'є і дружину б'є. Це не б'є бути правдоподібно, коли б Корж у п'яному вигляді, у нестямі бив своєю дружинку. Це соціальна хвороба, і в п'яному стані бувши, і хороша людина здібна на ганебний вчинок. Коли Корж б'є дружину саме в тверезому вигляді, по-перше, за звичкою, до цього звикла і дружина Настя (екзекуція робиться так: малий Корж стає на низьеньку спеціальну лавочку, дружинку, вона підходить до нього і він раз-у-раз її б'є); по-друге, він б'є з переконання, як і треба й інакше б.ти не може. Його філософія: «все одно з їх пуття не буде, коли не буде». Отак обґрунтував залишки старого побуту в Коржеві автор. Але які ж це залишки! Це не більше, ніж дикувство, це щось подібне до садизму.

В кінці роману говориться, що Корж одвикає від цієї звички, але це не може врятувати тип рис Коржа. Автор, що крізь увесь роман провів тасло пристрасності (епіграф з Гегеля, ніщо нове в світі не доконується без пристрасності*) не мав права поставитися до цієї риси Коржа як до одної пристрасності, як безтоптовий оповідач, основуючись на тому, що «к неч венчає дело».

У романі виведено цілий ряд робітників партійців, як-от Ласточкін, Маркелов, керівник бурж. помічник керівника партійка Лідія, але зовсім вип в комсомол (згадак про комсомол у секторі комсомолу перший добровільно йде в шахту боротися з газом, не врятує життя). Це є історія хіога роману, коли зважити питому вагу комсомольців на виробництві, особливо ж у вугільному Донбасі. У протилежність позитивним героям виведено ряд негативних персонажів. Це Картунін, агітпроп Ландесман, старий керівник копальної управи Шарховецький, який особливі уваги заслуговує Ландесман, в якому автор подав спартун ста, але з цим персонажем він не цілком впорався. Ландесман тип плутаний, невизначений, неспіливий. Опортунізм не завжди буває такий, як Ландесман, а скоріше буває дуже різко такий.

Досить яскравий тип Гарлей Сміт, інженер американець. В його особі виведено такого спеціаліста, що щиро ставиться до роботи в ЦРСР, стає активним учасником соціалістичного будівництва і залишається назавжди в ЦРСР. Йому протиставлено американця Джона — шкурника, експлуататора.

В особі Лукаша Гур'янова показано процес переродження селянина-заробітчанина, що спершу працював був трудівцем роботи в шахті (завал у вибої), потім став кадровим свідомим робітником. Це зовсім правильно показано стосунки на виробництві між такими та закордонними спеціалістами. Радянський інженер Гордов почуває себе пригнобленим, слухання схиляється перед авторитетом Гарлей Сміта.

Надзвичайно висновки: роман «Переможці», навіть попри всі хвиби, є твір для сьогоднішнього читача і водночас виявляє чималий поступ у роботі автора.

Ф. Бурлака

Державне видавництво „Пролетар“, Київ, 1931. Тир. 5000. Стор. 88. Ціна 50 коп.

Коли думка радянського героїнізму звертається до минулих, до буття колишньої Російської імперії, — вона переважно шукає там героїчних постатей, зазвичай, самовідданих борців за самодержав'ям. Таких постатей чимало було — від декабристів до героїв переможного 905 року та переможного 1917. І в світі історії слави якось непомітно робляться ті сірі, смиренні героїні осянати, що «як кур'ю по шиї» час від часу підтрапляли в гучні політичні процеси, звертали себе увагу цілої країни, хоч ні про яку боротьбу й не думали. Для нащадків імени цих сірих смирних не обидені являються: ні, вони забуваються, коли перестають буи «любобо дія». Їм присвячуються ні драм, ні історичних романів, ані навіть мемуарів. А тим часом саме і ня до часто з найбільшою виразністю може свідчити про характер політичної доби, про завдання «засоби» державного апарату, про стан суспільства й громадської думки.

До таких імен належить і ім'я Менділя Бейліса.

Представник найвищої буржуазії, що межує з пролетаріатом (наглядає щепельні Зайцев, голова чисільної родини, людина, мешає за все прийнятні до історичної ролі Бєйліс зробив об'єктом нечужого обшукання, героєм жакної трагедії, де він репрезентував цілий єврейський варіа. Легенда про вживання євреями християнської крові з ритуальною метою, на Заході передає до відомо фольклористів, у царській Росії не вперше стає об'єктом судово розгляду, але вперше, здебільше, притягає до себе таку увагу, як урядових кіл, так і тодішніх громадськості. Про цей проєкт, про його соціальні підвалини й політичні пружини, про методи інженеризації його «сфери», про реалізацію на нього громадських та наукових діячів—і розповідає докладні й талановиті книжки М. Вєленського і Я. Гольдєвєн Ієзера.

Книжка це мала собою переробку лекцій, що П. читав М. Віленський 30 січня 1931 р. м. Хайків, зведеною за головним П. автором, треба вважати М. Віленського. Цей колишній „адвокат у політичних справах“ м. Києва брав безпосередню участь у справі Бейліса; разом із кількома громадськими діячами (політичними обранцями А. Д. Марголіна, Й. Л. Скловського, лікаря Я. Е. Леймана, журналіста С. Б. Раузуля, Бр. Шковських) він завдався метою „здобути матеріял, що висвітлює справжні винуватців, змусити судову владу використати здобутий матеріял, законним способом притягнути до права звинувачення, дати судові присяжники і громадській думці внаслідок здобутого матеріялу — фактичну версію вбивства, не так Щегловітову з його прибічниками, як змоги перетягнути привід середовищу чия на діючу силу“. Від звичайної в ритуальних процесесах пасивної оборони, яка „омежує валасами тим, що підсудні намагалися довести, що їм інкриміноване вбивство не є діло їхніх рук“ — група вирішила перейти до оборони активної й принципою ої, до фактичного першого спотування ритуальної оборони. Між іншими заходами до здійснення такої мети, групі, не довіряючи офіційному слідству, організувала власне, використовуючи при цьому послуги професійних детективів, „знаючи, як важливо бути в курсі роботи Щегловітова та його агентів, учасників П.“, встановили щільний контакт з нижчим персоналом камер прокуратури суду і прокуратури палати, бо, як політичні оборонці, вони мали друзів — „І я повинен з азати віддати з друзів — серед писарів і молодших урядовців суду та прокуратури“. „Усе листування, що йде з міністерства юстиції на адресу Чаліньського й назид, потрапляло до нас до вручення адресатами, „у нас між 3 і 4 годинами ранку“. Наслідком такої роботи, як відомо, виявилось, що вбитий Юшківський був у „малині“ Віри Чеберякової, членами її банди. У Бердичів, де зібралося двоє учасників групи, було поінформовано кореспондентів усіх російських газет — днім їм „докладне інтерв'ю в справі Бейліса“, що було негайно опубліковане. Звичайно, така діяльність групи викликала відповідну реакцію з боку зацікавлених у процвітанні урядових кіл; почалися терор і репресії проти тих, що активно виступали проти кривавої оборони і що вимагали притягнути до права справжніх убивць. Репресії зазнали не тільки всі представники групи, але й геть усі ої обій, що так чи інакше мали живий бажання борючись Бейліса; та не вважаючи на це, робота групи бажано наслідком дала: Бейліс був виправдан.

[illegible]

Книжці варто побажати найбільшого поширення.

М. Степняк

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ

ВЕЛИКИЙ ЛІТЕРАТУРНО-ХУДОЖНИЙ

І ПРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНИЙ

ЖУРНАЛ-МІСЯЧНИК

„ЧЕРВОНИЙ ШЛЯХ“

1933 РОКУ

ЖУРНАЛ ВИХОДИТИ-
МЕ РЕГУЛЯРНО
СІЧНЕВИЙ НУМЕР ВИЙ-
ДЕ НАПРИКІНЦІ СІЧНЯ

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ

а рік 18 крб.
На 6 міс. 9 крб.
На 3 міс. 4 крб. 50 м.

ТИРАЖ ЖУРНАЛА ОБМЕЖЕНИЙ. ОТЖЕ, ЩОБ ГАРАН-
ТУВАТИ СВОЄЧАСНЕ І БЕЗПЕРЕБІЙНЕ ОДЕРЖАННЯ
ЖУРНАЛА, — ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ ВІДРАЗУ НА ЦІЛИЙ РІК
З СІЧНЯ ЖУРНАЛ

„ЧЕРВОНИЙ ШЛЯХ“
РЕОРГАНІЗУВАВСЯ, ЗМІНИВ ФОРМАТ. № 1 (СІЧНЕВА
КНИЖКА) ДРУКУЄТЬСЯ Й ВИЙДЕ ЧЕРЕЗ КІЛЬКА ДНІВ.
ІЗ ТАКИМ ЗМІСТОМ:

Л. ПЕРВОМАЙСЬКИЙ — Несподівана мати. Поезія.
Ю. ЯНОВСЬКИЙ — Чубенко, командир полку. Новела.
М. ІОГАНСЕН — Робочий. Поезія.
ІВАН ПЛІЧУК — Диковедмежі. Оповідання.
АНДРІЙ НАНІВ — На майдані Дзержинського. Поезія.
РОМАН ДРАГАН — Доки мовчати? Оповідання.
СТ. КРИЖАНІВСЬКИЙ — Німеччина. Поезія.
ЮРІЙ СМОЛИЧ — Тут приймають ламань золота та чужо-
земну валюту. Уривок з роману.

З НІМЕЦЬКОЇ ПОЕЗІЇ:

КАРА ЛІБКНЕХТ — Певність. Поезія. З нім. переклав Ва-
слав Атаманюк. ІОГАНЕС БЕХЕР — Берлін. Поезія. З нім.
переклав Ю. Шпол. ЛІХТЕНШТАЙН — Дождьові ніч. Поезія.
З нім. переклав Ю. Шпол.

ДАВІД СУЛІЯШВІЛІ — З Швайцарії до Петрограду разом
з Левіном. З грузинської переклав Номарадзе.
М. СТЕПНЯК — Поети „Молодої музи“. Стаття.

РОЗШІНКА НА ЖУРНАЛИ НА 1933 РІК Вид-ва ЛІМ ДВОУ

№ №	НАЗВА ВИДАННЯ	Період. на рік	Якою мовою	Р о з ш і н к а		
				На 3 міс.	На 6 міс.	На 12 міс.
1	Життя і революція	12	Укр.	3.75	7.50	15.
2	Захиско-агресив. притики	12	"	3.75	7.50	15.
3	К і н о	24	"	1.80	3.60	7.50
4	Колгоспна Україна	12	"	3.75	7.50	15.
5	Літературний строй	12	Рос.	3.75	7.50	15.
6	Літературний цех	24	Укр.	1.80	3.60	7.20
7	Шестале і дні (Одеса)	12	"	3.	6.	12.
8	Молодіжні	12	"	3.75	7.50	15.
9	Насолоди театр	12	"	1.80	3.60	7.20
10	Радгосп	6	"	2.25	4.50	9.
11	Радянський фронт	12	"	6.	12.	24.
12	Червоний шлях	12	"	4.50	9.	18.

ПЕРЕДПЛАТУ ПРИЙМАЮТЬ УСІ МІСЬКІ, РАЙОННІ БЮРА „СОЮЗПЕЧАТЕ“, ВСІ ПОШТОВІ ПІДПРИЄМСТВА,
АГЕНТСТВО ТА ЗАВОДСЬКО-ФАБРИЧНІ ГАЗЕТНІ ЕКСПЕДИЦІЇ

ДИРЕКЦІЯ В-ВА ЛІМ

ХАРКІВ "ЗІ" 25
пл. Тезелева
Биб-ка Научн. Исслед. и
Ин-т Советск. Строит. и
Черв. для 1-1-83
Харків поштамт- 1 пр.

V.N. Karazin Kharkiv National University

00566861

2